

ایده

فصلنامه علمی - تخصصی

شهرسازی، عمران

شماره یک / بهار ۱۳۹۴ / قیمت ۱۲۰۰۰ تومان

Quarterly Journal of Ideh / No.1/ Spring 2015

ISSN: 0000 - 0000

توصیه نامه‌ی یونسکو درباره منظر شهری تاریخی / یادداشت وین درباره میراث جهانی و معماری معاصر - مدیریت منظر شهری تاریخی / مروری بر چارچوب نظری طرح های منظر شهری سازمان نوسازی بافت های فرسوده شهر تهران / بازخوانی باغ در منظر شهر تاریخی قزوین / منظر شهری تاریخی ابزاری برای حفاظت / دیدگاه صاحب نظران پیرامون منظر شهری / گزارش کنفرانس منظر فرهنگی ایفلا / معرفی کتاب اتصال مجدد شهر، رویکرد منظر شهری تاریخی و آینده میراث شهری / معرفی بنیاد لویی ویتون / اصول مکانیابی گردش بازارها با نگاهی ویژه به طرح ساختاری راهبردی زنجیره گردش بازارهای یاس

اطلاعات بزرگ چیست؟ چهار مولفه اصلی، حجم اطلاعات (Volume) ، گوناگونی کیفیت اطلاعات (Variety)، جریان اطلاعات (Velocity)، عدم قطعیت در صحت اطلاعات (Veracity) اصول این صنعت نوظهور در دنیاست.

شهر هوشمند

در شهرسازی و مدیریت شهری، مدل‌های ثابت دیگر جوابگوی نیازهای شهرهای هوشمند نبودند. ترافیک در شهرهای امریکا امروز دیگر از طریق انسان مدیریت نمی شود بلکه از طریق تحلیل خودکار تصاویر و سیگنال‌های موبایل در هر بلوک شهری ترافیک در سطح شهر تخمین زده می شود و متناسب با حجم ترافیک، سازمان‌های مدیریتی آرایشهای بهینه‌ی لحظه‌ای به خود میگیرند.

بازارهای هوشمند

در صنعت بازاریابی، این تحولات به شدتی بیشتر صورت گرفت. بازارهای آن لاین امروز از لحظه‌ای که مشتریانشان وارد بازار می شوند، تعداد کلیک‌های آنها را ثبت می کنند و بر اساس واژه‌هایی که آن جستجوی می کنند، برای آنها بسته‌های بهینه خرید طراحی و پیشنهاد می کنند.

بانکداری هوشمند

بانک‌ها خود را نیازمند یافتن مدل‌های آماری بهتر جهت تفکیک مشتریان خوب از بد شدند. بانک‌ها با تلفیق کردن اطلاعات گذشته خریداران خود با بانک‌های اطلاعاتی دیگر از جمله شبکه‌های اجتماعی، جرایم رانندگی و هزاران مرکز اطلاعاتی دیگر، پروژه‌های تحقیقاتی گسترده‌ای را شروع کردند و با کارگیری الگوریتم‌های یادگیری ماشینی (Machine learning) و تکنیک‌های پیش بینی (Predictive Analytics) توانستند سیستم‌های لحظه‌ای (Real Time) را تولید نمایند که در لحظه قادر است به هر فردی با هر پیشینه‌ای، نرخ بهره متفاوت بدهد و وام دهندگان را از خطر از دست دادن سرمایه در زمان بازپرداخت وام‌ها (Default Risk) حفظ نمایند.

دپارتمان اطلاعات بزرگ (Big Data) مرکز پژوهشی توسعه محیط آماده ارائه

خدمات به مدیریت شهری ، بانکداری ، بازاریابی می‌باشد. info@ideh-co.ir

صاحب امتیاز

مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونتگاه‌های انسانی (خصوصی)

مدیر مسئول

محمد تقی حسینی

شورای سیاستگذاری

جلیل حبیب‌اللهیان، سید محمد بهشتی، حمید ضرغام بروجنی، محمد تقی حسینی

سر دبیر

سمیه فدائی نژاد

هیأت تحریریه این شماره

محمد مهدی عزیزی، حیدر جهانبخش، سمیه فدائی نژاد، پرستو عشرتی، مهرناز بیگدلی، محمد امین حسینی، مونا صحرایی اردکانی

مدیر اجرایی

اصغر طایفه مرسل

مدیر داخلی

درنا عشرتی

ویراستار ادبی

نرگس حمزه، شکوفه رهبر

طراحی و صفحه آرایی

مرجان جلالی

نشانی

پاسداران، نرسیده به چهارراه فرمانیه، کوهستان یازدهم، پلاک ۲، واحد ۵

تلفن

۲۲۲۹۱۲۶۲-۲۲۸۱۵۰۰۱

فاکس

۲۲۲۸۳۹۰۵

آدرس سایت

www.ideh-co.ir

ایمیل

info@ideh-co.ir

چاپ

مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونتگاه‌های انسانی (خصوصی)

صحافی و لیتوگرافی

چاپ سنوبر

سخن مدیر مسئول / ۴

سخن سردبیر / ۵

مقالات منظر شهری تاریخی

ترجمه توصیه‌نامه‌ی یونسکو درباره منظر شهری تاریخی / درنا عشرتی،

پرستو عشرتی و سمیه فدائی نژاد / ۶

ترجمه یادداشت‌وین درباره «میراث جهانی و معماری معاصر» مدیریت

منظر شهری تاریخی» / نرگس حمزه، پوپک پوربهادر / ۱۸

مروری بر چارچوب نظری طرح‌های منظر شهری، سازمان نوسازی بافت‌های

فرسوده شهر تهران / فاطمه ملازاده، لاله رضائی و مهدیار نظام / ۲۵

بازخوانی باغ در منظر شهر تاریخی قزوین / بتول صحراکاران / ۳۷

ترجمه مقاله بازتاب منظر شهری تاریخی بعنوان ابزاری برای حفاظت /

پوپک پوربهادر، مجید قره‌زاده شریبانی / ۴۵

دیدگاه صاحب‌نظران پیرامون منظر شهری

خانم دکتر حمیده چوبک / ۵۵

آقای دکتر محمدباقر خسروی / ۵۶

خانم دکتر پرستو عشرتی / ۵۷

معرفی کنفرانس

گزارش کنفرانس منظر فرهنگی ایفلا- آسیا پاسیفیک / ۵۸

معرفی کنگره جهانی ایفلا، سن پترزبورگ، روسیه، ۲۰۱۵ / ۶۰

معرفی کتاب

اتصال مجدد شهر، رویکرد منظر شهری تاریخی و آینده‌ی میراث شهری

۶۱ /

معرفی آثار معماری مدرن

معرفی بنای یادبود لویی ویتون در پاریس / فرانک میرکاظمی

محمد امین حسینی / ۶۲

معرفی شماره‌آتی فصلنامه‌ایده

اصول مکان‌یابی گردش‌بازارها (مال‌ها) بانگاه ویژه به طرح‌ساختاری

راهبردی زنجیره گردش‌بازارهای یاس / ۶۶

مجتمع تجاری روشا / ۷۷

راه‌نمای تهیه و شرایط ارسال نوشتارهای علمی در «فصلنامه‌ایده» / ۷۹

تصویر روی جلد:
موزه لویی ویتون
فرانسه، مجله arts

بنام آن که جان رافکرت آموخت

دنیایی که پیرامونمان را فرا گرفته و در آن زیست می‌کنیم به سرعت در حال تغییر و تحول است در این میان فقط مقوله‌ی تغییر ناپذیر، خود مفهوم تغییر و دگرگون شدن است.

طلایه‌دار این تحولات، رشته‌ها مختلف علمی هستند. آن‌هایی هستند که همگام با داده‌های جدید پربارتر شده و تغییر می‌یابند و زمینه تغییر در تمامی شئون جامعه را فراهم می‌سازند. چنین است که امروز دانائی مهم‌ترین عامل قدرت و مراکز علمی برجسته‌ترین نقاط ثقل تحولات تاریخی محسوب می‌شود، آنها هستند که اندیشمندان و حاملان قدرت را تربیت کرده و موجبات تعالی روزافزون جامعه را مهیا می‌سازند.

مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونتگاه‌های انسانی از ابتدای شکل‌گیری خود در صدد ارتقاء دانش در حوزه مدیریت شهری برآمده و تلاش کرده است که با روند نوگرایی و بهره‌گیری از ره‌آورد‌های نوین علمی و فن‌آوری همگامی کند. نتایج این کوشش هم در بعد علمی و اجرایی و هم در بعد مطالعاتی و تحقیقاتی رخنمون است. نتایج تلاش‌ها و روند شکل‌گیری مرکز ذیلا ارائه گردیده:

بسیار خرسندم که در دهمین سال تاسیس مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونتگاه‌های انسانی اولین شماره فصلنامه پیش رو مجله ایده را عرضه نمائیم. تلاش خواهیم نمود در مجله ایده مجموعه ارزشمندی از تحولات جهانی، کنفرانس‌ها، رویدادها، کتاب، مقالات و مجلات ارائه نمائیم و نتایج مطالعات خود را پی‌گیری نمائیم.

آنچه در فصلنامه ایده از ویژگی خاصی برخوردار است همراهی اندیشمندان، اساتید، مدیران، دانشجویان و علاقمندان در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، هنری، کالبدی و زیست محیطی است که بتوان با اندیشه‌های نوآورانه خود در جهت ترویج و توسعه دانش و ارتقاء مطالب این فصلنامه در شماره‌های بعدی یاور ما باشند.

محمد تقی حسینی

درباره مرکز

مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونتگاه‌های انسانی در سال ۱۳۸۲ در قالب یک گروه پژوهشی به ابتکار تنی چند از صاحب‌نظران دانش مهندسی و با هدف توسعه پژوهش‌های کاربردی در زمینه‌های آمایش سرزمین، توسعه و عمران منطقه‌ای، شهرسازی، معماری، ساختمان، مسکن، محیط زیست و گردشگری با همکاری گروهی از استادان مجرب دانشگاه‌های کشور و همچنین متخصصین کارآموده مهندسی در حوزه‌های مختلف مدیریت شهری تشکیل گردید و در تاریخ ۹۰/۰۸/۲۱ با نظر شورای گسترش آموزش عالی، از گروه به مرکز پژوهشی ارتقا یافت.

اهداف مرکز: دستیابی به میانی توسعه پایدار، بهبود مدیریت سکونتگاه‌های انسانی، توسعه برنامه ریزی و مدیریت پایدار کاربری اراضی، تهیه طرح‌های موضوعی - موضعی و اسناد مورد نیاز مدیریت خردمندان سرزمین در مقیاس ملی، منطقه‌ای، شهری و تحقیقات مرتبط. در راستای اهداف فوق طرح‌های مطالعاتی و اسناد مرتبط ذیل که تاکنون مطالعه و به اتمام رسیده:

- طرح راهبردی، ساختاری زنجیره گردش بازارهای یاس (مال‌ها)، (۲۷ جلد)
- طرح راهبردی، ساختاری و عملیاتی توسعه عمران ذخایر نوسازی شهر تهران (۲۲ جلد)
- طرح گسترش حیات شهری در ترازهای زیرسطحی بافت پیرامون حرم رضوی
- تدوین اصول، معیارها و شاخص‌هایی برای بهبود مکان یابی و همجواری فضاهای عمومی کلان مقیاس در شهر
- شاخص‌ها و معیارهای تدوین حریم شهرها برای دستیابی به ضوابط تعیین سطح منطقی و کارکردهای مناسب در آن‌ها
- طرح راهبردی، ساختاری ساماندهی محله عودلاجان میانی (۳ جلد)
- فرآیند بررسی طرح‌های منظر شهری در انطباق با طرح‌های تفصیلی مناطق ۲۲گانه تهران (۳۲ محله)
- مطالعات شناسایی امکانات اقتصادی امکان‌سنجی، فنی و مالی طرح محتوایی پروژه هتل شماره ۲ شهر آفتاب، مجتمع ورزشی، تندرستی خاوران و تیمچه امین‌الدوله
- طرح مطالعاتی الگوهای معماری و شهرسازی در کرانه جنوبی ایران
- طرح جامع شهر دانش و فناوری ربع رشیدی تبریز / و ده‌ها طرح تحقیقاتی دیگر

رویکرد منظر شهری

رویکرد منظر شهری شاخه‌ی جدیدی در علم نیست بلکه چیدمانی تازه از اطلاعات قبلی است که به بررسی محصول برهم کنش دو مؤلفه‌ی فرهنگ و طبیعت در گذر زمان در بستر شهر می‌پردازد. ضرورت پرداختن به منظر شهری به مثابه یک مخلوق فرهنگی که جایگاه عمیق‌ترین و پیچیده‌ترین تعاملات انسانی با خرد اکوسیستم در گذر زمان است را از زوایای مختلف می‌توان مورد تأکید قرار داد و از هر زاویه لایه‌ای از لایه‌های در هم تنیده و پیچیده‌ی آن را آشکار کرد. این رویکرد نگاهی کل‌نگر به مقوله‌های شناخت، برنامه‌ریزی، طراحی، اجرا و مدیریت تعامل با اکوسیستم می‌باشد، مبنی بر اینکه چگونه می‌توان میراثی از گذشته را برای نسل‌های حاضر حفظ و به نسل آینده منتقل نمود. مدیریت منظر شهری دو بُعد منظر شهری تاریخی شامل ردپاهای به جا مانده از دوره‌ها و اعصار پیشین بر بستر شهر و منظر معاصر در بردارنده ردپاهایی از تعاملات انسان عصر حاضر را بر پهنه شهر، به صورت توأمان و یکپارچه مدیریت و حفاظت می‌نماید. جایگاه انسان معاصر حفاظت از منظر شهری تاریخی و مدیریت آن در عصر حاضر برای انتقال آن به آیندگان است، از این رو، مقولاتی که در این حوزه بایستی مورد توجه قرار گیرند شامل کلیه مباحثاتی است که در شکل‌گیری، برنامه‌ریزی و مدیریت منظر شهری نقش ایفاء می‌کنند و از سطوح مختلف باعث شکل‌گیری منظومه پیچیده‌ای می‌گردند. از این رو، برای دستیابی به راهکارهای مناسب در هر زمینه و سطحی نمی‌توان صرفاً از تجربیات بین‌المللی بهره برد یا آنها را بومی‌سازی نمود، بلکه نیازمند شناخت از درون می‌باشند. هر چند که رویکرد منظر شهری چندان بدیع و جدید نمی‌باشد لکن شناخت جامع و یکپارچه آن نیازمند مطالعه، بازشناسی و خوانش جامع بوم در هر سرزمین می‌باشد و تنها در صورت دستیابی به شناخت همه جانبه‌نگر؛ حفاظت از منظر شهری محقق می‌گردد. مدیریت در وجه تاریخی و معاصر منظر شهری می‌تواند در حوزه حفاظت منظر قرار گیرد، هر چند که در وجه معاصر منظر شهری لزوماً اتفاقاتی که حادث می‌گردند اتفاقات خوبی نیستند و می‌توانند سازگار و منطبق با منظر شهری تاریخی نباشند. مقوله مهمی که در فرآیند مدیریت منظر شهری تاریخی، معاصر و آینده بایستی مورد توجه قرار گیرد ضرورت مدیریت تغییرات مبتنی بر دستاوردهای خوانش بومی می‌باشد که با دارا بودن ماهیت انعطاف‌پذیری، پویایی و فرآیندنگری به مثابه بهترین فیلتر برای مدیریت و تعیین کمیت و کیفیت تغییرات در بستر شهر راه را به سوی رویکردی آرمانی در مدیریت منظر شهری هموار می‌سازد، رویکردی که دستاوردهای حاصل از آن فارغ از بُعد زمان در هر دوره‌ای در توسعه‌های معاصر و آینده قابلیت بهره‌برداری را داراست.

اقدامات صورت گرفته در حوزه حفاظت از میراث شهری تا هنگامی که مبتنی بر رویکرد منظرین شکل بگیرند می‌توان به حفاظت از منظر در پهنه شهرها امیدوار بود. به عبارتی رویکرد منظر شهری تاریخی را می‌توان ماحصل تلاقی رویکرد منظرین در حفاظت و رویکرد حفاظتی در منظر دانست که به عنوان یک اصطلاح بیشتر حفاظتی برای نخستین بار در سال ۲۰۰۵ در کنفرانس وین طرح گردید سپس در توصیه‌نامه یونسکو مصوب سال ۲۰۱۱ م توسعه یافت. یادداشت وین با اتکا قرار دادن رویکرد منظر شهری تاریخی با نگاهی جامع‌تر، مفهوم میراث شهری و لایه‌های ارزشمند شهر تاریخی را مورد توجه قرار داد و پیش‌نویس توصیه‌نامه یونسکو با مدنظر قرار دادن نظرات مکتوب تمامی کشورهای عضو در آن، رویکردی جامع و یکپارچه برای شناسایی، ارزیابی، حفاظت و مدیریت از منظرهای شهری تاریخی در درون چارچوب توسعه پایدار فراهم آورد. بر اساس این سند، رویکرد منظر شهری تاریخی در پی حفظ کیفیت محیط زیست انسان، افزایش بهره‌برداری کارا و استفاده‌ی پایدار از فضاهای شهری در عین پذیرش ویژگی پویایی آن و تقویت تنوع اجتماعی و عملکردی می‌باشد. این رویکرد اهداف، حفاظت، میراث شهری و، توسعه، را ادغام می‌کند و ریشه در یک رابطه متوازن و پایدار بین محیط شهری و طبیعی و همچنین بین نیازهای نسل‌های کنونی و آینده و میراثی که از گذشتگان باقیمانده است، دارد. مبتنی بر این رویکرد حفاظت و توسعه نه دور رشته‌ی مجزا و نه مقوله‌ای بین رشته‌ای بلکه رشته‌ای جامع می‌باشند که توسعه در مسیر حفاظت اتفاق می‌افتد و حفاظت به واسطه‌ی توسعه تغییر می‌یابد و انعطاف‌پذیری خود را وام‌دار توسعه است. با توجه به اهمیت یادداشت وین و توصیه‌نامه یونسکو پیرامون موضوع حفاظت از منظر شهری شماره پیش‌روی مجله ایده ترجمه فارسی این اسناد ارزشمند را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد.

سمیه فدائی نژاد

توصیه نامه ی ۱ یونسکو درباره منظر شهری تاریخی ^۲مصوب سی و ششمین جلسه ی کنفرانس عمومی

پاریس، ۱۰ نوامبر سال ۲۰۱۱

مترجمان:

درنا عشرتی

دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری،
دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و
صنعت ایران

پرستو عشرتی

استادیار دانشکده هنر و معماری شیراز

سمیه فدائی نژاد

استادیار گروه مرمت، دانشکده معماری، دانشگاه تهران

یابد و تعیین مصادیق حامل این دسته از ارزش ها؛
(ج) سنجش آسیب پذیری این ویژگی ها در برابر
فشارهای اجتماعی-اقتصادی و تأثیرات ناشی از
تغییرات آب و هوا؛

(د) یکپارچه سازی ارزش های میراث شهری و
وضعیت آسیب پذیری آن ها در یک چارچوب جامع
توسعه ی شهری، که در آن حرائم و حوزه های
حساس میراث که نیاز به توجه دقیق برای
برنامه ریزی، طراحی و اجرای پروژه های توسعه را
دارد، مشخص گردیده باشد.

ایجاد چارچوب مدیریت محلی و (ه) اولویت بندی
اقدامات حفاظت و توسعه؛

(و) ایجاد مشارکت لازم و تدوین چارچوب های
مدیریت محلی برای هر یک از پروژه های
شناسایی شده ی حفاظت و توسعه و همچنین
برای توسعه ی ساز و کارهایی به هدف هماهنگی
فعالیت های متعدد کنش گران مختلف، چه دولتی
و چه خصوصی؛

۴. اعضا را به پذیرش توصیه نامه منظر شهری
تاریخی، تصویب شده در تاریخ ۲۷ می سال ۲۰۱۱
میلادی در نشست بین دولتی کارشناسان منظر
شهری تاریخی (دسته ی II) در مقر یونسکو،
مصمم می کند، این بخش در ضمیمه این سند ارائه
شده است.

ضمیمه

توصیه نامه ی منظر شهری تاریخی، شامل فهرستی
از تعاریف.

مقدمه

کنفرانس عمومی،

در نظر گرفتن این که مناطق شهری تاریخی یکی
از متنوع ترین تجلیات میراث فرهنگی مشترک ما

کنفرانس عمومی، گزارش نهایی پیرامون
بکارگیری ابزاری استاندارد برای منظر شهری
تاریخی را در قالب یک توصیه نامه (گزارش - ۳۶
C/۲۳؛ توصیه نامه - ضمیمه ی C/۳۶) به
منظور تاکید بر اهمیت رویکرد منظر شهری
تاریخی به مثابه راهکاری ابتکاری برای محافظت
میراث و مدیریت شهرهای تاریخی، مورد توجه قرار
داده است.

۱. قدردانی از سازمان های بین المللی همکار که در
طول شش سال گذشته در فرآیند بررسی سهیم
بوده اند و یونسکو را در وظیفه ی خود مبنی بر
تدوین اصول و دستورالعمل برای حفاظت از منظر
شهری تاریخی در راستای حمایت از کشورهای
عضو و جوامع محلی پشتیبانی کرده اند؛

۲. کشورهای عضو را به انجام این اقدامات ملزم
می کند: بکارگیری توصیه نامه جدید با توجه به
ویژگی های خاص بستر در هر سرزمین، انتشار
گسترده ی مفاهیم توصیه نامه در سطح ملی،
تسهیل در اجرای مفاد توصیه نامه به واسطه
تدوین و تصویب سیاست های پشتیبان و نظارت
بر تأثیرات بکارگیری توصیه نامه بر حفاظت و
مدیریت شهرهای تاریخی؛

۳. همچنین دولت های عضو و دولت های محلی را به
شناسایی گام های مهم در راستای کاربست رویکرد
منظر شهری تاریخی در بستر خاص خودشان
توصیه می کند، که می تواند شامل موارد زیر باشد:
(الف) انجام مطالعات جامع و نقشه برداری از منابع
طبیعی، فرهنگی و انسانی شهرهای تاریخی؛

(ب) اجماع با استفاده از برنامه ریزی مشارکتی
و مشاوران دست اندر کار درباره ی حفاظت از
ارزش هایی که می بایست به نسل های آینده انتقال

پی نوشت:

۱- مترجمان از سرکار خانم Patricia M. O'Donnell به واسطه ی در اختیار قرار دادن نسخه ی اصلی این توصیه نامه به زبان انگلیسی سپاسگزاری می نمایند.
۲- نسخه نهایی در گزارش کمیسیون CLT در هفدهمین نشست مجمع عمومی، در ده نوامبر ۲۰۱۱ به تصویب رسید.

شهر پراگ، پایتخت جمهوری چک (۲۰۱۳ میلادی)
عکاس: فدائی نژاد

هستند که توسط نسل‌های مختلف شکل گرفته‌اند و شاهدهی کلیدی بر تلاش‌ها و آرمان‌های بشریت می‌باشند که به واسطه فضا و زمان به منصه‌ی ظهور رسیده‌اند. همچنین توجه به این که میراث شهری، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی برای بشریت محسوب می‌شود که به واسطه‌ی لایه‌بندی‌های تاریخی از ارزش‌ها تعریف شده است؛ ارزش‌هایی که توسط فرهنگ‌های متوالی و موجود و انباشت سنت‌ها و تجارب تولید شده‌اند و تنوع‌شان به رسمیت شناخته شده است.

علاوه بر این عنایت به این که شهرنشینی در یک مقیاس بی‌سابقه در تاریخ بشریت در حال پیشرفت است، در سراسر جهان به مثابه‌ی محرکی برای رشد و تغییرات اجتماعی - اقتصادی به شمار می‌آید، که باید در سطوح محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی مهار گردد. شناخت، ماهیت پویای شهرهای زنده،

با توجه و عنایت به نکات زیر:
توسعه‌ی سریع و غالباً غیر قابل کنترل باعث دگردیسی مناطق شهری و بستر آن‌ها می‌شود، که ممکن است منجر به انقطاع و زوال میراث شهری، با اثرات عمیق بر ارزش‌های اجتماعی در سراسر جهان شود، برای حمایت از محافظت میراث طبیعی و فرهنگی، بر یکپارچه‌سازی

همگی معتبر باقی بمانند، همچنین اشاره به این موضوع که به واسطه‌ی فرآیندهای تغییرات جمعیتی، آزادسازی بازار جهانی و تمرکززدایی، گردشگری انبوه، بازار بهره‌برداری از میراث فرهنگی و تغییرات آب و هوایی شرایط تغییر کرده است و شهرها در معرض آن دسته از فشارها و چالش‌های توسعه هستند که در زمان تصویب توصیه‌نامه‌ی یونسکو پیرامون مناطق تاریخی در سال ۱۹۷۶ وجود نداشتند (توصیه‌نامه‌ی مربوط به صیانت و نقش معاصر مناطق تاریخی)، علاوه بر این، توجه به سیر تحول مفاهیم فرهنگ و میراث و رویکردهای مدیریتی آن‌ها، از طریق ترکیب طرح‌های محلی و نشست‌های بین‌المللی^۴، که در هدایت و

حفاظت، مدیریت و سیاست‌گذاری مناطق شهری تاریخی و فرآیندهای توسعه محلی و برنامه‌ریزی شهری، از جمله معماری معاصر و توسعه‌ی زیرساخت‌ها تأکید می‌گردد، که در این راستا استفاده از یک رویکرد منظرین می‌تواند به حفظ هویت شهری کمک کند،

اصل توسعه‌ی پایدار شرایط لازم برای حفظ منابع موجود، حمایت فعال از میراث شهری و مدیریت پایدار میراث شهری را فراهم می‌کند که پیش شرط لازم برای توسعه به شمار می‌آید، مجموعه‌ی استانداردهای مرتبط با یونسکو، شامل کنوانسیون‌ها، توصیه‌نامه‌ها و منشورها^۳ که با موضوع حفاظت از مناطق تاریخی می‌باشند،

پی‌نوشت:

۳- به طور خاص، کنوانسیون سال ۱۹۷۲ میلادی پیرامون حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان، کنوانسیون سال ۲۰۰۵ میلادی پیرامون حمایت و گسترش تنوع فرهنگی، توصیه‌نامه‌ی سال ۱۹۶۲ میلادی پیرامون صیانت از زیبایی و ویژگی‌های خاص منظرها و مکان‌ها، توصیه‌نامه‌ی سال ۱۹۶۸ میلادی درباره‌ی محافظت از دارایی‌های فرهنگی در معرض خطر به واسطه‌ی اقدامات عمومی و با خصوصی، توصیه‌نامه‌ی سال ۱۹۷۲ میلادی در رابطه با حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی در سطح ملی، توصیه‌نامه‌ی سال ۱۹۷۶ میلادی درباره‌ی صیانت و نقش معاصر مناطق تاریخی، منشور بین‌المللی ایکوموس در سال ۱۹۶۴ میلادی پیرامون حفاظت و مرمت یادمان‌ها و مکان‌های تاریخی (منشور ونیز)، منشور ۱۹۸۲ میلادی ایکوموس درباره‌ی باغ‌های تاریخی (منشور فلورانس) و منشور ۱۹۸۷ میلادی ایکوموس درباره‌ی حفاظت از شهرها و مناطق شهری تاریخی (منشور واشنگتن)، بیانیه‌ی شیآن سال ۲۰۰۵ ایکوموس پیرامون حفاظت از بستر ساختارهای میراثی، مکان‌ها و مناطق میراثی، همچنین یادداشت وین مصوب سال ۵۰۲ میلادی درباره‌ی میراث جهانی و معماری معاصر، مدیریت منظر شهری تاریخی.

۴- به طور خاص در کنفرانس جهانی ۱۹۸۲ میلادی با موضوع سیاست‌های فرهنگی در مکزیکوسیتی، نشست نارادر سال ۱۹۹۴ میلادی با محوریت موضوع اصالت، اجلاس کمیسیون جهانی فرهنگ و توسعه در سال ۱۹۹۵ میلادی، کنفرانس هیئات ۲ در سال ۱۹۹۶ میلادی در استانبول با تصویب دستور کار ۱۲، کنفرانس بین‌دولتی یونسکو در سال ۱۹۹۸ پیرامون سیاست‌های فرهنگی برای توسعه در استکهلم، کنفرانس مشترک بانک جهانی و یونسکو در سال ۱۹۹۸ میلادی با موضوع فرهنگ در توسعه پایدار - سرمایه‌گذاری در موقوفات فرهنگی و طبیعی، کنفرانس بین‌المللی سال ۲۰۰۵ میلادی درباره‌ی میراث جهانی و معماری معاصر در وین، مجمع عمومی ایکوموس در سال ۲۰۰۵ میلادی پیرامون اهمیت بستر یادمان‌ها و مکان‌های میراثی در شیآن، و مجمع عمومی ایکوموس در سال ۲۰۰۸ میلادی با محوریت موضوع روح مکان در کیک‌کانادا.

راهبری سیاست‌ها و اقدامات در سراسر جهان مفید است، تمایل به تکمیل و گسترش کاربری استانداردها و اصول وضع‌شده در اسناد بین‌المللی موجود، قبل از این، طرح‌های پیشنهادی پیرامون منظر شهری تاریخی به مثابه رویکردی در حفاظت میراث شهری مطرح شده‌اند که در دستور کار جلسه ۳۶ کنفرانس عمومی به عنوان مورد ۸-۱ ذکر شده است،

۱. در روز دهم نوامبر سال ۲۰۱۱ میلادی توصیه‌نامه‌ی حاضر با موضوعیت منظر شهری تاریخی تصویب می‌گردد؛
۲. کشورهای عضو را به تدوین چارچوب سازمانی مناسب و اتخاذ اقدامات قانونی، با توجه به کاربری اصول و هنجارهای موجود در این توصیه‌نامه در مناطق تحت اختیار خود توصیه می‌کند؛
۳. همچنین توصیه می‌کند که کشورهای عضو، این توصیه‌نامه را به مقامات محلی، ملی، منطقه‌ای، نهادها، بخش‌ها و انجمن‌های مربوط به صیانت، حفاظت و مدیریت مناطق شهری تاریخی و بسترهای جغرافیایی گسترده‌تر مرتبط با آن‌ها ارائه کرده و آن‌ها را متوجه اهمیت این موضوع کنند.

مقدمه

۱. زمانه‌ی ما شاهد بزرگترین مهاجرت بشر در طول تاریخ است. بیش از نیمی

از جمعیت جهان در حال حاضر در مناطق شهری زندگی می‌کنند. اهمیت مناطق شهری به مثابه‌ی محرکه‌های رشد و نیز مراکز نوآوری و خلاقیت به طور فزاینده‌ای در حال افزایش است. این مناطق فرصت‌هایی برای اشتغال، آموزش و رفع نیازها و خواسته‌های در حال تحول مردم فراهم می‌آورند.

۲. با این حال، رشد سریع و غیر قابل کنترل شهرنشینی می‌تواند به گسست‌های اجتماعی و فضایی و زوال شدید کیفیت محیط شهری و مناطق روستایی اطراف آن‌ها منجر گردد. قابل ذکر است، این موضوع می‌تواند به علت تراکم بیش از حد ساخت و ساز، ایجاد ساختمان‌های یکنواخت ساخته شده مبتنی بر استانداردها، تنزل کیفیت فضای عمومی و امکانات رفاهی، زیرساخت‌های ناکافی، فقر و انزوای اجتماعی و افزایش خطر بلایای اقلیمی باشد.

۳. میراث شهری، شامل مؤلفه‌های ملموس و ناملموس به منزله‌ی منبعی کلیدی در ارتقاء سرزندگی مناطق شهری و ترویج توسعه‌ی اقتصادی و انسجام اجتماعی در یک محیط جهانی در حال تغییر به شمار می‌آید. از آن جا که آینده‌ی بشریت در گرو برنامه‌ریزی و مدیریت مؤثر منابع است، حفاظت منابع به راهبردی برای رسیدن به تعادل میان رشد شهری و کیفیت زندگی پایدار بدل

شده است.

۴. در طول نیم قرن گذشته، حفاظت از میراث شهری به منزله بخش مهمی از سیاست‌های عمومی در سراسر جهان پدیدار گردیده است. حفاظت منابع پاسخی به نیاز حفظ ارزش‌های مشترک و بهره‌مندی از میراث تاریخی است. با این حال، انتقال پیش آمده از تأکید بر یادمان‌های معماری به سوی شناخت جامع‌تر از اهمیت فرآیندهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در حفاظت از ارزش‌های شهری، نیازمند انطباق سیاست‌های موجود و ایجاد ابزارهای نوین برای رسیدن به این چشم‌انداز جدید می‌باشد.

۵. این توصیه‌نامه نیاز به یکپارچه‌سازی بهتر و تدوین استراتژی‌های حفاظت از میراث شهری را در ارتباط با اهداف کلان‌تر توسعه‌ی پایدار، به منظور حمایت از فعالیت‌های عمومی و خصوصی با هدف حفظ و ارتقاء کیفیت محیط‌زیست انسانی خاطر نشان می‌سازد. این توصیه‌نامه یک رویکرد منظرین برای شناسایی، حفاظت و مدیریت مناطق تاریخی در بستر گسترده‌تر شهری این مناطق با در نظر گرفتن روابط متقابل اشکال و فرم‌های فیزیکی، ارتباطات و سازمان فضایی، ویژگی‌های طبیعی و زمینه‌ای و ارزش‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی آن‌ها پیشنهاد می‌نماید.

نمایی از شهر
استراسبورگ فرانسه
(۲۰۱۳ میلادی)
عکاس: فدائی نژاد

مناطق تاریخی در بسیاری از مناطق دنیا به مراکز و مولدهای رشد اقتصادی تبدیل شده‌اند، و نقشی جدید در زندگی فرهنگی و اجتماعی به دست آورده‌اند. در نتیجه، آن‌ها نیز تحت یک آرایه بزرگ از فشارهای جدید درآمده‌اند، از جمله:

شهرنشینی و جهانی شدن

۱۷. رشد شهری ساختار بسیاری از مناطق تاریخی شهری را دگرگون نموده است. فرآیندهای جهانی تأثیر عمیقی بر ارزش‌های نسبت داده شده توسط جوامع به مناطق شهری و محیط شان و هم بر ادراک ساکنان و کاربران آن‌ها دارند. از یک طرف، شهرنشینی فرصت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را فراهم می‌کند که می‌توانند کیفیت زندگی و ویژگی سنتی مناطق شهری را ارتقاء بخشند؛ از سوی دیگر، تغییرات مدیریت نشده تراکم و رشد شهری می‌توانند حس مکان، یکپارچگی بافت شهری و هویت جوامع را تضعیف نمایند. برخی از مناطق شهری تاریخی در حال از دست دادن قابلیت‌ها، نقش سنتی و جمعیت‌های خود هستند. رویکرد منظر شهری تاریخی می‌تواند در مدیریت و کاهش چنین تأثیراتی، یاری رساند.

از میراث شهری و اهداف توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی را یکپارچه می‌سازد. این رویکرد ریشه در یک رابطه‌ی متوازن و پایدار بین محیط‌های شهری و طبیعی، با نیازهای نسل‌های امروز و آینده و میراث گذشته دارد.

۱۲. رویکرد منظر شهری تاریخی، تنوع فرهنگی و خلاقیت را به مثابه‌ی دارایی‌های کلیدی بشر برای توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی در نظر می‌گیرد و ابزارهایی برای مدیریت تحولات فیزیکی و اجتماعی فراهم می‌آورد تا اطمینان حاصل شود که اقدامات معاصر به صورت هماهنگ و سازگار با میراث، در یک بستر تاریخی یکپارچه می‌شوند و بسترهای منطقه‌ای را مد نظر قرار می‌دهند.

۱۳. رویکرد منظر شهری تاریخی در حین احترام به ارزش‌ها جوامع ملی و بین‌المللی، از سنت‌ها و ادراکات جوامع محلی می‌آموزد.

ب. چالش‌ها و فرصت‌هایی برای منظر شهری تاریخی

۱۴. توصیه‌نامه‌های موجود یونسکو نقش مهم مناطق تاریخی در جوامع مدرن را به رسمیت می‌شناسند. این توصیه‌نامه‌ها همچنین شماری از تهدیدات خاص حفاظت از مناطق شهری تاریخی را شناسایی می‌کنند و اصول کلی، سیاست‌ها و دستورالعمل‌هایی را برای رویارویی با چنین چالش‌هایی ارائه می‌نمایند.

۱۵. رویکرد منظر شهری تاریخی نشان دهنده‌ی این واقعیت است که هم رشته‌ی تخصصی حفاظت و هم اقدامات عملی حفاظت از میراث شهری در دهه‌های اخیر به صورت قابل توجهی دچار تحول شده‌اند، و سیاست‌گذاران و مدیران را قادر به برخورد مؤثرتر با چالش‌ها و فرصت‌های جدید نموده است. رویکرد منظر شهری تاریخی از تلاش جوامع برای توسعه و انطباق، در حالی که ویژگی‌ها و ارزش‌های مرتبط با تاریخ، حافظه جمعی و محیط را حفظ می‌نمایند، حمایت می‌کند.

۱۶. در دهه‌های گذشته، با توجه به افزایش شدید جمعیت شهری در جهان و مقیاس و سرعت توسعه‌ی اقتصاد در حال تغییر، سکونت‌گاه‌های شهری و

این رویکرد سیاست، اداره و مدیریت دست‌اندرکاران مرتبط محلی، ملی، منطقه‌ای، بین‌المللی و نقش‌آفرینان دولتی و خصوصی را در فرآیند توسعه‌ی شهری مورد خطاب قرار می‌دهد.

۱۷. این توصیه‌نامه بر مبنای چهار توصیه‌نامه‌ی قبلی یونسکو مربوط به محافظت میراث شکل گرفته و اهمیت و اعتبار مفاهیم و اصول آن‌ها در تاریخ حفاظت و اقدامات حفاظتی را به رسمیت می‌شناسد. علاوه بر این، کنوانسیون‌ها و منشورهای حفاظت مدرن، ابعاد متنوع میراث فرهنگی و طبیعی را شامل می‌گردند که ارکان این توصیه‌نامه را تشکیل می‌دهند.

الف. تعریف

۸. منظر شهری تاریخی یک منطقه‌ی شهری است که بعنوان مجموعه‌ای تاریخی متشکل از ارزش‌های فرهنگی و طبیعی شناخته می‌شود، این مفهوم فراتر از مفهوم "مرکز تاریخی" یا "مجموعه" است و شامل بستر گسترده‌تر شهری و محیط جغرافیایی پیرامون آن می‌گردد.

۹. این بستر گسترده‌تر به طور خاص شامل توپوگرافی محوطه، ژئومورفولوژی، هیدرولوژی، ویژگی‌های طبیعی، محیط ساخته‌شده چه تاریخی و چه معاصر، زیرساخت‌های سطح و زیرزمینی است، فضاهای باز و باغ‌ها، الگوهای استفاده از زمین و سازمان فضایی، ادراک و ارتباطات بصری و دیگر عناصر ساختار شهری است. همچنین شامل اقدامات و ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی، فرآیندهای اقتصادی و ابعاد ناملموس میراث می‌باشند که با تنوع و هویت فرهنگی مرتبط هستند.

۱۰. این تعریف پایه و اساس یک رویکرد جامع و یکپارچه را برای شناسایی، ارزیابی، حفاظت و مدیریت منظرهای شهری تاریخی در چارچوب کلی توسعه‌ی پایدار فراهم می‌کند.

۱۱. رویکرد منظر شهری تاریخی حفظ کیفیت محیط زیست انسانی، ارتقاء استفاده‌ی سازنده و پایدار از فضاهای شهری را دنبال می‌نماید و در عین حال شخصیت پویای آن‌ها و ترویج تنوع اجتماعی و عملکردی را به رسمیت می‌شناسد. این رویکرد اهداف حفاظت

توسعه

۱۸. بسیاری از فرآیندهای اقتصادی راهکارها و روش‌هایی برای کاهش فقر شهری و ترویج توسعه‌ی اجتماعی و انسانی ارائه می‌دهند. در دسترس بودن گسترده‌تر خلاقیت و نوآوری، از قبیل فناوری اطلاعات و برنامه‌ریزی پایدار، طراحی و شیوه‌های ساخت و ساز می‌تواند مناطق شهری را بهبود بخشد و در نتیجه کیفیت زندگی را افزایش دهد. با مدیریت مناسب از طریق رویکرد منظر شهری تاریخی، عملکردهای جدید از جمله خدمات و گردشگری، مبدل به طرح‌های مهم اقتصادی می‌شوند که این طرح‌ها می‌توانند به رفاه جوامع و به حفاظت از مناطق شهری تاریخی و میراث فرهنگی شهری کمک کرده و در عین حال تنوع اقتصادی و اجتماعی و عملکرد مسکونی را تضمین نمایند. استفاده نکردن از این فرصت‌ها به شهرهایی ناپایدار و ناکارآمد شده و همچنین به کارگیری نامناسب آن‌ها منجر به تخریب دارایی‌های میراثی و زبان‌های غیر قابل جبران برای نسل‌های آینده می‌گردد.

محیط

۱۹. سکونت‌گاه‌های بشری به طور مداوم با تغییرات آب و هوایی و زیست‌محیطی - ناشی از بلایای طبیعی - تطابق یافته‌اند. با این حال، شدت و سرعت تغییرات کنونی به حدی است که در حال به چالش کشیدن محیط‌های شهری پیچیده ما هستند. نگرانی‌های زیست‌محیطی، به ویژه نگرانی مصرف آب و انرژی، نیازمند رویکردها و الگوهای جدیدی در زندگی شهری، بر اساس سیاست‌ها و شیوه‌های حساس به محیط زیست هستند، اعمال این سیاست‌ها با هدف تقویت پایداری و کیفیت زندگی شهری است. با این وجود، در کنار انجام بسیاری از این اقدامات می‌بایست یکپارچه‌سازی میراث طبیعی و فرهنگی را به عنوان منابع توسعه‌ی پایدار در نظر داشت.

۲۰. تغییرات مناطق شهری تاریخی همچنین می‌تواند به علت بلایای طبیعی ناگهانی و درگیری‌های مسلحانه ایجاد شود. این موارد ممکن است عمر کوتاهی داشته باشند، اما اثرات آن‌ها می‌تواند ماندگار باشد. رویکرد منظر شهری تاریخی می‌تواند در مدیریت و کاهش چنین تأثیراتی یاری رساند.

ج. سیاست‌ها

۲۱. سیاست‌های مدرن حفاظت شهری - همان گونه که در توصیه‌نامه‌ها و منشورهای بین‌المللی موجود منعکس گردیده است - زمینه را برای حفاظت از مناطق شهری تاریخی فراهم آورده است. با این حال، چالش‌های حال و آینده نیازمند تعریف و پیاده‌سازی نسل

جدیدی از سیاست‌های عمومی برای شناسایی و محافظت از لایه‌بندی تاریخی و متعادل‌سازی ارزش‌های فرهنگی و طبیعی در محیط‌های شهری می‌باشند.

۲۲. حفاظت از میراث شهری باید با برنامه‌ریزی، اقدامات مرتبط با سیاست‌های کلی و آن دسته از سیاست‌هایی که به کلیت بافت شهری مرتبط است، یکپارچه گردد. سیاست‌ها باید ساز و کارهای متعادل‌سازی حفاظت و پایداری را در مقاطع زمانی کوتاه مدت و بلند مدت فراهم آورند. هماهنگی یکپارچه‌سازی مداخلات معاصر و بافت شهری تاریخی می‌بایستی مورد تأکید ویژه قرار گیرد. به طور خاص، مسئولیت‌های دست اندرکاران مختلف در این زمینه به شرح زیر است:

(الف) کشورهای عضو باید استراتژی‌های حفاظت میراث شهری را با سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه ملی، بر اساس رویکرد منظر شهری تاریخی، یکپارچه سازند. در این چارچوب، مقامات محلی باید برنامه‌های توسعه‌ی شهری را آماده کرده و در این راستا ارزش منطقه، شامل ارزش‌های منظرین و دیگر ارزش‌های میراث و ویژگی‌های مرتبط با آن را در نظر بگیرند؛

(ب) دست اندرکاران دولتی و خصوصی باید از طریق مشارکت برای تضمین موفقیت بکارگیری رویکرد منظر شهری تاریخی با یکدیگر همکاری نمایند؛

(ج) سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با فرآیندهای توسعه پایدار باید رویکرد منظر شهری تاریخی را با راهبردها، برنامه‌ها و اقدامات عملیاتی خود یکپارچه سازند؛

(د) سازمان‌های مردم‌نهاد ملی و بین‌المللی باید در توسعه و انتشار ابزارها و بهترین شیوه‌ها به منظور بکارگیری رویکرد منظر شهری تاریخی مشارکت نمایند.

۲۳. تمام سطوح دولتی شامل دول محلی، منطقه‌ای، ملی و ایالتی که از مسئولیت خود آگاه هستند، باید به تعریف، شرح و بسط، اجرا و ارزیابی سیاست‌های حفاظت میراث شهری کمک رسانند. این سیاست‌ها باید مبتنی بر رویکرد مشارکتی همه‌ی دست اندرکاران و هماهنگ با هر دو دیدگاه نهادی و بخشی باشد.

د. ابزارها

۲۴. رویکرد مبتنی بر منظر شهری تاریخی طیف وسیعی از ابزارهای سنتی و نوآورانه متناسب با بافت محلی را به کار می‌بندد. برخی از این ابزارها که به عنوان بخشی از فرآیند

مرتبط با دست‌اندرکاران مختلف نیازمند توسعه است، موارد زیر را در بر می‌گیرد:

(الف) **ابزارهای مشارکت مدنی** باید مقاطع قشر بزرگی از دست‌اندرکاران را شامل شده و آن‌ها را برای شناسایی ارزش‌های کلیدی در مناطق شهری خود توانمند سازد؛ چشم‌اندازهایی را که منعکس‌کننده‌ی تنوع آن‌هاست، توسعه بخشد؛ اهداف را تعیین نماید؛ در اقداماتی که به منظور نگاهداشت میراث فرهنگی لازم است، به توافق دست یابد؛ و توسعه پایدار را ترویج دهد. این ابزارها که بخشی جدایی‌ناپذیر از پویایی مدیریت شهری را تشکیل می‌دهد، باید مکالمه‌ی بین فرهنگی را با آموختن تاریخ، سنت‌ها، ارزش‌ها، نیازها و آرمان‌های جوامع، و نیز با میانجی‌گری و مذاکره بین گروه‌هایی با منافع متضاد تسهیل نماید.

(ب) **ابزارهای دانش و برنامه‌ریزی** باید به حفاظت از یکپارچگی و اصالت ویژگی‌های میراث شهری کمک رساند. همچنین بایستی بازساخت اهمیت معنایی و تنوع فرهنگی را میسر ساخته و پایش و مدیریت تغییر برای بهبود کیفیت زندگی و فضای شهری را فراهم آورد. این ابزار مستندسازی و نقشه‌برداری از ویژگی‌های فرهنگی و طبیعی را نیز شامل می‌شود. اثرات میراثی، اجتماعی و زیست‌محیطی به منظور پشتیبانی و تسهیل فرآیندهای تصمیم‌گیری در چارچوب توسعه‌ی پایدار می‌بایستی مورد ارزیابی قرار گیرد.

(ج) **سیستم تنظیم مقررات** باید منعکس‌کننده‌ی شرایط محلی باشد و می‌تواند در برآورده‌ی اقدامات قانونی و نظارتی با هدف حفاظت و مدیریت از ویژگی‌های ملموس و ناملموس میراث شهری شامل ارزش‌های اجتماعی، زیست‌محیطی و فرهنگی باشد. سیستم‌های سنتی و مرسوم باید به رسمیت شناخته شده و در صورت لزوم تقویت شوند.

(د) **ابزارهای مالی** باید در ایجاد ظرفیت و حمایت از توسعه‌ی خلاق درآمدزا که ریشه در سنت دارد، هدف‌گذاری شود. علاوه بر کمک‌های مالی دولتی و جهانی از سازمان‌های بین‌المللی، ابزارهای مالی باید به طور مؤثر برای حمایت از سرمایه‌گذاری خصوصی در سطح محلی به کار گرفته شوند. اعتبارات خرد و دیگر اعتبارات مالی قابل انعطاف برای حمایت از شرکت‌های محلی و همچنین گستره‌ی متنوعی از گونه‌های مشارکتی نیز برای پایدارسازی مالی رویکرد منظر شهری تاریخی واجد اهمیت است.

ظرفیت سازی، پژوهش، اطلاعات و

ارتباطات

۲۵. ظرفیت سازی باید دست اندر کاران اصلی شامل جوامع محلی، تصمیم گیران، افراد حرفه‌ای و مدیران را به منظور بهبود درک رویکرد منظر شهری تاریخی و اجرای آن مشارکت دهد. ظرفیت سازی مؤثر در گرو همکاری فعال دست اندر کاران اصلی با هدف تطبیق اجرای این توصیه نامه در بسترهای منطقه‌ای به منظور تعریف و اصلاح استراتژی‌های محلی و مقاصد، چارچوب اقدامات و برنامه‌های تجهیز منابع است. ۲۶. تحقیقات باید لایه بندی پیچیده‌ی سکونتگاه‌های شهری را به منظور شناسایی ارزش‌ها و درک معنای آن‌ها برای جوامع مورد هدف قرار دهد و به کمک شیوه‌های جامع آن را به بازدید کنندگان ارائه نماید. مؤسسات علمی و دانشگاهی و دیگر مراکز تحقیقاتی باید به توسعه‌ی تحقیقات علمی در مورد جنبه‌های مختلف رویکرد منظر شهری تاریخی و همکاری در سطح محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی تشویق شوند. ضروری است که وضعیت مناطق شهری و سیر تحول آن‌ها به منظور تسهیل ارزیابی طرح‌های پیشنهادی برای تغییر و بهبود مهارت‌ها و روندهای محافظتی و مدیریتی، مستندسازی شوند.

۲۷. تشویق به استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور مستندسازی، ادراک و ارائه‌ی لایه بندی پیچیده‌ی مناطق شهری و اجزای تشکیل دهنده آن‌ها؛ جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل این داده‌ها بخشی اساسی از آگاهی نسبت به مناطق شهری است. برای برقراری ارتباط با همه بخش‌های جامعه، رسیدگی به جوانان و تمام گروه‌های زیر به منظور تشویق آن‌ها به مشارکت از اهمیت خاصی برخوردار است.

و. همکاری بین‌المللی

۲۸. کشورهای عضو و سازمان‌های دولتی و سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی باید درک و مشارکت عمومی در کاربست رویکرد منظر شهری تاریخی را با انتشار بهترین اقدامات و درس‌های آموخته شده از نقاط مختلف جهان، تسهیل نمایند تا از این گذار باعث تقویت شبکه‌ای از هم‌اندیشان و ظرفیت‌سازان شود.

۲۹. کشورهای عضو باید همکاری چند ملیتی بین مقامات محلی را ترویج دهند.

۳۰. سازمان‌های توسعه و همکاری بین‌المللی کشورهای عضو، سازمان‌های مردم‌نهاد و بنیادها باید به توسعه‌ی روش‌شناسی به منظور کاربست رویکرد منظر شهری تاریخی و هماهنگ‌سازی آن با برنامه‌های پشتیبان و پروژه‌های مرتبط با مناطق شهری، تشویق شوند.

ضمیمه

تعاریف واژگان

منطقه / شهر تاریخی (بر گرفته از توصیه‌نامه‌ی ۱۹۷۶)

"مناطق تاریخی و معمارانه (شامل معماری بومی)" هر گروه از ساختمان‌ها، سازه‌ها و فضاهای باز از جمله محوطه‌های باستان‌شناسی و دیرینه‌شناسی، سکونت‌گاه‌های انسانی در حال تشکیل در محیط‌های شهری یا روستایی را در بر می‌گیرد که یکپارچگی و ارزش‌های این مناطق از نقطه نظر ارزش‌های باستان‌شناسی، معمارانه، تاریخی و پیش از تاریخ، زیبایی‌شناسانه و فرهنگی - اجتماعی قابل شناسایی و بررسی می‌باشد. این "مناطق" که دارای تنوع ذاتی می‌باشند می‌توانند مناطق پیش از تاریخ، شهرهای تاریخی، محله‌های قدیمی شهر، روستا و دهکده‌های کوچک و نیز گروه‌های یادمانی همگن را در بر گیرند که مورد آخر یعنی گروه‌های یادمانی همگن بایستی به دقت و بدون تغییر مورد محافظت قرار گیرد. **منطقه‌ی شهری تاریخی** (بر گرفته از منشور ایکوموس واشنگتن)

مناطق شهری تاریخی، چه بزرگ و چه کوچک، شامل شهرها، شهرهای کوچک، مراکز یا محله‌های تاریخی در پیوند با محیط‌های طبیعی و انسان‌ساخت خود می‌باشند که فراتر از نقش خود به مثابه‌ی اسناد تاریخی، تجسم ارزش‌های فرهنگ‌های شهری سنتی نیز به شمار می‌آیند.

میراث شهری (بر گرفته از گزارش پژوهش اتحادیه اروپا، ۱۶ (۲۰۰۴) توسعه‌ی پایدار مناطق تاریخی شهری از طریق یکپارچه‌سازی فعال در شهرها - ای. یو. آی. تی)

میراث شهری سه دسته‌ی اصلی را در بر می‌گیرد:

• میراث یادماندنی دارای ارزش فرهنگی استثنایی؛

• عناصر میراثی غیر استثنایی که در حال حاضر به صورت منسجم به تعداد قابل توجه موجود می‌باشد.

• عناصر جدید شهری که باید در نظر گرفته شوند (به عنوان مثال):

- شکل و فرم ساخته شده‌ی شهری؛

- فضای باز: خیابان‌ها، فضاهای باز جمعی؛

- زیرساخت‌های شهری: شبکه‌ها و تجهیزات.

حفاظت شهری

حفاظت شهری به محافظت از ساختمان‌های

منفرد محدود نمی‌شود؛ این دیدگاه معماری را به عنوان یک عنصر در کلیت شهر بررسی می‌نماید و آن را به یک منظومه‌ی پیچیده و چندوجهی تبدیل می‌کند. بنابراین با این تعریف، حفاظت شهری در بطن برنامه ریزی شهری قرار می‌گیرد.

محیط ساخته شده

محیط ساخته شده به منابع انسان ساخت (در برابر طبیعی) و زیرساخت‌های طراحی شده برای پشتیبانی از فعالیت‌های انسانی مانند ساختمان‌ها، جاده‌ها، پارک‌ها، و دیگر امکانات رفاهی اشاره دارد.

رویکرد منظرین (از اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت - آی. یو. سی. ان، و صندوق جهانی حیات وحش - دبلیو. دبلیو. اف)

رویکرد منظرین یک چارچوب (چارچوبی برای تصمیم‌گیری در مورد حفاظت در مقیاس منظر است. رویکرد منظرین برای تصمیم‌گیری درباره‌ی مصلحت مداخلات خاص (مانند احداث یک جاده جدید و یا کشت و زرع) کمک می‌کند و به تسهیل برنامه‌ریزی، مذاکره و کاربست فعالیت‌ها در مقیاس کل‌نگر منظر می‌انجامد. در مقیاس رویکرد کل‌نگر می‌انجامد

منظر شهری تاریخی

(تعریف موجود در پاراگراف ۹ توصیه‌نامه را ملاحظه کنید)

بستر (از بیانیه‌ی ایکوموس شیآن)

بستر یک ساختار میراثی، یک محوطه و یا یک منطقه، محیط همجوار و نیز محیط گسترده‌ی دربرگیرنده‌ی آن است که بخشی از اهمیت معنایی و ویژگی متمایز آن به شمار می‌آید و یا در آن نقش دارد. بستر یک ساختار میراثی، محوطه و یک منطقه، به عنوان محیط همجوار و گسترده نقش بسزایی در بیان اهمیت و ویژگی متمایز آن ایفا می‌کند.

اهمیت معنایی (از منشور بورا ایکوموس استرالیا) اهمیت فرهنگی

اهمیت معنایی به معنی ارزش زیبایی‌شناختی، تاریخی، علمی، اجتماعی و معنوی برای نسل‌های گذشته، حال و یا آینده است. اهمیت معنایی در مکان خودش، بافت، بستر، کاربری، پیوندهای تداعی‌گر، معانی، مدارک، اماکن و اشیاء مرتبط گنجانده شده است. اماکن ممکن است طیف وسیعی از ارزش‌ها را برای افراد و گروه‌های مختلف در بر داشته باشند.

Recommendation on the Historic Urban Landscape⁵ adopted by the General Conference at its 36th session Paris, 10 November 2011

The General Conference, Taking note of the final report on the elaboration of a standard-setting instrument on the historic urban landscape in the form of a recommendation (report – 36 C/23; recommendation – 36 C/23 Annex), Recognizing the significance of the historic urban landscape approach as an innovative way to preserve heritage and manage historic cities,

1. Commends the international partner organizations that have contributed to the review process and supported UNESCO over the last six years in its task of establishing principles and guidelines for the conservation of the historic urban landscape in support of Member States and local communities;

2. Recommends that Member States take the appropriate steps to: adapt this new instrument to their specific contexts, disseminate it widely across their national territories, facilitate its implementation through the formulation and adoption of supporting policies, and monitor its impact on the conservation and management of historic cities;

3. Also recommends that Member States and relevant local authorities identify within their specific contexts the critical steps for implementing the historic urban landscape approach, which may include the following:

(a) to undertake comprehensive surveys and mapping of the historic cities' natural, cultural and human resources;

(b) to reach consensus using participatory planning and stakeholder consultations on what values to protect for transmission to future generations, and to determine the attri-

butes that bear these values;

(c) to assess the vulnerability of such attributes to socio-economic pressures and the impacts of climate change;

(d) to integrate urban heritage values and their vulnerability status into a wider framework of city development, which shall provide indications of areas of heritage sensitivity which require careful attention to planning, design and implementation of development projects;

(e) to prioritize actions for conservation and development;

(f) to establish the appropriate partnerships and local management frameworks for each of the projects identified for conservation and development, as well as to develop mechanisms for the coordination of the various activities between different actors, both public and private;

4. Decides to adopt the Recommendation on the Historic Urban Landscape, as approved on 27 May 2011 at the Intergovernmental Meeting of Experts on the Historic Urban Landscape (category II) at UNESCO Headquarters, which is annexed to this resolution.

ANNEX

Recommendation on the Historic Urban Landscape, including a glossary of definitions.

Preamble

The General Conference, Considering that historic urban areas are among the most abundant and diverse manifestations of our common cultural heritage, shaped by generations and constituting a key testimony to humankind's endeavours and aspirations through space and time, Also considering

that urban heritage is for humanity a social, cultural and economic asset, defined by an historic layering of values that have been produced by successive and existing cultures and an accumulation of traditions and experiences, recognized as such in their diversity, Further considering that urbanization is proceeding on an unprecedented scale in the history of humankind, and that throughout the world this is driving socioeconomic change and growth, which should be harnessed at the local, national, regional and international levels, Recognizing, the dynamic nature of living cities, Noting, however, that rapid and frequently uncontrolled development is transforming urban areas and their settings, which may cause fragmentation and deterioration to urban heritage with deep impacts on community values, throughout the world, Considering, therefore, that in order to support the protection of natural and cultural heritage, emphasis needs to be put on the integration of historic urban area conservation, management and planning strategies into local development processes and urban planning, such as, contemporary architecture and infrastructure development, for which the application of a landscape approach would help maintain urban identity, Also considering that the principle of sustainable development provides for the preservation of existing resources, the active protection of urban heritage and its sustainable management is a condition sine qua non of development, Recalling that a corpus of UNESCO standard-setting documents, including conventions, recommendations and charters 6 exists on the

subject of the conservation of historic areas, all of which remain valid. Also noting, however, that under processes of demographic shifts, global market liberalization and decentralization, as well as mass tourism, market exploitation of heritage, and climate change, conditions have changed and cities are subject to development pressures and challenges not present at the time of adoption of the most recent UNESCO recommendation on historic areas in 1976 (Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas). Further noting the evolution of the concepts of culture and heritage and of the approaches to their management, through the combined action of local initiatives and international meetings⁶, which have been useful in guiding policies and practices worldwide, Desiring to supplement and extend the application of the standards and principles laid down in existing international instruments, Having before it proposals concerning the historic urban landscape as an approach to urban heritage conservation, which appear on the agenda of the 36th session of the General Conference as item 8.1, Having decided at its 35th session that this issue should be addressed by means of a recommendation to Member States,

1. Adopts, this 10th day of November 2011, the present Recommendation on the Historic Urban Landscape;
2. Recommends that Member States adopt the appropriate legislative institutional framework and measures, with a view to applying the principles and norms set out in this Recommendation in the territories under their jurisdiction;
3. Also recommends that Member States bring this Recommendation to the attention of the local, national and regional authorities, and of

institutions, services or bodies and associations concerned with the safeguarding, conservation and management of historic urban areas and their wider geographical settings.

Introduction

1. Our time is witness to the largest human migration in history. More than half of the world's population now lives in urban areas. Urban areas are increasingly important as engines of growth and as centres of innovation and creativity; they provide opportunities for employment and education and respond to people's evolving needs and aspirations.

2. Rapid and uncontrolled urbanization, however, may frequently result in social and spatial fragmentation and in a drastic deterioration of the quality of the urban environment and of the surrounding rural areas. Notably, this may be due to excessive building density, standardized and monotonous buildings, loss of public space and amenities, inadequate infrastructure, debilitating poverty, social isolation, and an increasing risk of climate-related disasters.

3. Urban heritage, including its tangible and intangible components, constitutes a key resource in enhancing the liveability of urban areas, and fosters economic development and social cohesion in a changing global environment. As the future of humanity hinges on the effective planning and management of resources, conservation has become a strategy to achieve a balance between urban growth and quality of life on a sustainable basis.

4. In the course of the past half century, urban heritage conservation has emerged as an important sector of public policy worldwide. It is a response to the need to preserve shared values and to benefit from

the legacy of history. However, the shift from an emphasis on architectural monuments primarily towards a broader recognition of the importance of the social, cultural and economic processes in the conservation of urban values, should be matched by a drive to adapt the existing policies and to create new tools to address this vision.

5. This Recommendation addresses the need to better integrate and frame urban heritage conservation strategies within the larger goals of overall sustainable development, in order to support public and private actions aimed at preserving and enhancing the quality of the human environment. It suggests a landscape approach for identifying, conserving and managing historic areas within their broader urban contexts, by considering the interrelationships of their physical forms, their spatial organization and connection, their natural features and settings, and their social, cultural and economic values.

6. This approach addresses the policy, governance and management concerns involving a variety of stakeholders, including local, national, regional, international, public and private actors in the urban development process.

7. This Recommendation builds upon the four previous UNESCO recommendations concerning heritage preservation, and recognizes the importance and the validity of their concepts and principles in the history and practice of conservation. In addition, modern conservation conventions and charters address the many dimensions of cultural and natural heritage, and constitute the foundations of this Recommendation.

I. Definition

⁶ In particular, the 1972 Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, the 2005 Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions, the 1962 Recommendation concerning the Safeguarding of the Beauty and Character of Landscapes and Sites, the 1968 Recommendation concerning the Preservation of Cultural Property Endangered by Public or Private Works, the 1972 Recommendation concerning the Protection, at National Level, of the Cultural and Natural Heritage, the 1976 Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas, the 1964 ICOMOS International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites (Venice Charter), the 1982 ICOMOS Historic Gardens (Florence Charter), and the 1987 ICOMOS Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter), the 2005 ICOMOS Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas, as well as the 2005 Vienna Memorandum on World Heritage and Contemporary Architecture – Managing the Historic Urban Landscape

8. The historic urban landscape is the urban area understood as the result of a historic layering of cultural and natural values and attributes, extending beyond the notion of “historic centre” or “ensemble” to include the broader urban context and its geographical setting.

9. This wider context includes notably the site’s topography, geomorphology, hydrology and natural features, its built environment, both historic and contemporary, its infrastructures above and below ground, its open spaces and gardens, its land use patterns and spatial organization, perceptions and visual relationships, as well as all other elements of the urban structure. It also includes social and cultural practices and values, economic processes and the intangible dimensions of heritage as related to diversity and identity.

10. This definition provides the basis for a comprehensive and integrated approach for the identification, assessment, conservation and management of historic urban landscapes within an overall sustainable development framework.

11. The historic urban landscape approach is aimed at preserving the quality of the human environment, enhancing the productive and sustainable use of urban spaces, while recognizing their dynamic character, and promoting social and functional diversity. It integrates the goals of urban heritage conservation and those of social and economic development. It is rooted in a balanced and sustainable relationship between the urban and natural environment, between the needs of present and future generations and the legacy from the past.

12. The historic urban landscape approach considers cultural diversity and creativity as key assets for human, social and economic development, and provides tools to manage physical and social transformations

and to ensure that contemporary interventions are harmoniously integrated with heritage in a historic setting and take into account regional contexts.

13. The historic urban landscape approach learns from the traditions and perceptions of local communities, while respecting the values of the national and international communities.

II. Challenges and opportunities for the historic urban landscape

14. The existing UNESCO recommendations recognize the important role of historic areas in modern societies. These recommendations also identify a number of specific threats to the conservation of historic urban areas, and provide general principles, policies and guidelines to meet such challenges.

15. The historic urban landscape approach reflects the fact that both the discipline and practice of urban heritage conservation have evolved significantly in recent decades, enabling policy-makers and managers to deal more effectively with new challenges and opportunities. The historic urban landscape approach supports communities in their quest for development and adaptation, while retaining the characteristics and values linked to their history and collective memory, and to the environment.

16. In the past decades, owing to the sharp increase in the world’s urban population, the scale and speed of development, and the changing economy, urban settlements and their historic areas have become centres and drivers of economic growth in many regions of the world, and have taken on a new role in cultural and social life. As a result, they have also come under a large array of new pressures, including:

Urbanization and globalization

17. Urban growth is transforming the essence of many historic urban areas. Global processes have a deep impact on the values attributed by communities to urban areas and their settings, and on the perceptions and realities of their inhabitants and users. On the one hand, urbanization provides economic, social and cultural opportunities that can enhance the quality of life and traditional character of urban areas; on the other hand, the unmanaged changes in urban density and growth can undermine the sense of place, the integrity of the urban fabric, and the identity of communities. Some historic urban areas are losing their functionality, traditional role and populations. The historic urban landscape approach may assist in managing and mitigating such impacts.

Development

18. Many economic processes offer ways and means to alleviate urban poverty and to promote social and human development. The greater availability of innovations, such as information technology and sustainable planning, design and building practices, can improve urban areas, thus enhancing the quality of life. When properly managed through the historic urban landscape approach, new functions, such as services and tourism, are important economic initiatives that can contribute to the well-being of the communities and to the conservation of historic urban areas and their cultural heritage while ensuring economic and social diversity and the residential function. Failing to capture these opportunities leads to unsustainable and unviable cities, just as implementing them in an inadequate and inappropriate manner results in the destruction of heritage assets and irreplaceable losses for future generations.

Environment

7 In particular the 1982 World Conference on Cultural Policies in Mexico City, the 1994 Nara Meeting on Authenticity, the 1995 summit of the World Commission on Culture and Development, the 1996 HABITAT II Conference in Istanbul with ratification of Agenda 21, the 1998 UNESCO Intergovernmental Conference on Cultural Policies for Development in Stockholm, the 1998 joint World Bank-UNESCO Conference on Culture in Sustainable Development—Investing in Cultural and Natural Endowments, the 2005 International Conference on World Heritage and Contemporary Architecture in Vienna, the 2005 ICOMOS General Assembly on the Setting of Monuments and Sites in Xi’an, and the 2008 ICOMOS General Assembly on the Spirit of Place in Québec.

19. Human settlements have constantly adapted to climatic and environmental changes, including those resulting from disasters. However, the intensity and speed of present changes are challenging our complex urban environments. Concern for the environment, in particular for water and energy consumption, calls for approaches and new models for urban living, based on ecologically sensitive policies and practices aimed at strengthening sustainability and the quality of urban life. Many of these initiatives, however, should integrate natural and cultural heritage as resources for sustainable development.

20. Changes to historic urban areas can also result from sudden disasters and armed conflicts. These may be short lived but can have lasting effects. The historic urban landscape approach may assist in managing and mitigating such impacts.

III. Policies

21. Modern urban conservation policies, as reflected in existing international recommendations and charters, have set the stage for the preservation of historic urban areas. However, present and future challenges require the definition and implementation of a new generation of public policies identifying and protecting the historic layering and balance of cultural and natural values in urban environments.

22. Conservation of the urban heritage should be integrated into general policy planning and practices and those related to the broader urban context. Policies should provide mechanisms for balancing conservation and sustainability in the short and long terms. Special emphasis should be placed on the harmonious, integration of contemporary interventions into the historic urban fabric. In particular, the responsibilities of the different stakeholders are the following:

(a) Member States should integrate urban heritage conservation strategies into national development policies and agendas according to the historic urban landscape approach.

Within this framework, local authorities should prepare urban development plans taking into account the area's values, including the landscape and other heritage values, and features associated therewith;

(b) Public and private stakeholders should cooperate, inter alia, through partnerships to ensure the successful application of the historic urban landscape approach;

(c) International organizations dealing with sustainable development processes should integrate the historic urban landscape approach into their strategies, plans and operations;

(d) National and international non-governmental organizations should participate in developing and disseminating tools and best practices for the implementation of the historic urban landscape approach.

23. All levels of government – local, regional, national/federal, – aware of their responsibility – should contribute to the definition, elaboration, implementation and assessment of urban heritage conservation policies. These policies should be based on a participatory approach by all stakeholders and coordinated from both the institutional and sectorial viewpoints.

IV. Tools

24. The approach based on the historic urban landscape implies the application of a range of traditional and innovative tools adapted to local contexts. Some of these tools, which need to be developed as part of the process involving the different stakeholders, might include:

(a) Civic engagement tools should involve a diverse cross-section of stakeholders, and empower them to identify key values in their urban areas, develop visions that reflect their diversity, set goals, and agree on actions to safeguard their heritage and promote sustainable development. These tools, which constitute an integral part of urban governance dynamics, should facilitate intercultural dialogue by learning from communities about their histories, traditions, values, needs and aspirations, and by facilitating mediation and ne-

gotiation between groups with conflicting interests.

(b) Knowledge and planning tools should help protect the integrity and authenticity of the attributes of urban heritage. They should also allow for the recognition of cultural significance and diversity, and provide for the monitoring and management of change to improve the quality of life and of urban space. These tools would include documentation and mapping of cultural and natural characteristics. Heritage, social and environmental impact assessments should be used to support and facilitate decision-making processes within a framework of sustainable development.

(c) Regulatory systems should reflect local conditions, and may include legislative and regulatory measures aimed at the conservation and management of the tangible and intangible attributes of the urban heritage, including their social, environmental and cultural values. Traditional and customary systems should be recognized and reinforced as necessary.

(d) Financial tools should be aimed at building capacities and supporting innovative income-generating development, rooted in tradition. In addition to government and global funds from international agencies, financial tools should be effectively employed to foster private investment at the local level. Micro-credit and other flexible financing to support local enterprise, as well as a variety of models of partnerships, are also central to making the historic urban landscape approach financially sustainable.

V. Capacity-building, research, information and communication

25. Capacity-building should involve the main stakeholders: communities, decision-makers, and professionals and managers, in order to foster understanding of the historic urban landscape approach and its implementation. Effective capacity-building hinges on an active collaboration of these main stakeholders, aimed at adapting the im-

plementation of this Recommendation to regional contexts in order to define and refine the local strategies and objectives, action frameworks and resource mobilization schemes.

26. Research should target the complex layering of urban settlements, in order to identify values, understand their meaning for the communities, and present them to visitors in a comprehensive manner. Academic and university institutions and other centres of research should be encouraged to develop scientific research on aspects of the historic urban landscape approach, and cooperate at the local, national, regional and international level. It is essential to document the state of urban areas and their evolution, to facilitate the evaluation of proposals for change, and to improve protective and managerial skills and procedures.

27. Encourage the use of information and communication technology to document, understand and present the complex layering of urban areas and their constituent components. The collection and analysis of this data is an essential part of the knowledge of urban areas. To communicate with all sectors of society, it is particularly important to reach out to youth and all under-represented groups in order to encourage their participation.

VI. International cooperation

28. Member States and international governmental and non-governmental organizations should facilitate public understanding and involvement in the implementation of the historic urban landscape approach, by disseminating best practices and lessons learned from different parts of the world, in order to strengthen the network of knowledge-sharing and capacity-building.

29. Member States should promote multinational cooperation between local authorities.

30. International development and cooperation agencies of Member States, nongovernmental organizations and foundations should be encouraged to develop methodologies which take into account the

historic urban landscape approach and to harmonize them with their assistance programmes and projects pertaining to urban areas.

APPENDIX

Glossary of definitions

Historic area/city (from the 1976 Recommendation)

“Historic and architectural (including vernacular) areas” shall be taken to mean any groups of buildings, structures and open spaces including archaeological and palaeontological sites, constituting human settlements in an urban or rural environment, the cohesion and value of which, from the archaeological, architectural, prehistoric, historic, aesthetic or sociocultural point of view are recognized. Among these “areas”, which are very varied in nature, it is possible to distinguish the following “in particular: prehistoric sites, historic towns, old urban quarters, villages and hamlets as well as homogeneous monumental groups, it being understood that the latter should as a rule be carefully preserved unchanged.

Historic urban area (from the ICOMOS Washington Charter)

Historic urban areas, large and small, include cities, towns and historic centres or quarters, together with their natural and man-made environments. Beyond their role as historical documents, these areas embody the values of traditional urban cultures.

Urban heritage (from European Union research report N° 16 (2004), Sustainable development of Urban historical areas through and active Integration within Towns – SUIT)

Urban heritage comprises three main categories:

- Monumental heritage of exceptional cultural value;
- Non-exceptional heritage elements but present in a coherent way with a relative abundance;
- New urban elements to be considered (for instance):
 - o The urban built form;
 - o The open space: streets, public open spaces;

o Urban infrastructures: material networks and equipments.

Urban conservation

Urban conservation is not limited to the preservation of single buildings. It views architecture as but one element of the overall urban setting, making it a complex and multifaceted discipline. By definition, then, urban conservation lies at the very heart of urban planning.

Built environment

The built environment refers to human-made (versus natural) resources and infrastructure designed to support human activity, such as buildings, roads, parks, and other amenities.

Landscape approach (from the International Union for Conservation of Nature – IUCN, and the World Wildlife Fund – WWF) The landscape approach is a framework for making landscape-level conservation decisions. The landscape approach helps to reach decisions about the advisability of particular interventions (such as a new road or plantation), and to facilitate the planning, negotiation and implementation of activities across a whole landscape.

Historic urban landscape

(see definition in paragraph 9 of the Recommendation)

Setting (from the ICOMOS Xi’an Declaration)

The setting of a heritage structure, site or area is defined as the immediate and extended environment that is part of, or contributes to, its significance and distinctive character.

Cultural significance (from the ICOMOS Australia Burra Charter)

Cultural significance means aesthetic, historic, scientific, social or spiritual value for past, present or future generations. Cultural significance is embodied in the place itself, its fabric, setting, use, associations, meanings, records, related places and related objects. Places may have a range of values for different individuals or groups.

عکس از ندا مزیفیان

مترجمان:

■ نرگس حمزه

کارشناس ارشد مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی، دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.

■ پویک پوربهادر

دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.

یادداشت وین درباره «میراث جهانی و معماری معاصر - مدیریت منظر شهری تاریخی»^۱

مقدمه

۱- یادداشت وین نتیجه‌ی یک کنفرانس بین‌المللی در مورد "میراث جهانی و معماری معاصر"^۲ است که برگزاری آن از سوی کمیته میراث جهانی در بیست و هفتمین جلسه این کمیته طرح گردیده است (پاریس، ۳۰ ژوئن - ۵ ژوئیه ۲۰۰۳)^۳ و در ۱۲-۱۴ ماه مه ۲۰۰۵ در وین اتریش، تحت حمایت یونسکو و با حضور بیش از ۶۰۰ کارشناس و متخصص از ۵۵ کشور برگزار شد؛

۲- (در این یادداشت) هدف "کنوانسیون یونسکو در رابطه با حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان" (کنوانسیون میراث جهانی،

۱۹۷۲)^۴ و بندهای ۴ و ۵ آن، تلاش برای همکاری جهانی و نیاز به گفتگوی جهانی در مورد تغییرات پویای اقتصادی و ساختاری جدید در شهرهای ثبت شده در فهرست میراث جهانی یونسکو، ذکر شده است؛

۳- همچنین خاطر نشان شده است که ثبت محوطه‌ها در فهرست میراث جهانی مبتنی بر ارزش برجسته‌ی جهانی صورت گرفته و محافظت از این ارزش‌ها باید در مرکز تمامی سیاست‌های حفاظتی و استراتژی‌های مدیریتی قرار گیرد؛

۴- (در این یادداشت) توجه ویژه‌ای به "منشور بین‌المللی حفاظت و مرمت بناها و محوطه‌های تاریخی" (منشور

ونیز)^۵ شده است. سال ۱۹۶۴، "توصیه نامه یونسکو در مورد حفظ اموال فرهنگی در معرض خطر با اقدامات عمومی یا خصوصی"^۶ سال ۱۹۶۸، "توصیه نامه یونسکو در مورد حفاظت و نقش معاصر مناطق تاریخی"^۷ سال ۱۹۷۶، "منشور بین‌المللی ایکوموس - ایفلا در مورد باغ‌های تاریخی" (منشور فلورانس)^۸ سال ۱۹۸۲، "منشور ایکوموس در مورد حفاظت از شهرها و مناطق شهری تاریخی" (منشور واشنگتن)^۹ سال ۱۹۸۷، سند نارارا^{۱۰} در مورد اصالت، سال ۱۹۹۴، و همچنین کنفرانس HABITAT II و Agenda ۲۱ که توسط کشورهای عضو در استانبول (ترکیه) در ژوئن ۱۹۹۶

پی نوشت:

Monuments and Sites (Venice Charter)
UNESCO Recommendation concerning the Preservation of Cultural Property endangered by Public or Private works
UNESCO Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas
ICOMOS-IFLA "International Charter for Historic Gardens"^۸ (Florence Charter)
Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (Washington Charter)
Nara Document^{۱۰}

VIENNA MEMORANDUM on "World Heritage and Contemporary Architecture - Managing the Historic Urban Landscape World Heritage and Contemporary Architecture"^۲
Paris, 30 June-5 July 2003, Decision 27COM 7B.108-۲
UNESCO's Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention, 1972)
International Charter for the Conservation and Restoration of-

تصویب شد؛

۵- درخواست شده یادداشت وین در زنجیره‌ی اسناد مذکور و بحث کنونی در مورد حفاظت پایدار از آثار تاریخی و محوطه‌ها، به عنوان بیانیه‌ای کلیدی برای رویکردی یکپارچه دیده شود تا معماری معاصر، توسعه پایدار شهری و یکپارچگی منظر را براساس الگوهای تاریخی موجود، مجموعه‌های ساختمانی و بستر پیرامونی آن‌ها، به یکدیگر متصل کند.

تعاریف:

۶- یادداشت پیش‌رو به شهرهای تاریخی که در حال حاضر در فهرست میراث جهانی

شناخته می‌شود. این منظر جامعه مدرن را شکل داده و ارزش زیادی در درک ما از نحوه زندگی امروزمان دارد. ۸- منظر شهری تاریخی در برگیرنده‌ی حالت‌ها و تحولات اجتماعی حال و گذشته می‌باشد که بر پایه مکان شکل گرفته اند. منظر از المان‌های تعریف کننده خصوصیات تشکیل شده است که شامل کاربری‌های زمین، الگوها، سازمان فضایی، روابط بصری، توپوگرافی، خاک، پوشش گیاهی و تمام عناصر زیرساخت‌های فنی، از جمله اجزای کوچک مقیاس و جزئیات ساخت و ساز چون جدول، سنگ فرش، ناودان، چراغ و غیره می‌باشد. ۹- معماری معاصر در زمینه‌ی تعریف شده چنین درک می‌شود که به تمام مداخلات مهم برنامه ریزی شده و طراحی شده در محیط ساخته

یونسکو ثبت شده یا برای ثبت پیشنهاد شده‌اند و همچنین به شهرهای بزرگتر که دارای آثار و محوطه‌های میراث جهانی در محدوده‌ی شهری خود هستند، اشاره می‌کند.

۷- منظر شهری تاریخی، نشأت گرفته از "توصیه نامه ۱۹۷۶ یونسکو در مورد حفاظت و نقش معاصر مناطق تاریخی" به مجموعه‌ای از هر نوع ساختمان، سازه و فضاهای باز در بستر طبیعی و بوم شناختی آن‌ها، شامل محوطه‌های باستان شناسی و دیرین شناسی که از سکونتگاه‌های انسانی در یک محیط زیست شهری در طی یک دوره‌ی زمانی خاص تشکیل شده است، اشاره می‌کند. انسجام و ارزش هر کدام از نقطه نظر باستان شناسی، دیرین شناسی، تاریخی، علمی، زیبایی شناسی و اجتماعی- فرهنگی و یا بوم-شناختی

شده‌ی تاریخی شامل فضاهای باز، ساختمان‌های جدید، بخش‌های الحاقی و یا گسترش یافته و تغییرات صورت گرفته در بناها و محوطه‌های تاریخی، اشاره کند.

۱۰- مفهوم در حال گسترش میراث فرهنگی به ویژه در دهه گذشته که تفسیر گسترده تری را شامل شده و منجر به بازشناسی همزیستی انسان با زمین و دیگر انسان‌ها در جامعه شده است، نیاز به روش‌ها و متدولوژی‌های جدید برای حفاظت شهری و توسعه‌ی زمینه‌ی ارضی را به وجود می‌آورد. منشورهای بین‌المللی و توصیه‌نامه‌ها در این مسیر تکامل هنوز به طور کامل یکپارچه نیستند.

۱۱- یادداشت وین بر تاثیر توسعه‌ی معاصر بر منظر شهری با اهمیت میراثی تمرکز دارد، که به موجب آن مفهوم

منظر شهری تاریخی از تعاریف سنتی "مراکز تاریخی"^{۱۱}، "مجموعه‌ها"^{۱۲} یا "محیط اطراف"^{۱۳}، که اغلب در منشورها و قوانین حفاظتی استفاده می‌شوند، فراتر می‌رود تا محدوده‌ی وسیع تری را شامل شود.

۱۲- منظر شهری تاریخی اهمیت استثنایی و جهانی خود را در طی یک تکامل تدریجی، همچون توسعه‌ی اراضی برنامه ریزی شده در یک دوره زمانی خاص از طریق فرآیندهای شهرنشینی، در ترکیب با شرایط محیطی و توپوگرافی و بیان ارزش‌های اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی مربوط به جوامع، بدست می‌آورد. بدین ترتیب حمایت و حفاظت از منظر شهری تاریخی شامل تک بناهای تاریخی ثبت شده، مجموعه‌ها و روابط با ارزش آن‌ها از نظر کالبدی، کارکردی، بصری، مصالح شناسی با گونه شناسی و ریخت شناسی تاریخی می‌شود.

اصول و اهداف

۱۳- تغییرات مداوم در نوع کاربری، ساختار اجتماعی، زمینه‌ی سیاسی و توسعه اقتصادی که در قالب مداخلات ساختاری در منظر شهری تاریخی ظهور می‌یابد، ممکن است به عنوان بخشی از آداب و سنن شهر شناخته شود، و نیاز به بینشی در مورد شهر دارد که آن را به عنوان یک کل با اقدامات و نگاهی رو به جلو در بخش تصمیم گیرندگان و فراهم آوردن بستر گفتگو با دست اندرکاران و دیگر افراد درگیر در شهر، در نظر گیرد. ۱۴- چالش اصلی معماری معاصر در منظر شهری تاریخی از یک سو پاسخ به پویایی توسعه به منظور تسهیل تغییرات و رشد اجتماعی- اقتصادی، و از طرف دیگر به طور همزمان احترام به منظر شهری و زمینه و بستر منظر آن است. شهرهای تاریخی زنده، به خصوص شهرهای میراث جهانی، به یک سیاست برنامه ریزی و مدیریت شهری نیاز دارند که حفاظت را به عنوان یک نکته کلیدی برای حفاظت در نظر گیرد. در این فرآیند اصالت و یکپارچگی شهر تاریخی که با فاکتورهای متنوعی تشخیص داده

پی‌نوشت:

ensembles - ۱۲
surroundings - ۱۳

historic centres - ۱۱

می شود نباید به خطر بیافتد.

۱۵- آینده‌ی منظر شهری تاریخی ما خواستار درک متقابل میان سیاست گذاران، طراحان شهری، توسعه‌گران، معماران، مرمت‌گران، صاحبان املاک، سرمایه‌گذاران و شهروندان است، تا درحالی که مدرن شدن و توسعه جامعه را به بستر فرهنگی و با حساسیت تاریخی مدنظر قرار می‌دهند، با یکدیگر برای حفظ میراث شهری همکاری کرده و موجب تقویت هویت و انسجام اجتماعی شوند.

۱۶- با در نظر گرفتن ارتباط عاطفی موجود بین انسان‌ها و محیط اطرافشان و حس آن‌ها از مکان، تضمین کیفیت زندگی محیط شهری جهت کمک به موفقیت اقتصادی شهر و سرزندگی اجتماعی و فرهنگی آن لازم و اساسی است.

۱۷- یک موضوع مهم در مداخلات کالبدی و کارکردی، ارتقاء کیفیت زندگی و بهره‌وری تولید به وسیله‌ی بهبود بخشیدن زندگی، کار و اوقات فراغت و استفاده سازگار بدون به خطر انداختن ارزش‌های موجود مشتق شده از خصوصیت و اهمیت فرم و بافت شهری تاریخی، است. این موضوع نه تنها به معنی بهبود بخشیدن استانداردهای فنی است بلکه به معنی احیا و توسعه

نمایی از شهر
رجنسبورگ، منبع
brodyaga.com

معاصر محیط تاریخی بر اساس ارزیابی مناسب ارزش‌های آن و همچنین افزودن بیان‌های فرهنگی با کیفیت بالا است.

دستورالعمل‌های مدیریت حفاظت

۱۸- تصمیم‌گیری برای مداخلات و معماری معاصر در یک منظر شهری تاریخی، ملاحظات دقیق، رویکردی فرهنگی و با حساسیت تاریخی، همفکری و مشورت دست‌اندرکاران و فوت و فن متخصصین را می‌طلبد. چنین روندی، اقدام مناسب و کافی در هر مورد را، با بررسی زمینه فضایی بین قدیم و جدید، در حالی که به اصالت و یکپارچگی بافت قدیم و مجموعه‌های ساختمانی احترام می‌گذارد، فراهم می‌کند.

۱۹- داشتن درکی عمیق از تاریخ، فرهنگ و معماری مکان^{۱۴}، در مقابل هدف قراردادن صرف بناها، برای توسعه چارچوب حفاظتی بسیار مهم و حیاتی است و کمیسیون‌های معماری بایستی از شهرسازی و ابزارهای آن برای تجزیه و تحلیل گونه‌شناسی و ریخت‌شناسی مطلع شوند.

۲۰- یک فاکتور ضروری در فرایند برنامه ریزی، به منظور تضمین توسعه متعادل و تعادل در فرآیند طراحی، شناخت به موقع فرصت‌ها و تهدیدها است. پایه و

اساس تمام مداخلات ساختاری، یک بررسی جامع و تجزیه و تحلیل منظر شهری تاریخی به عنوان راهی برای بیان ارزش‌ها و مفاهیم است. بررسی اثرات طولانی مدت و پایداری مداخلات برنامه ریزی شده بخشی جدایی‌ناپذیر از فرایند برنامه ریزی و اهداف حفاظت از بافت تاریخی، ساختمان‌ها و بستر است. ۲۱- با توجه به تعریف پایه (مطابق بند ۷ این یادداشت) برنامه ریزی شهری، معماری معاصر و حفاظت منظر شهری تاریخی باید از تمام اشکال طراحی شبه تاریخی اجتناب کنند، زیرا در طراحی شبه تاریخی شکل تاریخی و معاصر به صورت کاذب، یکسان و شبیه به هم می‌باشند. یک نگرش تاریخی نباید جای بقیه را بگیرد و درحالی که تداوم فرهنگ از طریق مداخلات کیفی هدف نهایی است به عنوان تاریخ باید خوانا باقی بماند.

دستورالعمل‌های توسعه شهری ۲۲- رعایت استانداردهای اخلاقی، طراحی و اجرای با کیفیت و حساس بودن به زمینه تاریخی- فرهنگی، پیش‌نیازهای فرآیند برنامه ریزی هستند. معماری با کیفیت در مناطق تاریخی بایستی با توجه به مقیاس‌های تعریف شده، به خصوص حجم و ارتفاع ساختمان‌ها، صورت گیرد. در توسعه جدید به حداقل رساندن اثرات مستقیم بر المان‌های تاریخی مهم از جمله سازه‌های شاخص و یا ذخایر باستان‌شناسی اهمیت زیادی دارد.

۲۳- ساختارهای فضایی در داخل و اطراف شهرهای تاریخی، از طریق طراحی شهری و هنر که عناصر کلیدی نوزایی شهرهای تاریخی هستند، ارتقا می‌یابند: طراحی شهری و هنر اجزای شاخص تاریخی، اجتماعی و اقتصادی آن‌ها را بیان می‌کنند و به نسل‌های بعد انتقال می‌دهند.

۲۴- حفاظت از سایت‌های میراث جهانی طراحی فضای عمومی را نیز شامل می‌شود: باید به مواردی از قبیل کارکرد، مقیاس، مصالح، نورپردازی، مبلمان شهری، پوشش گیاهی و تبلیغات، توجه

دره Elbe درسدن و چشم انداز رودخانه، منبع Nomination File

تاریخی، افزایش یابند. (B) توصیه می‌شود هنگام ثبت دارایی‌ها و محوطه‌های جدید مناطق شهری تاریخی در فهرست میراث جهانی، مفهوم منظر شهری تاریخی در مراحل انتخاب و ارزیابی در نظر گرفته شود.

(C) از یونسکو جهت مطالعه امکان تدوین یک توصیه نامه جدید به منظور تکمیل و به روزرسانی نسخه موجود در مورد موضوع منظر شهری تاریخی با توجه ویژه به زمینه‌ی معماری معاصر، دعوت به عمل آمده است. که باید در تاریخی در آینده به کنفرانس عمومی یونسکو تقدیم شود. (۲۰ مه ۲۰۰۵)

قلعه سفید و دید به تمام شهر، منبع UNESCO Van Oers

همراه با مطالعات ارزیابی اثرات فرهنگی و بصری صورت گیرد.

۳۰- جنبه‌های اقتصادی توسعه‌ی شهری باید با اهداف بلندمدت حفاظت میراث مرتبط و متصل باشند.

۳۱- ساختمان‌های تاریخی، فضاهای باز و معماری معاصر با برجسته کردن شخصیت شهر به طور قابل ملاحظه ای به ارزش شهر اضافه می‌کنند. از آنجایی که معماری معاصر، شهروندان، گردشگران و سرمایه را به شهر جذب می‌کند، می‌تواند یک ابزار قوی رقابتی برای شهرها باشد. معماری تاریخی و معاصر سرمایه ای برای جوامع محلی به حساب می‌آیند، که باید در خدمت اهداف آموزشی، تفریحی، گردشگری و امنیت ارزش مالی املاک قرار گیرند.

توصیه‌ها

ملاحظات زیر برای کمیته میراث جهانی^{۱۶} و یونسکو^{۱۷} تنظیم شده است: (A) با توجه به مناطق شهری تاریخی که در حال حاضر در فهرست میراث جهانی ثبت شده‌اند، مورد توجه قرار گرفتن مفهوم منظر شهری تاریخی و توصیه‌های مطرح شده در این یادداشت، هنگام بررسی هر گونه اثر ممکن یا قطعی بر روی یکپارچگی دارایی‌های میراث جهانی ضروری است. این اصول باید با ترسیم طرح‌هایی به منظور اقدامات خاص برای حفاظت از منظر شهری

ویژه ای شود. زیرساخت‌های برنامه ریزی شهری در مناطق میراثی باید شامل تمام اقدامات به جهت احترام به بافت‌های تاریخی، ساختمان‌ها و زمینه و بستر، و به جهت کاهش دادن اثرات منفی تردد و توقف خودروها، باشد.

۲۵- منظر شهرها، چشم انداز سقف‌ها، محورهای اصلی بصری، انواع قطعات ساختمانی، همه بخش‌های جداناپذیری از هویت منظر شهری تاریخی هستند. در نوسازی، چشم انداز سقف‌های تاریخی و طرح‌های اصیل ساختمانی به عنوان بنیانی برای برنامه ریزی و طراحی استفاده می‌شوند.

۲۶- به عنوان یک اصل کلی، تناسب و طرح باید با نوع خاص معماری و الگوی تاریخی متناسب باشد. در شهرهای میراث جهانی برای حصول اطمینان از اینکه تحول معماری معاصر، مکمل ارزش‌های منظر شهری تاریخی هست، بایستی توجه ویژه ای مبذول داشت و با پذیرش محدودیت‌ها مانع از به خطر افتادن ماهیت تاریخی شهر شد.

راه و روش‌ها:

۲۷- در میراث جهانی، مدیریت تغییرات و تحولات پویای منظر شهری تاریخی، دربرگیرنده‌ی دانش دقیق و جامع در مورد سرزمین و عناصر با اهمیت میراثی آن است که از طریق روش‌های علمی، قوانین مرتبط، مقررات، ابزارها و روش‌ها شناخته شده و در یک برنامه مدیریتی، مطابق با راهنمای عملیاتی برای اجرای کنوانسیون میراث جهانی^{۱۵}، رسمی شده‌اند.

۲۸- طرح و اجرای پلان مدیریتی برای منظر شهری تاریخی نیازمند مشارکت یک تیم میان رشته‌ای از کارشناسان، متخصصان و همچنین شروع به موقع مشاورتی فراگیر با عموم جامعه می‌باشد.

۲۹- هدف مدیریت کیفی منظر شهری تاریخی، حفاظت دائمی و بهبود ارزش‌های مکانی، کارکردی و مرتبط با طرح است. در این رابطه باید تاکید ویژه ای بر زمینه و بستر معماری معاصر در منظر شهری تاریخی بشود و طرح‌های پیشنهادی برای مداخلات معاصر باید

پی‌نوشت:

World Heritage Committee - ۱۶
UNESCO - ۱۷

Operational Guidelines for the Implementation of the World
Heritage Convention

United Nations Educational, Scientific and Cultural
Organization Organisation des Nations Unies pour
l'éducation, la science et la culture

Centre du patrimoine mondial World Heritage Centre

VIENNA MEMORANDUM on

“World Heritage and Contemporary Architecture – Managing the Historic Urban Landscape”

PREAMBLE

1. Recalling that the Vienna Memorandum is the result of an international conference on the subject of “World Heritage and Contemporary Architecture”, which was requested by the World Heritage Committee at its 27th session (Paris, 30 June–5 July 2003, Decision 27COM 7B.108) and held from 12 to 14 May 2005 in Vienna, Austria, under the patronage of UNESCO and attended by more than 600 experts and professionals from 55 countries;

2. Bearing in mind the scope of UNESCO’s Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention, 1972), and recalling its Articles 4 and 5, striving for global collaboration and the need for global discussions on the subject of the strong economic dynamic and recent structural changes in cities inscribed on UNESCO’s World Heritage List;

3. Further recalling that sites are inscribed on the World Heritage List on the basis of the Statement of Outstanding Universal Value and that the preservation of this value should be at the centre of any conservation policy and management strategy;

4. Considering in particular the 1964 “International Charter for

the Conservation and Restoration of Monuments and Sites” (Venice Charter), the 1968 “UNESCO Recommendation concerning the Preservation of Cultural Property endangered by Public or Private works”, the 1976 “UNESCO Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas”, the 1982 ICOMOS-IFLA “International Charter for Historic Gardens” (Florence Charter), the 1987 ICOMOS “Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas” (Washington Charter), the 1994 Nara Document on Authenticity, as well as the HABITAT II Conference and Agenda 21, which was ratified by Member States in Istanbul (Turkey) in June 1996;

5. Desiring that the Vienna Memorandum be seen, within the continuum of these aforementioned documents and the current debate on the sustainable conservation of monuments and sites, as a key statement for an integrated approach linking contemporary architecture, sustainable urban development and landscape integrity based on existing historic patterns, building stock and context.

DEFINITIONS

6. The present Memorandum refers

to historic cities already inscribed or proposed for inscription on the UNESCO World Heritage List, as well as to larger cities that have World Heritage monuments and sites within their urban territories.

7. The historic urban landscape, building on the 1976 “UNESCO Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas”, refers to ensembles of any group of buildings, structures and open spaces, in their natural and ecological context, including archaeological and palaeontological sites, constituting human settlements in an urban environment over a relevant period of time, the cohesion and value of which are recognized from the archaeological, architectural, prehistoric, historic, scientific, aesthetic, socio-cultural or ecological point of view. This landscape has shaped modern society and has great value for our understanding of how we live today.

8. The historic urban landscape is embedded with current and past social expressions and developments that are place-based. It is composed of character-defining elements that include land uses and patterns, spatial organization, visual relationships, topography and soils, vegetation, and all elements

of the technical infrastructure, including small scale objects and details of construction (curbs, paving, drain gutters, lights, etc.).

9. Contemporary architecture in the given context is understood to refer to all significant planned and designed interventions in the built historic environment, including open spaces, new constructions, additions to or extensions of historic buildings and sites, and conversions.

10. The expanding notion of cultural heritage in particular over the last decade, which includes a broader interpretation leading to recognition of human coexistence with the land and human beings in society, requires new approaches to and methodologies for urban conservation and development in a territorial context. The international charters and recommendations have not yet fully integrated this evolution.

11. The Vienna Memorandum focuses on the impact of contemporary development on the overall urban landscape of heritage significance, whereby the notion of historic urban landscape goes beyond traditional terms of "historic centres", "ensembles" or "surroundings", often used in charters and protection laws, to include the broader territorial and landscape context.

12. The historic urban landscape acquires its exceptional and universal significance from a gradual evolutionary, as well as planned territorial development over a relevant period of time through processes of urbanization, incorporating environmental and topographic conditions and expressing economic and socio-cultural values pertaining to societies. As such, protection and conservation of the historic urban landscape comprises the individual monuments to be found in protection registers, as well as ensembles and their significant connections, physical, functional and visual, material and associative, with the historic typologies and morphologies.

PRINCIPLES and AIMS

13. Continuous changes in functional use, social structure, political context and economic development that manifest themselves in the form of structural interventions in the inherited historic urban landscape may be acknowledged as part of the city's tradition, and require a vision on the city as a whole with forward-looking action on the part of decision-makers, and a dialogue with the other actors and stakeholders involved.

14. The central challenge of contemporary architecture in the historic urban landscape is to respond to development dynamics in order to facilitate socio-economic changes and growth on the one hand, while simultaneously respecting the inherited townscape and its landscape setting on the other. Living historic cities, especially World Heritage cities, require a policy of city planning and management that takes conservation as one key point for conservation. In this process, the historic city's authenticity and integrity, which are determined by various factors, must not be compromised.

15. The future of our historic urban landscape calls for mutual understanding between policy makers, urban planners, city developers, architects, conservationists, property owners, investors and concerned citizens, working together to preserve the urban heritage while considering the modernization and development of society in a culturally and historic sensitive manner, strengthening identity and social cohesion.

16. Taking into account the emotional connection between human beings and their environment, their sense of place, it is fundamental to guarantee an urban environmental quality of living to contribute to the economic success of a city and to its social and cultural vitality.

17. A central concern of physical and functional interventions is to enhance quality of life and produc-

tion efficiency by improving living, working and recreational conditions and adapting uses without compromising existing values derived from the character and significance of the historic urban fabric and form. This means not only improving technical standards, but also a rehabilitation and contemporary development of the historic environment based upon a proper inventory and assessment of its values, as well as adding high-quality cultural expressions.

GUIDELINES for CONSERVATION MANAGEMENT

18. Decision-making for interventions and contemporary architecture in a historic urban landscape demand careful consideration, a culturally and historic sensitive approach, stakeholder consultations and expert know-how. Such a process allows for adequate and proper action for individual cases, examining the spatial context between old and new, while respecting the authenticity and integrity of historic fabric and building stock.

19. A deep understanding of the history, culture and architecture of place, as opposed to object buildings only, is crucial to the development of a conservation framework and single architectural commissions should be informed by urbanism and its tools for analyses of typologies and morphologies.

20. An essential factor in the planning process is a timely recognition and formulation of opportunities and risks, in order to guarantee a well-balanced development and design

process. The basis for all structural interventions is a comprehensive survey and analysis of the historic urban landscape as a way of expressing values and significance. Investigating the long-term effects and sustainability of the planned interventions is an integral part of the planning process and aims at protecting the historic fabric, building stock and context.

21. Taking into account the basic definition (according to Article 7 of this Memorandum), urban planning, contemporary architecture and preservation of the historic urban landscape should avoid all forms of pseudo-historical design, as they constitute a denial of both the historical and the contemporary alike. One historical view should not supplant others, as history must remain readable, while continuity of culture through quality interventions is the ultimate goal.

GUIDELINES for URBAN DEVELOPMENT

22. Ethic standards and a demand for high-quality design and execution, sensitive to the cultural-historic context, are prerequisites for the planning process. Architecture of quality in historic areas should give proper consideration to the given scales, particularly with reference to building volumes and heights. It is important for new development to minimize direct impacts on important historic elements, such as significant structures or archaeological deposits.

23. Spatial structures in and around historic cities are to be enhanced through urban design and art as they are key elements of the renaissance of historic cities: urban design and art express their specific historical, social and economic components and transmit them to forthcoming generations.

24. Preservation of World Heritage sites also involves the design of public space: particular attention is to be paid to functionality, scale, materials, lighting, street furniture, advertising, and vegetation, to name a few. Urban planning infrastructure in heritage zones must include all measures to respect the historic fabric, building stock and context, and to mitigate the negative effects of traffic circulation and parking.

25. Townscapes, roofscapes, main visual axes, building plots and types are integral parts of the iden-

tity of the historic urban landscape. With regard to renewal, the historic roofscape and the original building plots serve as the basis for planning and design.

26. As a general principle, proportion and design must fit into the particular type of historic pattern and architecture, while removing the core of building stock worthy of protection (“façadism”) does not constitute an appropriate mean of structural intervention. Special care should be taken to ensure that the development of contemporary architecture in World Heritage cities is complementary to values of the historic urban landscape and remains within limits in order not to compromise the historic nature of the city.

WAYS and MEANS

27. Management of the dynamic changes and developments in World Heritage historic urban landscapes encompasses precise knowledge of the territory and its elements of heritage significance identified through scientific methods of inventory, the relevant laws, regulations, tools and procedures, which are formalized in a Management Plan, according to the Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.

28. The development and implementation of a Management Plan for historic urban landscapes requires the participation of an interdisciplinary team of experts and professionals, as well as timely initiation of comprehensive public consultation.

29. Quality management of the historic urban landscape aims at permanent preservation and improvement of spatial, functional and design-related values. In this respect, special emphasis is to be placed on the contextualization of contemporary architecture in the historic urban landscape and Cultural or Visual Impact Assessment studies should accompany propos-

als for contemporary interventions. 30. Economic aspects of urban development should be bound to the goals of long-term heritage preservation.

31. Historic buildings, open spaces and contemporary architecture contribute significantly to the value of the city by branding the city’s character. Contemporary architecture can be a strong competitive tool for cities as it attracts residents, tourists, and capital. Historic and contemporary architecture constitute an asset to local communities, which should serve educational purposes, leisure, tourism, and secure market value of properties.

RECOMMENDATIONS

The following considerations are directed to the World Heritage Committee and UNESCO:

A) With regard to historic urban areas already inscribed on the World Heritage List, the concept of the historic urban landscape and the recommendations expressed in this Memorandum need to be taken into account when reviewing any potential or ascertained impact on the integrity of a World Heritage property. These principles should be enhanced by plans which delineate the specific measures to be taken for the protection of the historic urban landscape.

B) When considering the inscription of new properties and sites of historic urban areas on the World Heritage List, it is recommended that the concept of the historic urban landscape be included in the nomination and evaluation process.

C) UNESCO is invited to study the possibility for formulating a new recommendation to complement and update the existing ones on the subject of historic urban landscapes, with special reference to the contextualization of contemporary architecture which should be submitted, at a future date, to the General Conference of UNESCO. (20 May 2005)

مروری بر چارچوب نظری طرح‌های منظر شهری، سازمان نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران

این نوشتار برگرفته
از کتاب «ارزیابی طرح‌های منظر شهری»

طرح‌های موضعی سازمان نوسازی در زمینه بافت‌های فرسوده شهر تهران
مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونت‌گاه‌ها

پژوهشگران:

■ فاطمه ملازاده

■ لاله رضانی و
مهدیار نظام

دانشجویان مقطع
کارشناسی ارشد رشته‌ی
مرمت دانشگاه تهران

چکیده

مداخله در بافت تاریخی شهرها، نیازمند مطالعه و ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌های تهیه شده پیشین است تا بتوان در طرح‌های جدید به راه حلی کامل‌تر و کارآمدتر نسبت به گذشته دست پیدا کرد. طرح‌های منظر شهری از سال ۱۳۸۵ با عنوان طرح‌های تفصیلی ویژه نوسازی، توسط سازمان نوسازی شهر تهران به دلیل ضعف یا ناکارآمدی طرح‌های تفصیلی و جامع در بافت‌های فرسوده و تاریخی که شرایط کالبدی، اجتماعی و اقتصادی ویژه و پیچیده‌تری دارند، مطرح شدند. این طرح‌ها که در تطابق با طرح‌های فرادست بودند اهداف، سیاست‌ها و مبانی نظری خاص خود را داشتند که در این مقاله با روش مرور و بازخوانی اسناد منتشر شده از سوی سازمان نوسازی به ویژه دفاتر نوسازی اول و چهارم و پژوهش‌های صورت گرفته در این راستا، خلاصه‌ای از چارچوب نظری طرح‌های منظر شهری

و سپس نمونه‌ای از محلاتی که با این رویکرد، نوسازی شده‌اند به منظور آشنایی با این طرح‌ها و خاستگاه نظری آن‌ها ارائه می‌گردد تا بتوان آگاهانه به ارزیابی چارچوب نظری حاکم بر این طرح‌ها در تحقیقات آتی پرداخت. آشنایی با طرح‌های منظر شهری سازمان نوسازی شهر تهران و آگاهی از ادبیات و مبانی نظری این طرح‌ها، از دستاوردهای تحقیق است.

کلمات کلیدی

چارچوب نظری، طرح‌های منظر شهری، سازمان نوسازی، بافت فرسوده تهران

A review of the theoretical framework of urban landscape projects done by renovation organization of Tehran

Derived from the book named "Evaluation of City Landscape Projects"

The Center for Development of Environ-

مداخله هدفمند در این بافت‌ها غیرممکن است. هدف اصلی این مقاله، بیان اصول مبانی نظری طرح‌های منظر شهری تهران به منظور معرفی اهداف، راهبردها و سیاست‌های این طرح‌ها می‌باشد. بدین منظور، مقاله حاضر با روش بازخوانی متون و اسناد مربوطه به ویژه طرح پژوهشی با عنوان ارزیابی طرح‌های منظر شهری و اسناد منتشره از سوی سازمان نوسازی شهر تهران به استخراج مبانی نظری این طرح‌ها پرداخته است. با توجه به موضوع مورد تحقیق، رویکرد آن کیفی است و با روش مرور و بازخوانی اسناد و گزارشات منتشره از سوی سازمان نوسازی و موسسات پژوهشی در رابطه با طرح‌های منظر شهری، اطلاعات مورد نیاز، جمع‌آوری و خلاصه آن‌ها در تحقیق ارائه می‌گردد.

۱. دلایل به وجود آمدن طرح‌های

Awareness of the literature and theoretical framework of these projects are outcomes of the paper.

Keywords: Theoretical framework, urban landscape designs, renovation, old texture

مقدمه

طرح‌های موسوم به منظر شهری^۱ در مواضع و محله‌های فرسوده شهر تهران و با هدف نوسازی^۲ بافت‌های فرسوده شهر تهران تعریف شده‌اند و تهیه این طرح‌ها و انجام اقدامات مربوط، نیازمند تدوین مبانی نظری روشن و قابل اتکا بوده است. بنابراین جایگاه تدوین مبانی نظری به عنوان نقطه ابتدایی و گام نخستین فرآیند نوسازی بافت فرسوده از نقشی با اهمیت برخوردار است؛ چرا که بدون چنین پشتوانه نظری، امکان هرگونه

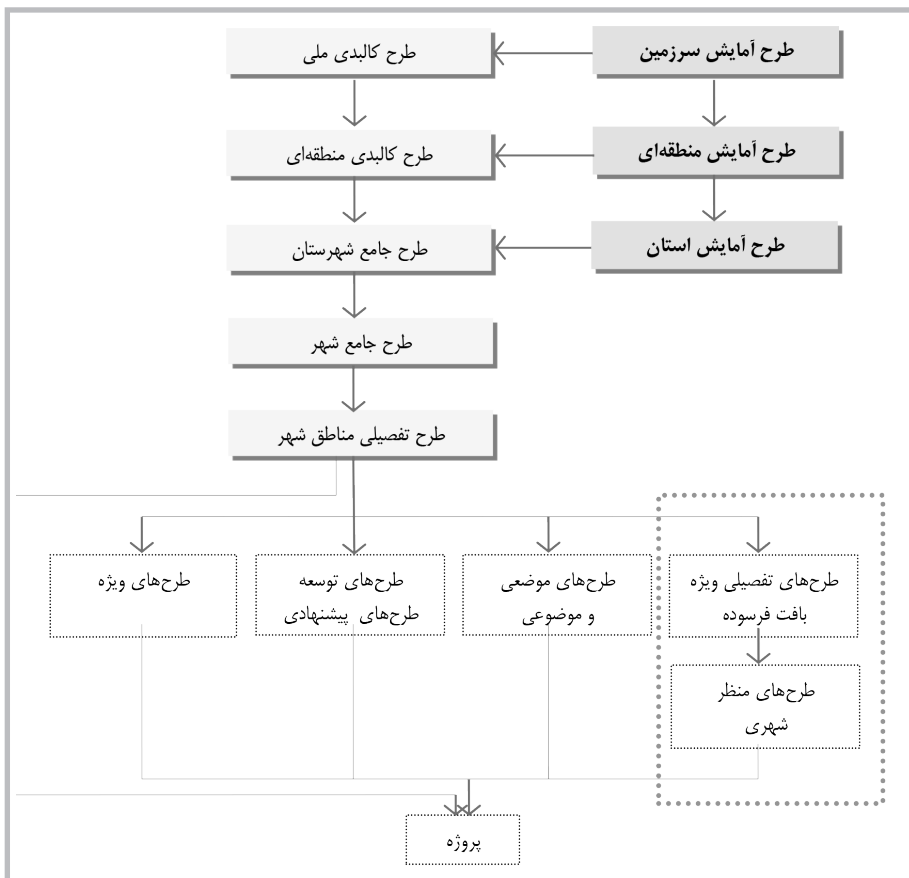
ment and Human Settlements

Colleagues: Fatemeh Mollazadeh, Laleh Ramezani and Mahdiar Nezam; Master students of Heritage Conservation, University of Tehran.

Abstract

Intervention in the historical context of cities, Needs studying and evaluation of previous projects and programs, in order to design new and more efficient solution than previously achieved. Urban landscape designs as special detailed plans for renovation were proposed by Tehran renovation organization in 2007, since the detailed and comprehensive plans were useless in old and historical textures that have special and more complex physical, social and economic conditions. These plans that were Compatible with the superior plans, have special purposes, policies and theoretical framework, so this paper provide a summary of the theoretical framework of the urban landscape design projects and then examples of quarters that have been renovated with reviewing the documents published by the Renovation organization in particular, the first and fourth renewal books and research conducted in this regard, To become familiar with the project and its theoretical origins and make an informed assessment of the theoretical framework of this projects in the future research. Introduction to Urban Landscape Design of Tehran Renovation and

نمودار ۱-۱: جایگاه طرح ویژه نوسازی در طرح‌های توسعه شهری، (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۵-۴۵)

پی‌نوشت:

renovation. ۲

townscape. ۱

عکس ۲-۱: تعریض معبر به عنوان راهکار همیشگی و همه‌جایی طرح تفصیلی در مواجهه با معضلات شهری، محله یافت آباد تهران، عکس: علی آشوری برگرفته از تیموری، ۱۳۸۹: ۲۹

موضوعی سازمان‌سازی (طرح‌های منظر شهری)

سال‌هاست که طرح‌های معمول توسعه شهری یعنی طرح جامع و تفصیلی به علت نقایص متعدد در زمینه‌های مختلف از تئوری و مبانی نظری گرفته تا روش‌شناسی، تکنیک‌ها، عدم پیش‌بینی ساز و کارهای اجرا و تحقق‌پذیری، در کشورهای مبدع آن‌ها از دستور کار خارج شده است. ولی در کشور ما، به دلایل گوناگونی، هنوز از جایگاه مستحکم قانونی برخوردارند. از جمله موارد ملموس ناکارآمدی طرح‌های جامع و تفصیلی بحث توسعه‌یافتگی فرسوده است به گونه‌ای که ساز و کارهای معمول این طرح‌ها برای بافت‌های متوسط شهری با شرایط خاصی قابل اجرا بوده و در بافت‌های فرسوده و تاریخی که شرایط کالبدی، اجتماعی و اقتصادی ویژه و پیچیده‌تری دارد، غیر قابل استفاده است. این ناکارآمدی از یک سو و لزوم تهیه طرح‌های قابل تحقق در بخش وسیعی از بافت‌های شهری کشور که

عکس ۲-۲: برخی از نشانه‌های هویت بخش محلات که در طرح‌های بالادست، آنگونه که باید مورد توجه قرار نمی‌گیرند، محله کوره‌پزخانه تهران، منبع: مهندسین مشاور معمار و شهرساز کهن دژ، ۱۳۸۸: ۶۵

تحت عنوان بافت فرسوده شناسایی شده بودند، از سوی دیگر، سبب شد تا طرح‌های منظر شهری از سال ۱۳۸۵ با عنوان طرح‌های تفصیلی ویژه‌نوسازی مطرح شوند (تیموری، ۱۳۸۹: ۲۹). با توجه به پیچیدگی‌هایی که بافت‌های تاریخی و فرسوده دارند و آسیب‌هایی که طرح‌های تفصیلی در نوسازی ایجاد کرده‌اند، این مهم ضرورت مطرح شدن طرح‌های منظر شهری را ایجاب می‌کند که در ذیل به آن پرداخته می‌شود.

نمودار ۱: جایگاه طرح ویژه‌نوسازی در طرح‌های توسعه شهری، (عندلیب، ۱۳۸۶: ۴۵-۶۵)

۲. ضرورت تهیه طرح ویژه‌نوسازی (طرح منظر شهری) به عنوان کلیدی‌ترین نکته در فرآیند نوسازی برای آگاهی از ضرورت تهیه طرح‌های منظر شهری باید پیش از هر چیزی، آسیب‌های طرح تفصیلی در نوسازی، مطرح گردند چرا که وجود این آسیب‌ها، ضرورت تهیه طرح‌های منظر شهری را ایجاب می‌نمایند. طرح‌های جامع و طرح‌های تفصیلی در ذیل آن از چهار دهه قبل تاکنون هدایت شهرهای ایران را به دست گرفته است. پیش فرض‌های اصلی طرح جامع، امکان شناخت از شهر (اگر چه موجودی سیال است)، اصالت شهرساز در روند برنامه‌ریزی، مشارکت و ارائه دادن راه حل‌های قطعی و جزیی برای آینده وقوع نیافته شهر است. واکنش سنتی طرح جامع و به تبع آن طرح‌های تفصیلی به بافت‌های فرسوده، نادیده انگاشتن آن بوده است. «تعریض معبر» به عنوان راهکار «همیشگی و همه‌جایی» طرح تفصیلی در مواجهه با معضلات شهری، به دلیل قطعات کوچک این بافت‌ها محقق نشده و باعث افزایش بیهوده سطح معابر و کاهش عرصه‌های قابل سکونت شده است.

تجربه طرح‌های توسعه شهری نشان داده که رویکردهای رایج در طرح تفصیلی به دلایل ذیل نتوانسته به عملیاتی شدن مباحث

نوسازی برنامه‌ها و طرح‌های فرادست در بافت‌های فرسوده کمک کند (منصوری، ۱۳۸۷: ۲۴).

۱- مشارکتی نبودن این طرح‌ها (مردم در این طرح‌ها نقشی ندارند).

۲- مقیاس طرح، امکان باز نمود و سنتز واقعیت‌های زمینه شناختی و تغییرات شهری پرداخت کیفی به فضاها را نمی‌دهد.

۳- فقدان انعطاف‌پذیری که با طبیعت پویای شهری و مسائل اجرایی قابل جمع نیست.

۴- ضوابط و تراکم‌ارایه شده ضمن اینکه انگیزه و صرفه اقتصادی مناسب برای نوسازی بلوک فراهم نمی‌کند، به کیفیت فضایی و سیمای کالبدی بافت‌ها نیز توجهی ندارد.

۵- عدم توجه به هویت و ویژگی‌های فضایی اجتماعی محلات و بافت فرسوده که معمولاً محله‌هایی اصیل هستند، در حالی که حفظ هویت و منظر محله نقش موثری در نوسازی دارد.

۶- نگرش دو بعدی و کالبد محور به بافت‌ها و آرایه ویژگی‌های یکنواخت، کلیشه‌ای، تکراری و عاری از هویت و زیبایی‌شناسی شهری که نابسامانی‌های موجود در منظر شهری را تشدید می‌نماید. همه این معضلات، منتهی به تحقق‌ناپذیری انواع توسعه در بافت‌های شهری و تشدید و تداوم معضلات پیچیده شهری شده است.

با توجه به نقاط ضعف طرح‌های تفصیلی در بافت‌های فرسوده و استفاده از نظریه‌ها و رویکردهای روزآمد و منطقی نسبت به شهر، محتوای طرح نوسازی شکل گرفت.

۲.۱ محتوای طرح ویژه‌نوسازی

تجربه نشان داده است دخالت در بافت‌های فرسوده بایستی با روشی غیر از طرح تفصیلی صورت بگیرد. در نتیجه لازم است تا اسناد هدایت و کنترل توسعه در بافت‌های فرسوده با بافت‌های معمولی تفاوت داشته باشد. در همین راستا و نیز به منظور بهره‌گیری از ویژگی‌های خاص بافت‌های فرسوده به لحاظ محقق

بودن زمینه مداخلات حداکثری در آن‌ها جهت اصلاحات ساختاری و ارتقاء کیفیت فضایی - کارکردی و تأمین سرانه‌های خدمات، بخش قابل توجهی از شهر، طرح ویژه‌ای تعریف شد. این طرح از یک سو به ملاحظات تخصصی بافت‌های فرسوده پاسخ می‌دهد از سویی به دلیل قائل بودن به سطح دو «طرح منظر شهری» در مقیاس محله‌ای و مبتنی بر اطلاعات تک تک پلاک‌ها به مطالبات کیفی - فضایی و کارکردی شهر پاسخ می‌دهد. طرح ویژه نوسازی در چارچوب سیاست‌های طرح جامع تعریف شده است. این طرح بسته‌ای است از طرح‌ها و برنامه‌های ویژه نوسازی شامل سطوح تفصیلی، منظر شهری و مدیریت اجرایی در بافت فرسوده.

در طرح‌های ویژه نوسازی بافت‌های فرسوده، جنبه‌های مختلف محلات مورد بررسی قرار گرفته و از طریق یک برنامه‌ریزی نظام‌مند، میزان سرانه‌های خدماتی، تراکم‌ها، سطح‌بندی خدمات، دسترسی‌ها و شبکه‌های ارتباطی در مراکز و سطوح خدماتی تعیین می‌گردند. بنابراین رسیدن به الگوها و تقسیمات و سطح‌بندی‌ها، نخستین اقدام در جهت بررسی معضلات و کمبودها و برنامه‌ریزی برای رفع آن‌هاست. بر این اساس، حیطة و مسئولیت مدیریت شهری در اجرای طرح‌ها و نظارت عالی اجرایی و جلب مشارکت مردمی خواهد شد (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۴-۴۵). طرح‌های موسوم به منظر شهری در مواضع و محله‌های فرسوده شهر تهران و با هدف نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران تعریف شدند که اهداف و راهبردهای آن در ذیل شرح داده می‌شود.

۳. اهداف و راهبردهای نوسازی بافت فرسوده

مهمترین اهداف نوسازی در تطابق و هماهنگی با اهداف و چشم‌انداز طرح‌های بالادست و با نظارت سازمان نوسازی به شکل زیر تدوین شده‌اند:

هدف اول	هدف دوم	هدف سوم	هدف چهارم
ایمن سازی	تعادل بخشی	حیات بخشی	ظرفیت سازی
گسترش حوزه عملیات نوسازی	توزیع متعادل جمعیت	باز تعریف مأموریت نوسازی	گسترش و تقویت رویکرد جهادی - علمی در مدیریت نوسازی
نهادینه کردن امر نوسازی در شهر	توزیع متعادل امکانات و خدمات شهری	ارتقاء هویت‌های شهری	ارائه الگوهای جدید نوسازی (الگوسازی)
ترویج استانداردهای ایمنی ساخت و ساز	توزیع متعادل فرصت‌ها	توسعه نوسازی محله (محله محوری)	تقویت تکرش راهبردی و آینده نگر به نوسازی
توسعه تکنولوژی نوین ساخت	بهبود کیفیت محیط زیست انسانی		

جدول ۳-۱: اهداف نوسازی بافت‌های فرسوده - (عندلیب، ۱۳۸۶: ۴۲-۴۵)

رونق بخشیدن به نوسازی بافت‌های فرسوده، تحول در روش‌ها و شیوه‌های اجرایی است. الگوهای نوسازی و یا آنچه که به نام محصول نهایی و خروجی کار سازمان نوسازی و مقوله نوسازی بافت‌های فرسوده تولید خواهد شد، به چهار دسته، مدل یا الگو تقسیم می‌شود که عبارتند از:

- الگوی تولید طرح: طرح ویژه نوسازی.
- الگوی تولید زمین: پروژه‌های نوسازان.
- الگوی تولید سرمایه: کاربری‌های ارزش آفرین.
- الگوی تولید ساختمان: ساز و کارهای صنعتی در ساختمان‌سازی (عندلیب، ۱۳۸۶: ۳۰-۱۵).

سازمان نوسازی شهر تهران برای دست‌یابی به اقدامات بیان شده، فرآیندی کلی برای حصول به اهداف نوسازی بافت‌های فرسوده ترسیم کرده است.

۴ تبیین فرآیند نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران

سازمان نوسازی شهر تهران حرکت مستمر و مداوم نوسازی بافت‌های فرسوده را مستلزم انجام کلیه اقدامات در قالب فرآیندی زنجیره‌ای و به هم پیوسته می‌داند. فرآیند کلی نوسازی بافت‌های فرسوده را در ۴ مرحله اصلی تا حصول اهداف ترسیم نموده است. مهم‌ترین ملاحظات در خصوص این فرآیند مطابق با اسناد سازمان به شرح زیر است:

اساسی‌ترین اقدام در نوسازی تعریف و تعیین سهم و نقش مردم در نوسازی خانه و کاشانه، کوی و محله

چشم‌انداز افق بیست ساله نوسازی شهر تهران عبارت است از: "تهران، شهری است توسعه یافته و پایدار متناسب با نقش‌های بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و محلی، دارای محیط شهری مناسب و بافت‌های فرسوده نوسازی شده زیبا، مقاوم و با امکانات لازم و مکفی جهت مقابله با مخاطرات و مدیریت بحران به ویژه زلزله و بر خورداری ساکنان آن از کیفیت قابل قبول و مستمر زندگی" (عندلیب، ۱۳۸۷: ۲۶-۵۵).

اهداف نوسازی بافت‌های فرسوده در راستای چشم‌انداز نوسازی شهر تهران به همراه راهبردهای آن به شرح زیر است:

توسعه تکنولوژی نوین ساخت بهبود کیفیت محیط زیست انسانی

برای دستیابی به اهدافی که در جدول فوق به آن‌ها اشاره شد، سازمان نوسازی نیازمند انجام اقداماتی جهت تحقق این اهداف است که در ذیل به آن‌ها اشاره می‌شود.

۱. اقداماتی جهت دستیابی به اهداف

دستیابی به اهداف نوسازی نیازمند ۲ اقدام است:

۱- اقدام اول، تحول در ساختار، رویکردها، الگوها و تغییر ادبیات نوسازی به منظور دستیابی سریعتر به اهداف مورد نظر.

۲- اقدام دوم در مورد مباحث اجرایی است، یعنی اجرای عملیات نوسازی به صورتی که برای مردم قابل لمس باشد.

اصولاً یکی از راهکارهای اساسی

نمودار ۴-۱: فرآیند نوسازی بافت‌های فرسوده، (عندلیب، ۱۳۸۶: ۳۲-۴۵)

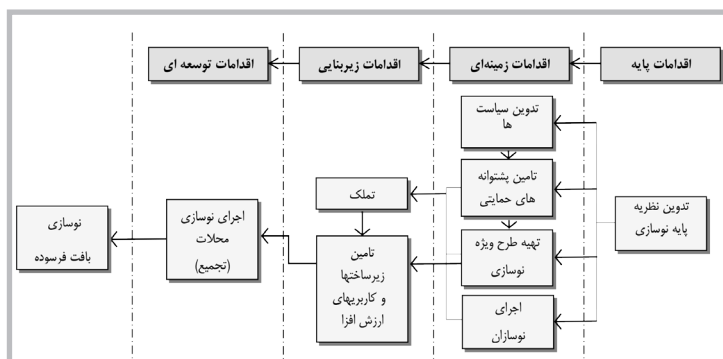
خودشان است. همچنین نوسازی زمانی محقق می‌شود که سهم بخش عمومی و دولتی در این مناطق تعریف و مشخص گردد. هر دو این اقدام‌ها منوط به تامین زیرساخت‌ها و تعریف و اجرای طرح‌های محرک نوسازی با کاربری‌های ارزش‌افزا است. بنابراین تا زمانی که این زیرساخت‌ها فراهم نشود، امید به ورود مردم و مشارکت آن‌ها در عرصه نوسازی عبث خواهد بود.

تامین زیرساخت‌ها و اجرای پروژه‌های مرتبط، نیازمند زمین مناسب در محدوده‌های متراکم بافت‌های فرسوده است. به این جهت موضوع تملک املاک مسکونی و تجاری مردم موضوعیت یافته و به عنوان مهم‌ترین گلوگاه فرآیند نوسازی، مورد توجه قرار می‌گیرد.

تهیه طرح ویژه نوسازی و انجام اقدامات مربوط به تملک و تولید زمین نیازمند تدوین مبانی نظری روشن و قابل اتکا است. بنابراین جایگاه تدوین مبانی نظری به عنوان نقطه ابتدایی و گام نخستین فرایند نوسازی بافت فرسوده از نقشی با اهمیت برخوردار است؛ چرا که بدون چنین پشتوانه نظری، امکان هرگونه مداخله هدفمند در این بافت‌ها غیر ممکن است (عندلیب، ۱۳۸۶: ۳۳-۴۵).

لذا قبل از هر چیزی لازم است تعریفی از واژه منظر شهری از دیدگاه این سازمان آورده شود تا معین گردد که این طرح به چه پروژه‌هایی اطلاق گردیده و چه توجیهی برای آن وجود دارد.

۴.۱ واژه منظر شهری

سازمان نوسازی شهر تهران واژه منظر شهری را برای طرح‌های ویژه نوسازی در مقیاس یک محله در بافت‌های فرسوده شهر به کار برده است. توجیهات ارائه شده برای این طرح‌ها عبارتند از:

- ایجاد طرح‌های موضعی به مثابه حلقه واسط بین طرح‌های تفصیلی شهری و پروژه‌های معماری
- تبدیل کمیت‌های طرح‌های بالادست به کیفیت‌های کالبدی فضایی متناسب

- توجه به ابعاد معنایی و هویتی جنبه‌های گوناگون تاریخی، اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی علاوه بر وجوه فنی و زیبایی شناسی مهم‌ترین رسالت این گونه طرح‌ها از سوی سازمان نوسازی شهر تهران شناخت معضل فرسودگی، شناسایی جنبه‌های گوناگون آن در بافت‌های شهری، تشخیص علل آن و در نهایت ساماندهی و نوسازی بافت‌های مبتلا معرفی شده است. این رسالت در جریان یک فرآیندی می‌تواند تحقق پذیر باشد که به صورت نموداری در ذیل جهت درک بیشتر روند آن آورده شده است.

با تعریف واژه منظر شهری از دیدگاه سازمان نوسازی شهر تهران و مشخص کردن مهمترین رسالت طرح منظر شهری، مبانی نظری ارائه شده توسط این سازمان به تفصیل بیان می‌شود.

۵ مبانی نظری طرح‌های منظر شهری بر اساس دیدگاه سازمان نوسازی شهرداری تهران

شیوه اتخاذ شده توسط سازمان نوسازی شهر تهران در ارائه مبانی نظری از نقد و ارزیابی تجربیات گذشته و موجود آغاز می‌شود. مبانی نظری ارائه شده توسط سازمان نوسازی شهر تهران مجموعه‌ای

تالیف یافته از ادبیات موجود در زمینه فرسودگی بافت فرسوده شهری است.

۵.۱ مفهوم فرسودگی و بافت فرسوده در مبانی نظری طرح منظر شهری

در اسناد منتشره از سوی سازمان نوسازی به ویژه در دفاتر نوسازی اول و چهارم تعاریف متعدد از مفهوم فرسودگی ارائه شده است که به صورت زیر خلاصه می‌گردد:

فرسودگی به طور کلی کاهش کارایی هر پدیده را در پی دارد. هنگامی که حیات محدوده‌ای از شهر به هر علتی رو به رکود می‌رود، بافت شهری آن در روند فرسودگی قرار می‌گیرد. پدیده فرسودگی در بافت‌های فرسوده باعث کاهش عمر بافت و رکود نسبی فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی می‌گردد. فرسودگی کالبدی و فرسودگی حیات اجتماعی-اقتصادی بافت در یک رابطه متقابل، یکدیگر را تشدید کرده و موجب رکود حیات شهری می‌گردند.

به طور کلی مبانی نظری فرسودگی در یک بافت شهری را به صورت برآیند فرسودگی کالبدی (افت منزلت کالبدی) رکود نسبی فعالیت‌های اجتماعی اقتصادی (افت منزلت کارکردی-اجتماعی) و فرسودگی حیات اجتماعی اقتصادی بر می‌شمارد که این عوامل در یک رابطه متقابل همدیگر را تشدید می‌کنند و در نهایت موجب رکود حیات شهری می‌گردد. (عندلیب، ۱۳۸۶: ۳۶-۴۵)

در ادامه تعریف نهایی از بافت فرسوده که توسط سازمان نوسازی ارائه شده است، آورده می‌شود:

"بافت فرسوده به بافتی از شهر اطلاق می‌شود که ارزش‌های پذیرش شهروندان آن کاهش یافته است، ساکنان از شرایط زندگی در محل، رضایت و ایمنی خاطر ندارند و نیازهای اساسی آنها برآورده نمی‌شود."

۵.۲ نمودهای خارجی بافت فرسوده

پایگاه نظری پیشینیان طرح نوسازی از

تعاریف گوناگون فرسودگی (اجتماعی، اقتصادی، حقوقی و ...)، مشخصه‌های بافت فرسوده نسبت به سایر بافت‌های شهری را بدین صورت جمع‌آوری نموده است:

- فرسودگی کالبدی (آسیب پذیری در برابر زلزله)
- عمر زیاد ساختمان‌ها و با ناپایداری و استفاده از مصالح نامناسب.
- تراکم بالای جمعیتی.
- ساختار نامناسب و ناکافی خدمات و شبکه معابر.

- شرایط ناامنی و غیر بهداشتی
- وجود یا وقوع شرایطی که در آن زندگی و اموال ساکنین آن در معرض خطرانی مانند آتش‌سوزی و دیگر حوادث باشد.
- اراضی یا ساختمان‌های ناکارآمد و با کاربری ناسازگار
- نبود گرایش به نوسازی و مشارکت ساکنین.
- نبود یا کمبود برنامه‌های به روز توسعه بافت‌ها و یا سازمان‌های مدیریتی لازم برای اجرا.

- کمبود یا فقدان تاسیسات زیربنایی مناسب.

- مشکلات زیست محیطی و بالا بودن حجم آلودگی.

- کمبود امکانات گذران اوقات فراغت به ویژه برای کودکان و نوجوانان.

- فقر و محرومیت.

- سرانه کم خدمات شهری (فضای سبز، مراکز آموزشی، فرهنگی و تفریحی) و ناامنی و معضلات اجتماعی و فرهنگی.

- ارزش پایین زمین (عندلیب، ۱۳۸۶):

مردم محوری	ساکنان بافت فرسوده، ذی‌نفعان اصلی نوسازی هستند. همه اقدامات باید در راستای تامین نیازهای اساسی مردم جهت گیری و اجرا شود. بر همین اساس نگرش در آمدزایی و سودگرایی در نوسازی مناطق جایی ندارد.
همه جانبه نگر	توجه به مفهوم نوسازی از جنبه‌های مختلف آن و ضرورت باز تعریف ماموریت نوسازی بافت‌های فرسوده از اصول مهم مدیریت نوسازی شهر تهران است. نوسازی نه تنها ساختمان‌سازی نیست بلکه حتی به الگوسازی کالبدی نیز ختم نمی‌شود. از این رو ماموریت اصلی آن ضمن ارائه الگوهای کالبدی جدید، توجه خاص به تغییر و تحول منطقی یا ثابت و پایداری الگوهای فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و خدماتی می‌باشد.
جامع نگری	نوسازی نمی‌تواند در سطح کلان یا خرد جداگانه تعریف شود. مدیریت و برنامه‌ریزی نوسازی نیازمند نگاهی راهبردی - اجرایی است. بر همین اساس تعریف چهار سطحی از اقدامات به نیازهای فوری نوسازی بافت فرسوده از یک سو و مقاطع کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت از سوی دیگر باید مدنظر قرار گیرد.
فرآیند محوری	نوسازی بافت فرسوده یک پروژه نیست، یک فرآیند است. بدین معنا که جریانی است مداوم که هر عنصر مدیریتی آن، عناصر دیگر را تعریف کرده و تکمیل می‌نماید. آسیب پذیری اساسی این حرکت، مشروط به آن است که در هر نقطه و ایستگاه، این فرآیند دچار تاخیر یا توقف گردد.
مشارکت برانگیزی	ایجاد بستر مناسب جهت حضور و مشارکت همه بخش‌ها و تشویق به ایفای نقش موثر آنها از طریق توسعه و گسترش حوزه عملیات نوسازی بافت‌های فرسوده امکان پذیر می‌گردد. به همین جهت یک سازمان کوچک نمی‌تواند و نباید خود را متصدی و مسئول اجرای همه امور بداند بلکه باید مشوق و بسترساز حرکتی وسیع در حوزه جغرافیایی کل شهر تهران باشد.
نوآوری	ایجاد فضای رقابتی از طریق حمایت از ایده‌ها و تشویق ابتکارات تحول‌ساز توسط افراد و گروه‌های خلاق باید اکیدا مورد توجه قرار گیرد. همواره این شعار بایستی مدنظر باشد که بافت‌های فرسوده امروز را نمی‌توان با دانش و مدیریت دیروز برای نسل فردا نوسازی نمود.
الگوسازی	نوسازی بافت‌های فرسوده پیش از آنکه یک اقدام موردی باشد، اقدامی الگوساز است. الگوسازی در تولید طرح، تولید زمین و تملک، تولید سرمایه و منابع مالی، تولید ساختمان و ساخت و ساز و به عبارتی دیگر الگوسازی موضوعی.
فرصت محوری	از دست ندادن فرصت و درک نقش و اهمیت مدیریت زمان باید در سرلوحه هرگونه برنامه‌ریزی و اقدامی در نوسازی بافت‌های فرسوده قرار گیرد.
اطمینان بخشی (اعتمادسازی)	نوسازی بافت‌های فرسوده بدون حمایت و پشتوانه‌های لازم در ابعاد حقوقی، اجرایی، مالی و حتی معنوی میسر نیست. مردم، بخش خصوصی و مدیران اجرایی و سازمان‌های درگیر، باید از انجام اقدامات خود اطمینان خاطر داشته باشند. در غیر اینصورت همواره تردیدها، ابهامات و نگرانی‌ها، آنان را از حرکت شتابدار به جلو باز خواهد داشت.
نهادینه سازی	نوسازی در شهر تهران باید به جریانی پایدار (پویا) و روندی ماندگار (پایا) تبدیل شود. قواعد و چارچوب‌های شهرسازی در شرایط عادی می‌تواند و باید شهر را اداره و سامان داده و دائم آن را نو به نو کند.

مهمترین اصول نظری اقدامات نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران - (عندلیب، ۱۳۸۷: ۹۶-۹۵-۹۴).

۳۷-۴۵)

با توجه به بیان مفهوم فرسودگی در مبانی نظری طرح منظر شهری از سوی سازمان نوسازی شهر تهران، برای اقدامات نوسازی بافت‌های فرسوده، اصول نظری تدوین و ارائه شده است.

۶ اصول نظری نوسازی بافت‌های فرسوده تهران

بر اساس مبانی نظری نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران، مهم‌ترین اصول نظری اقدامات نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران به صورت زیر جمع بندی و ارائه شده است:

۷ مراحل طرح منظر شهری

طرح منظر شهری با توجه به اقداماتی که در آن صورت می‌گیرد از دو مرحله تشکیل شده است:

عکس ۶-۱: مشارکت برانگیزی محله نعمت‌آباد

عکس ۶-۲: توجه به همه جانبه‌نگری در طرح‌های منظر شهری بالاخص ویژگی‌های اجتماعی، تیموری، ۱۳۸۹: ۵۳

مرحله اول:

در این مرحله از طرح منظر شهری کاربری‌ها تدقیق شده، دسترسی‌های فرعی، نحوه توزیع تراکم و ضوابط ساخت و ساز و نحوه تجمیع پلاک‌های فرسوده مشخص می‌شود. در این سطح، ترکیب حجمی بافت، مبتنی بر ایده‌های منظر فضا و توزیع کیفی تراکم شکل می‌گیرد. استفاده آگاهانه تراکم و ضوابط ساخت و ساز در شهر می‌تواند در تلقی از کلیت شهر نقش بسیار مهمی داشته باشد. ادراک فضاها

در نسبت‌های متنوعی از ابعاد جداره‌ها و کف در حوزه‌های حسی متنوعی صورت می‌گیرد (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

با ابزار تراکم:

۱- کیفیت بخشی به ساختار اصلی و گره‌های شهری

۲- خوانایی و تشخیص هر چه بیشتر شهر

۳- معیارهای کیفی فضا در فرایند برنامه‌ریزی و طراحی دخیل می‌شوند. الگوی طرح منظر:

۴- کیفیت توزیع کمی کاربری‌ها صورت معنی داری داشته باشد.

۵- شبکه معیار در ساختار شهری دخیل شود.

۶- پیشنهاد ضوابط برای شکل‌گیری فضاهای کارکردی و متعالی شهری

پیشنهاد پارامترهای اساسی کارکردی - کالبدی توأمان مبتنی بر ویژگی‌های سازمان فضایی موجود و پیشنهادی توأمان، هم در طرح تفصیلی و هم در طرح منظر محله صورت می‌گیرد.

سازمان فضایی تبیین و تعریف شده محدوده، متضمن ارتباط ساختاری قلمرو طرح با قلمرو معنی دار بزرگتری بوده و ترازهای کمی و کیفی آیتم‌های مختلف پیشنهادی طرح با دامنه تغییر معقولی قابل کنترل است.

با اعمال نگرش سیستمی از طریق تبیین نقش بافت‌های فرسوده در سازمان فضایی قلمروهای مختلف شهری، این بافت‌ها از حالت زون بسته (سیستم بسته) خارج می‌شوند و از طریق تبیین درست و ساماندهی ارتباطشان با قسمت‌های جدید شهر به جایگاه والای ساختاری خود در شهر دست پیدا می‌کنند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

۲- کالبدی توأمان مبتنی بر ویژگی‌های سازمان فضایی موجود و پیشنهادی توأمان، هم در طرح تفصیلی و هم در طرح منظر محله صورت می‌گیرد.

سازمان فضایی تبیین و تعریف شده محدوده، متضمن ارتباط ساختاری قلمرو طرح با قلمرو معنی دار بزرگتری بوده و ترازهای کمی و کیفی آیتم‌های مختلف پیشنهادی طرح با دامنه تغییر معقولی قابل کنترل است.

با اعمال نگرش سیستمی از طریق تبیین نقش بافت‌های فرسوده در سازمان فضایی قلمروهای مختلف شهری، این بافت‌ها از حالت زون بسته (سیستم بسته) خارج می‌شوند و از طریق تبیین درست و ساماندهی ارتباطشان با قسمت‌های جدید شهر به جایگاه والای ساختاری خود در شهر دست پیدا می‌کنند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

۳- کالبدی توأمان مبتنی بر ویژگی‌های سازمان فضایی تبیین و تعریف شده محدوده، متضمن ارتباط ساختاری قلمرو طرح با قلمرو معنی دار بزرگتری بوده و ترازهای کمی و کیفی آیتم‌های مختلف پیشنهادی طرح با دامنه تغییر معقولی قابل کنترل است.

با اعمال نگرش سیستمی از طریق تبیین نقش بافت‌های فرسوده در سازمان فضایی قلمروهای مختلف شهری، این بافت‌ها از حالت زون بسته (سیستم بسته) خارج می‌شوند و از طریق تبیین درست و ساماندهی ارتباطشان با قسمت‌های جدید شهر به جایگاه والای ساختاری خود در شهر دست پیدا می‌کنند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

۴- کالبدی توأمان مبتنی بر ویژگی‌های سازمان فضایی تبیین و تعریف شده محدوده، متضمن ارتباط ساختاری قلمرو طرح با قلمرو معنی دار بزرگتری بوده و ترازهای کمی و کیفی آیتم‌های مختلف پیشنهادی طرح با دامنه تغییر معقولی قابل کنترل است.

با اعمال نگرش سیستمی از طریق تبیین نقش بافت‌های فرسوده در سازمان فضایی قلمروهای مختلف شهری، این بافت‌ها از حالت زون بسته (سیستم بسته) خارج می‌شوند و از طریق تبیین درست و ساماندهی ارتباطشان با قسمت‌های جدید شهر به جایگاه والای ساختاری خود در شهر دست پیدا می‌کنند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

۵- کالبدی توأمان مبتنی بر ویژگی‌های سازمان فضایی تبیین و تعریف شده محدوده، متضمن ارتباط ساختاری قلمرو طرح با قلمرو معنی دار بزرگتری بوده و ترازهای کمی و کیفی آیتم‌های مختلف پیشنهادی طرح با دامنه تغییر معقولی قابل کنترل است.

با اعمال نگرش سیستمی از طریق تبیین نقش بافت‌های فرسوده در سازمان فضایی قلمروهای مختلف شهری، این بافت‌ها از حالت زون بسته (سیستم بسته) خارج می‌شوند و از طریق تبیین درست و ساماندهی ارتباطشان با قسمت‌های جدید شهر به جایگاه والای ساختاری خود در شهر دست پیدا می‌کنند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

۶- کالبدی توأمان مبتنی بر ویژگی‌های سازمان فضایی تبیین و تعریف شده محدوده، متضمن ارتباط ساختاری قلمرو طرح با قلمرو معنی دار بزرگتری بوده و ترازهای کمی و کیفی آیتم‌های مختلف پیشنهادی طرح با دامنه تغییر معقولی قابل کنترل است.

با اعمال نگرش سیستمی از طریق تبیین نقش بافت‌های فرسوده در سازمان فضایی قلمروهای مختلف شهری، این بافت‌ها از حالت زون بسته (سیستم بسته) خارج می‌شوند و از طریق تبیین درست و ساماندهی ارتباطشان با قسمت‌های جدید شهر به جایگاه والای ساختاری خود در شهر دست پیدا می‌کنند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

با اعمال نگرش سیستمی از طریق تبیین نقش بافت‌های فرسوده در سازمان فضایی قلمروهای مختلف شهری، این بافت‌ها از حالت زون بسته (سیستم بسته) خارج می‌شوند و از طریق تبیین درست و ساماندهی ارتباطشان با قسمت‌های جدید شهر به جایگاه والای ساختاری خود در شهر دست پیدا می‌کنند (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۷-۴۵).

زمان بندی اجرای پروژه‌ها به تفکیک، برآورد مالی و بازده اقتصادی طرح و بررسی نحوه مشارکت مردم، سرمایه‌گذار و نهادها و سازمان‌های ذیربط تعیین می‌شود (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۹-۴۵).

۷.۱ دستاوردهای طرح ویژه نوسازی

۱- تولید طرحی در مقیاس ۱/۵۰۰ با ویژگی‌های کمی و کیفی که می‌تواند خلاء موجود بین طرح‌های تفصیلی فعلی با مقیاس ۱/۲۰۰۰ و طرح‌های معماری را پر کند.

۲- تهیه طرح مبتنی بر محله محوری که تحقق‌پذیری و امکان کنترل جنبه‌های مختلف طرح را فراهم می‌کند، ضمن آنکه تبیین سلسله مراتب معنی دار شهری را نیز مدنظر دارد.

۳- کاهش تراکم جمعیتی تا سقف ۳۲۵ نفر در هکتار جهت ارتقای مولفه‌های کیفی زیست و مطابق با طرح‌های بالادست که ضرورت شناسایی و بهره‌برداری از اراضی ذخیره نوسازی را در پی خواهد داشت. با این پیشنهاد استراتژیک، به یکی از چالش‌های مهم بافت‌های فرسوده که تراکم بالای جمعیتی است پرداخته می‌شود.

۴- پیش‌بینی فضاهای جمعی به عنوان یکی از ضرورت‌های تداوم جریان حیات بافت‌های شهری و امکان بهره‌گیری از آن‌ها به عنوان فضاهای پشتیبان در مواقع بحران.

۵- پیشنهاد تراکم متوسط با سطح اشغال متغیر، مبتنی بر توزیع کیفی تراکم و امکان استقرار بنا در زمین مطابق با ویژگی‌های زمینه‌شناختی بافت فرسوده.

۶- امکان کنترل و شکل‌دهی بافت شهری بر اساس ویژگی‌های مهم کارکردی، اصول زیباشناختی و خلق فضاهای شهری با ایده‌های نو که با پیش‌بینی طرح منظر شهری در سطح ۲ طرح ویژه نوسازی محقق می‌شود.

۷- استفاده از ویژگی‌های بافت فرسوده به عنوان فرصتی برای ارتقاء

ساختار کالبدی - کارکردی بافت شهری.

۷- پیشنهاد طرح تجمیع جهت هدایت توسعه فضایی - کالبدی بافت در جهت جلوگیری از شکل‌گیری تصادفی بافت و تثبیت وضعیت نامطلوب آن.

۸- تدوین نظام جامع مدیریت و سازمان اجرایی طرح که تحقق طرح را از منظر سرمایه‌گذاری، مشارکت، اولویت‌ها و دامنه مداخلات، تملک، حرفه‌های اقتصادی، ضوابط و مقررات و... تضمین می‌کند. شرایط خاص بافت‌های فرسوده و اضطرار حاکم بر نوسازی آن‌ها، توان اجرایی مضاعف و غیرمتمعارفی را می‌طلبد و ساز و کارهای اجرایی معمول در بافت‌های غیرفرسوده، شانس تحقق طرح‌های ویژه نوسازی را بسیار پایین می‌آورد (عندلیب، ۱۳۸۶: ۷۰-۴۵).

به نظر می‌رسد آنچه به عنوان دستاوردهای این طرح‌ها از سوی سازمان مطرح شده است را بتوان در آیت‌های زیر بطور خلاصه بیان نمود:

۱- هدایت نوسازی و ساخت و سازها به شکل فرآیند مصور.

۲- تحقق تملک هدفمند به جای تملک کور و تبعات آن.

۳- زمینه‌سازی و بسترسازی ایفای نقش مشارکت فعال مردم، جذب سرمایه‌گذاران و...

۴- تحقق رویکرد اسلامی-ایرانی در نوسازی، توسعه فضاها و سیمای شهری (عندلیب، ۱۳۸۶: ۶۴-۴۵).

برای روشن شدن بیشتر چارچوب نظری طرح‌های منظر شهری شاید خالی از لطف نباشد که یکی از این طرح‌ها به اختصار معرفی گردند تا نحوه کاربست مبانی نظری در طرح‌ها به وضوح مشاهده گردد.

۸ معرفی و بررسی طرح منظر

شهری محله جوانمرد قصاب

۸,۱ موقعیت پروژه در شهر تهران

محله جوانمرد قصاب در منطقه ۲۰ شهرداری تهران با مساحت حدود ۱۵,۷ هکتار واقع است. این محدوده بخشی از محله ۴ در ناحیه ۲ این منطقه می‌باشد.

پس از انجام مطالعات پایه محله، از قبیل مطالعات جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و سیما و منظر محله با محدوده فراگیر شامل:

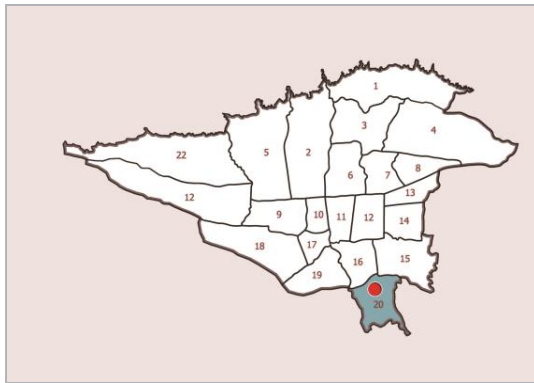
از شمال: بلوار غیبی حدفاصل میدان مادر در غرب تا تقاطع خیابان شهید حنیفه‌زاده در غرب.

از شرق: خیابان شهدا (حنیفه زاده) از تقاطع بلوار غیبی در شمال تا انتهای خیابان مینا.

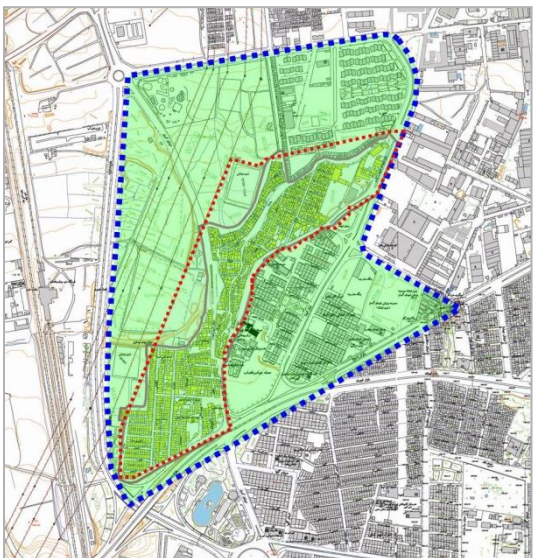
از جنوب: از تقاطع مینا با بلوار بسیج تا تقاطع بلوار بسیج و بلوار دستواره.

از غرب: بلوار دستواره از تقاطع میدان مادر در شمال تا تقاطع جوانمرد قصاب

و برخوردار از دسترسی‌های متنوع و امکانات به نحوی که شرایط آسان رفت و آمد به محیط یا خدمات سطوح شهری بالاتر به سادگی فراهم باشد. - محله‌ای واجد طرح و نظم شهری که ضمن حفظ خاطرات و تعلقات گذشته از واحدهای ساختمانی پایدار و دارای امکانات لازم زندگی بهره‌مند باشد. - محله‌ای که با داشتن طرح و منظر شهری خوب و ساختمان‌های مناسب قادر به رقابت با محله‌های مجاور و مشابه خود باشد و توانایی جذب سرمایه‌سازندگان را برای توسعه آینده و تدریجی خویش فراهم نماید. - محله‌ای که تاسیسات زیربنایی

نقشه ۸-۱: موقعیت محله در نقشه تهران

نقشه ۸-۲: محدوده فراگیر طرح

با پایه قرار دادن طرح‌های بالادست چشم‌انداز طرح این محله به صورت زیر تدوین شده است:

۸,۲ ترسیم

چشم‌انداز طرح محله جوانمرد قصاب

- محله‌ای مسکونی واجد امکانات عمومی محله‌ای

پی نوشت:
۳. توسعه گرها

۴. برای مطالعه بیشتر رجوع کنید به: طرح پژوهشی ارزیابی طرح‌های منظر شهری، طرح‌های موضعی سازمان نوسازی در زمینه بافت‌های فرسوده شهر تهران دفتر اول و چهارم سازمان نوسازی تهران

و روبروئی لازم را داشته باشد و با مشکلات بهداشتی و اجتماعی ناشی از آن‌ها دست و پنجه نرم نکند. - محله‌های ایمن و محیطی آشنا و سازگار برای ساکنین، فاقد فضاها و شرایط جذب افراد خلاف کار و عناصر مخل زندگی عمومی.

- محله‌ای واجد فضاهای سبز و بازی کودکان و سایر فضاهای باز و حرکت به نحوی که محیط امن برای کودکان و فضاهای کافی و مناسب برای گفتگو و زندگی اجتماعی بزرگسالان را فراهم آورد (مهندسین مشاور معمار و شهرساز کهن دژ، ۱۳۸۸) براساس چشم‌اندازهای ترسیم شده و با توجه به مهم‌ترین وظیفه مجریان این طرح که اعتمادسازی و آگاهی‌دهی نسبت به اهداف نوسازی است، مهم‌ترین موضوعی که بدون آن تحقق‌پذیری و نوسازی با مشکل مواجه خواهد شد، مسئله تشویق و کمک‌های مالی به مالکین جهت

نوسازی است. با در نظر گرفتن تمامی این مسائل، طرح‌هایی برای بهبود سازمان فضایی موجود این محله به شرح زیر پیشنهاد شده است:

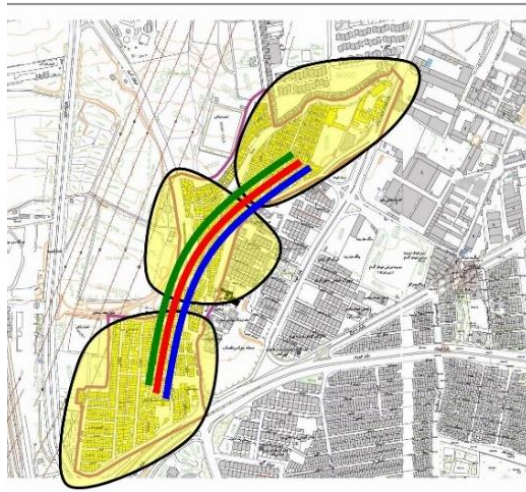
در این طرح که مبتنی بر اصولی چون مرکزیت دادن به بقعه جوانمرد قصاب به عنوان یکی از نشانه‌های مهم و هویت‌بخش منظر این محله، تامین خدمات رفاهی، دور کردن

واحدهای مسکونی از خطوط انتقال برق فشار قوی و ... گزینه‌هایی پیشنهاد شده است و از میان گزینه‌های پیشنهادی با مشخصات ذیل انتخاب گردیده است: تامین سطح

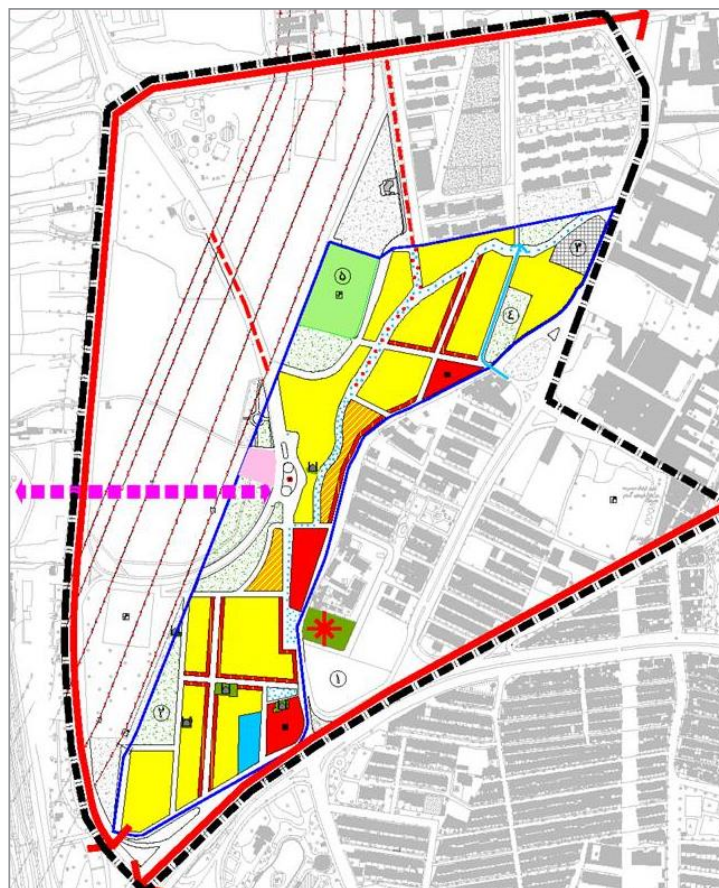
خدماتی نواری شکل و متمرکز در جداره خیابان حنیفه‌زاده در تبعیت از حرکت فرم توده‌های مسکونی.

۱۳. نتیجه

معرفی طرح‌های موسوم به منظر شهری و بررسی اهداف و راهبردها، سیاست‌ها، اصول و مبانی نظری این طرح‌ها که از سال ۱۳۸۵ توسط

نقشه ۳: طرح پیشنهادی جهت سازمان فضایی

مسکونی	■
آموزشی	■
درمانی - بهداشتی	■
فرهنگی	■
مذهبی (مسجد)	■
کشاورزی	■
فضای سبز	■
ورزشی - تفریحی	■
مرکز خدمات محله‌ای	■
مسکونی - خدماتی	■
مسکونی - تجاری	■
مرکز خدمات زیرمحله‌ای	■
تجاری خطی (خرده فروش)	■
محل جدید جمعه بازار	■
اراضی مناسب شروع اقدامات	■
خطوط برق فشار قوی	■
مرز محدوده	■
خیابان اصلی	■
خیابان فرعی	■
پایاده راه و فضاهای باز	■
تردد و دسترسی عمده	■
ایستگاه مترو	■
بقعه و محوطه آن	■
لویپ تملیک اراضی معروض	①

نقشه ۴: طراحی سازمان فضایی

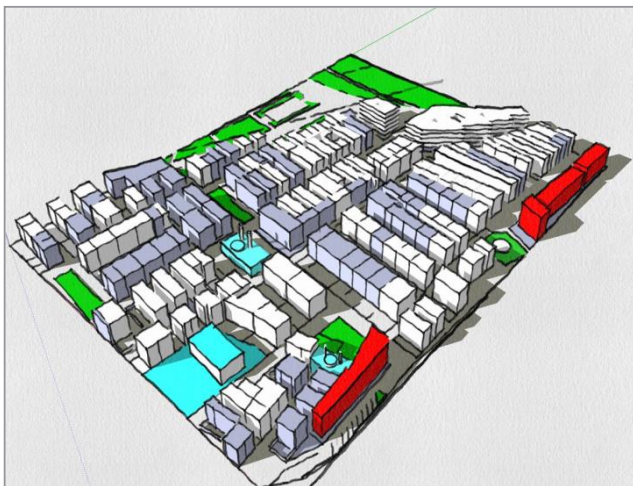
سازمان نوسازی شهر تهران اجرا شده‌اند به منظور آگاهی از ادبیات و مبانی نظری سازمان نوسازی در اجرای این طرح‌ها در تحقیق فوق ارائه گردید. جهت درک بیشتر موضوع، یکی از محلات نیز به عنوان نمونه به طور خلاصه مطرح گردید تا نحوه کاربست مبانی نظری ارائه شده در عمل نیز مشاهده گردد. لذا از مطالب فوق چنین نتیجه‌گیری می‌شود که این طرح‌ها یکی از تجربیات موثر در طرح‌های توسعه چند سال اخیر کشور ما به شمار

می‌روند و دارای مبانی نظری کارآمدتری نسبت به طرح‌های تفصیلی و جامع می‌باشند و برگرفته از تجربیات گذشته این کشور در امر نوسازی است. به نظر می‌رسد در تدوین آن‌ها از ادبیات جهانی استفاده‌ای نشده است، با این حال، اصول ذکر شده در مبانی نظری این طرح‌ها از جمله مردم‌محوری و مشارکت‌برانگیزی در صورت تحقق، می‌توانند سبب بهبود نوسازی در بافت‌های فرسوده و تاریخی و مدیریت منظر شهری در

مقیاس محله‌ای گردند.

فهرست منابع

۱. بوم‌سازگان، مهندسین مشاور (۱۳۸۵) طرح جامع شهر تهران، گزارش نهایی، (جمع‌بندی نتایج و دستاوردهای طرح).
۲. پارس بوم، مهندسین مشاور (۱۳۸۶) طرح مطالعاتی راهبردی - ساختاری و عملیاتی تجدید حیات شهری بافت‌های فرسوده شهر تهران، موسسه پژوهشی توسعه محیط و سکونت‌گاه‌های انسانی.
۳. تیموری، محمود (۱۳۸۹) تئوری منظر و نوسازی شهری، طرح منظر شهری محله، راهکار تداوم هویت در روند نوسازی، ماهنامه منظر، شماره ۳، ص ۲۹-۳۲
۴. عندلیب، علیرضا (۱۳۸۶) نوسازی بافت‌های فرسوده، حرکتی نو در شهر تهران، تهران، سازمان نوسازی شهر تهران، نشر ری پور، چاپ دوم.
۵. عندلیب، علیرضا (۱۳۸۶) نگاهی نو به: راهبردها و سیاست‌های نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران، تهران، سازمان نوسازی شهر تهران، نشر ری پور، چاپ دوم.
۶. عندلیب، علیرضا (۱۳۸۶) فرآیند نوسازی بافت‌های فرسوده شهر تهران، تهران، سازمان نوسازی شهر تهران، نشر ری پور، چاپ دوم.
۷. عندلیب، علیرضا (۱۳۸۷) یادداشت‌های نوسازی بافت‌های فرسوده، تهران، سازمان نوسازی شهر تهران، نشر ری پور.
۸. عندلیب، علیرضا، حاجی علی‌اکبری، کاوه (۱۳۸۷) نوسازی بافت‌های فرسوده با مشارکت ساکنین، محله شهید خوب بخت؛ منطقه ۱۵ شهر تهران، تهران، سازمان نوسازی شهر تهران، نشر ری پور.
۹. منصوری، سیدامیر، خانی، علی (۱۳۸۷) طرح ویژه نوسازی بافت‌های فرسوده، تهران، سازمان نوسازی شهر تهران، نشر ری پور.
۱۰. مهندسین مشاور معمار و شهرساز کهن‌دژ (۱۳۸۸) ارزیابی طرح‌های منظر شهری طرح‌های موضعی سازمان نوسازی در زمینه بافت‌های فرسوده شهر تهران، به سفارش مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونت‌گاه‌ها.

تصویر ۸-۱:
طرح‌های
پیشنهادی برای
فضاهای جمعی،
سبز و سازمان‌دهی
فضایی محله
جوانمرد قصاب

ارزیابی پروژه بر اساس معیارهای تدوین شده

زمینه ها	معیارهای ارزیابی	نتیجه ارزیابی
رویکردهای سازمان نوسازی شهر تهران	<ul style="list-style-type: none"> ▪ فرآیند محور بودن (برنامه مداخله و اقدام به جای طرح قطعی). ▪ مشارکت برانگیزی (کار با مردم از ابتدا - تولید طرح - تا انتها-تولید زمین). ▪ همه جانبه نگری. ▪ انعطاف پذیری طرح و برنامه. ▪ اطمینان بخشی (اعتماد سازی). ▪ مواجهه با سند راهنما (شرح خدمات سازمان). 	<ul style="list-style-type: none"> - فرآیند تعیین شده از سوی سازمان نوسازی در قالب شرح خدمات از سوی مشاور تهیه کننده طرح رعایت نگردیده است. این امر به ویژه در مراحل مربوط به تحقق و اجرای طرح مشهود است. - در فرایند طرح منظر شهری محله جوانمرد قصاب رویکردهای مدنظر سازمان مغفول مانده اند. - گرایش اصلی مشاور تهیه کننده طرح غالباً با محوریت معرفی و تدوین پروژه ها و سودآوری آنها نمایان است. - مشارکت مردم از مهمترین دغدغه های سازمان نوسازی است که البته همانگونه که بررسی گردید نمود آن در شرح خدمات ضعیف است و در طرح منظر شهری جوانمرد قصاب این امر در تمامی مراحل تهیه طرح و تملیک و اجرا نادیده گرفته شده است. - نوع محصول نهایی ارائه شده (پروژه) به گونه ای است که انعطاف پذیری لازم برای اجرا در محیطی انسانی و با قوانین مالکیتی و حقوقی کشورمان را دارا نیست.
تحقق پذیری طرح	<ul style="list-style-type: none"> ▪ هماهنگی و انطباق با واقعیات اجرایی شهر تهران. ▪ چگونگی مواجهه با ساز و کار اجرایی (نهادسازی). ▪ تعیین نقش و جایگاه کنشگران در فرآیند نوسازی (بخش های عمومی، خصوصی، تسهیل گر ها و...). ▪ توجه به عوامل زمینه ساز تحقق طرح (آموزش، اطلاع رسانی و...). ▪ ایجاد انگیزه های اجتماعی - اقتصادی برای ساکنین. 	<ul style="list-style-type: none"> - نقش کنشگران، نهادها و سازمان های مداخله گر و همکاری در نوسازی تعیین نگردیده است. پیش بینی نهادهای جدید در امر نوسازی نیز به تبع آن مغفول مانده است. - عوامل زمینه ساز مانند آموزش، اطلاع رسانی و... مغفول مانده است و آگاهی رسانی به مردم صرفاً با جلب اعتماد مردم در تملیک پیشنهاد شده است. - جذابیت های طرح و پیشنهادات عمدتاً کالبدی است و انگیزه های اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی برای مشارکت را شکل نمی دهد. - محصول نهایی از نوع پروژه است که با توجه به سرنوشت چنین پروژه هایی در سابقه امر نوسازی عدم توجه مشاور به واقعیات اجرایی شهر تهران را نمایان می سازد.

جدول ۸-۱: ارزیابی طرح منظر شهری محله جوانمرد قصاب

نتیجه ارزیابی	معیارهای ارزیابی	زمینه ها
<ul style="list-style-type: none"> - اصول معرفی شده توسط طرح جامع برای نوسازی بافت های فرسوده در تهیه طرح نوسازی محله جوانمرد قصاب به کار گرفته نشده است. - عدم استخراج و استنتاج هویت ها و شاخصه های فرهنگی - اجتماعی و یا اقتصادی ساکنین و لحاظ نکردن آن ها در طرح باعث عدم تطابق و همخوانی طرح با زمینه بافت موجود گردیده است. - مهمترین مغایرت طرح پیشنهادی با طرح تفصیلی منطقه ۲۰ در میزان جمعیت پیشنهادی است که افزایش کمی در نظر گرفته است. - شیوه های متنوع نوسازی و بهسازی به روشنی معرفی و پیشنهاد نشده است و سیاست تجمیع به صورت یگانه راه حل در نظر گرفته شده است. - محدوده های مداخله وسیع و در سراسر محدوده محله پیش بینی شده است. - انسجام فضایی و ارتباط با نواحی مجاور از موارد مسکوت مانده در طرح پیشنهادی است. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ میزان انطباق با پیشنهادات طرح های بالادست (جامع و تفصیلی). ▪ توجه به حوزه فراگیر و بهره گیری از امکانات آن در جهت کاهش مداخلات. ▪ بکارگیری اصول طرح جامع تهران (۱۳۸۶) در ارائه طرح برای مداخله در بافت های فرسوده: ۱. لحاظ نمودن انسجام فضایی، پهنه بندی ها و ضوابط و مقررات طرح جامع در برنامه و طرح مداخله. ۲. پرهیز از بارگذاری های جمعیتی و فعالیتی محدوده ها. ۳. تقدم سیاست کاهش تراکم و جمعیت به هنگام مداخله. ۴. حداقل مداخله و استفاده بیشتر از شیوه های بهسازی و نوسازی. ۵. کوچک بودن محدوده های مداخله. ۶. در نظر گرفتن مداخله در بافت فرسوده به مثابه توسعه درونی شهر. ۷. توجه به مفاهیم هویت، عصریت و محله گرایی (بوم سازگان، ۱۳۸۶) 	<p>طرح های بالادست</p>
<ul style="list-style-type: none"> - طرح پیشنهادی برای نوسازی شامل طرح های دو و سه بعدی از پروژه های پیشنهادی محرک توسعه است که از اسناد هدایت و کنترل کیفیت در تکمیل آنها استفاده نشده است. - ارزیابی طرح پیشنهادی از نقطه نظر زیست محیطی انجام نشده است، این امر مغایر با رویکردها و اهداف اصلی طرح منظر شهری است. - در سیاست های کلی و با توجه به مسیر ترسیمی توسط شرح خدمات تجمیع در سطح کل محدوده سیاست غالب را تشکیل می دهد. - علل فرسودگی و تناسب راه حل پیشنهادی با علت از مهمترین موارد مسکوت مانده در این پروژه است که منجر به اعمال سیاست واحد تجمیع و نوسازی گردیده است. - تنوع پروژه های پیشنهادی از نظر موضوعات و ماهیت نسبتاً مناسب است. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ماهیت محصول نهایی (برنامه مداخله یا طرح کالبدی). ▪ تنوع راه حل های ارائه شده با توجه به گونه های مختلف بافت فرسوده و پرهیز از راهکارهای یکسان (مانند تجمیع). ▪ توجه به علل اصلی فرسودگی و جستجوی راه حل هایی برای جلوگیری از تکرار فرسودگی بافت توجه به زمینه طرح در طرح مداخله (زمینه گرایی). ▪ احیاء اقتصادی - اجتماعی بافت. ▪ میزان توجه به ارتقای کیفیت محیط مسکونی (تامین نیازهای فرهنگی - اجتماعی ساکنان از طریق اقدامات کالبدی - فضایی). ▪ میزان تامین خدمات عمومی. ▪ پایداری زیست محیطی در عرصه مداخله. ▪ توجه ویژه به محرک های توسعه. 	<p>تحقق اهداف مترتب بر اقدام در بافت های فرسوده</p>

جدول ارزیابی طرح منظر شهری محله جوانمرد قصاب

بازخوانی باغ در منظر شهر تاریخی قزوین

Abstract: townscape is the contact area of human and city. Townscape and its constituent elements are one of the elements of experience and perception of the city area. Garden has a special place in the landscape of historical cities. Gardens and natural areas are considered as elements and constituents of townscape by organized linking with artifact areas. In historical texts, Qazvin liken to a signet of ring which is rested on the green stirrup of gardens. This description makes reference to the position of the garden in landscape this historical city. The purpose of this paper is rereading the position of garden and its varieties in the landscape of historical Qazvin city. Its types create urban experience and collective memory as one of the important areas. This research is based on historical sources, documents and maps peruse the position of the garden in former townscape, to ۱۳۰۶ year of Solar Hijri calendar and in today situation. In general, three types of garden in public area of city can be identified which include: ۱. Native gardens: Traditional orchards, ۲. Linear gardens, Street, ۳. Focused gardens, large-scale, ۴. governmental gardens, the micro-scale: centers of locations and cartilages. This research can underlie redefining of garden in future landscape of Qazvin.

Keywords: garden - historical city - townscape - Qazvin

چکیده

منظر شهری سطح تماس انسان و شهر است. منظر شهری و عناصر تشکیل دهنده آن، یکی از ارکان تجربه و ادراک فضای شهر می‌باشد. باغ در منظر شهرهای تاریخی جایگاه ویژه‌ای دارد. باغ‌ها و عرصه‌های طبیعی با پیوند سازمان یافته با عرصه مصنوع از جمله عناصر و اجزای شکل دهنده منظر شهر محسوب می‌شوند. در متون تاریخی، شهر قزوین به نگین انگشتری که بر رکاب سبز باغ‌ها استوار است تشبیه شده است. این توصیف به جایگاه باغ در منظر این شهر تاریخی اشاره می‌نماید. هدف از این مقاله بازخوانی جایگاه باغ در منظر شهر تاریخی قزوین و انواع آن به عنوان یکی از بسسترهای مهم شکل دهنده تجربه‌های شهری و خلق خاطره جمعی است. این تحقیق بر پایه منابع تاریخی، اسناد و نقشه‌ها جایگاه باغ را در منظر گذشته شهر و تا سال ۱۳۰۶ هجری شمسی و در وضعیت امروز مورد بررسی قرار می‌دهد. به طور کلی سه نوع باغ در سطح عمومی شهر قابل شناسایی است که شامل ۱- باغ‌های بومی: باغستان سنتی، ۲- باغ‌های خطی: خیابان ۳- باغ‌های متمرکز: درشت مقیاس: باغ‌های حکومتی، خردمقیاس: مراکز محل‌ها و حیاط‌ها است. این تحقیق می‌تواند زمینه ساز باز تعریف باغ در منظر آینده شهر قزوین باشد.

واژگان کلیدی: باغ- شهر تاریخی - منظر شهری - قزوین

The rereading of garden in landscape of historical Qazvin city
Batool Sahrakaran

• مقدمه

ورودی شهر تا باغ دولتخانه در سه مقیاس می پردازد. پیش از ورود به محور ورودی شهر، ابتدا باغ های بومی شهر خودنمایی می نمایند و تا ورودی شهر تداوم دارد. خیابان به عنوان محور اصلی مرکز تاریخی و برگرفته از محور باغ ایرانی به گونه ای دیگر از باغ منتهی می شود. باقیمانده باغ حکومتی دولتخانه صفوی در قلب شهر جلوه ای متفاوت از باغ را می نمایاند. با گذر از بافتی ارگانیک و پر پیچ و خم و یا محور خیابان امام فضای عمومی بازار، مسجدالنبی و مجموعه سعدالسلطنه استقرار یافته است. وسعت قابل توجه فضای باز حیاطها در این مجموعه به هم پیوسته، خردترین مقیاس باغ در فضای عمومی را می نمایاند.

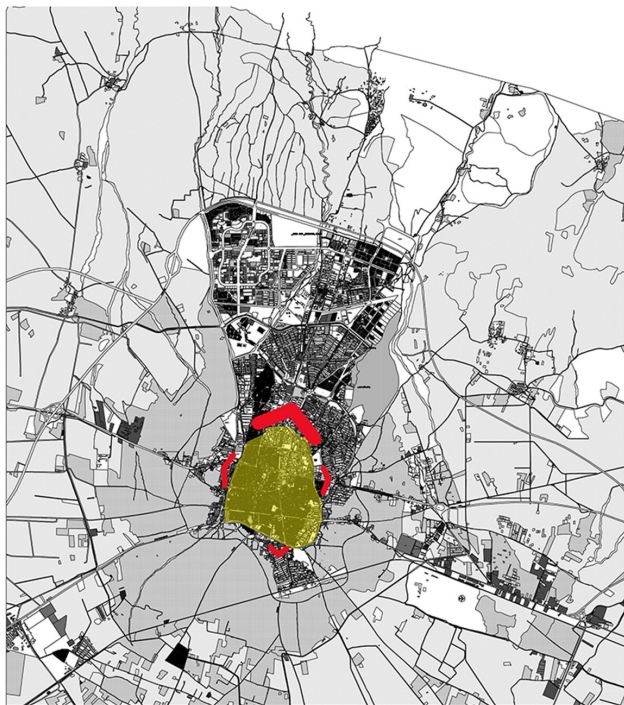
• محدوده مورد مطالعه

شهر قزوین در محدوده کوهپایه ای منطقه قزوین قرار گرفته است و تحت تاثیر رودخانه ها و آب های جاری فضای مصنوع شهر مکان یابی شده و هسته اولیه شهر در دوره ساسانی شکل گرفته است. بافت تاریخی شهر

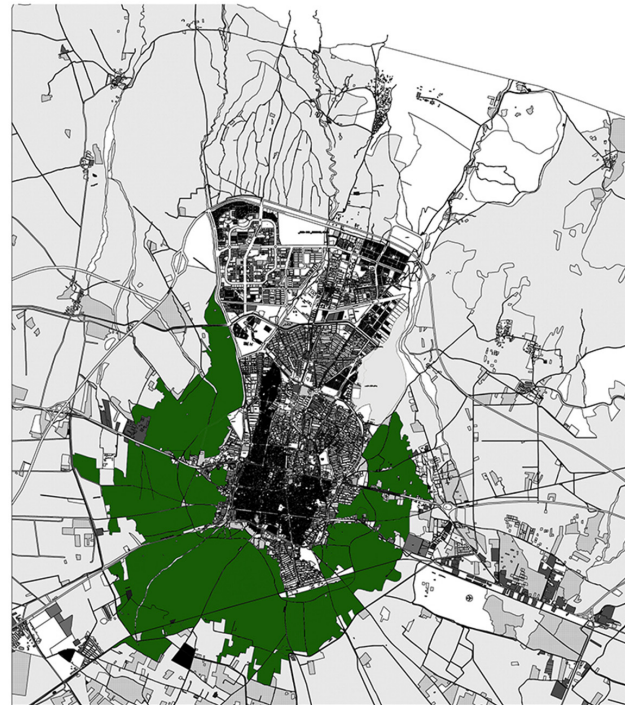
باغ های تاریخی در منظر شهری به دلیل دارا بودن ویژگی های خاص، باعث دستیابی به تجربه های شهری دیگر گونه و خلق حافظه جمعی جدید می گردد. آنچه در شهر های تاریخی ایران مشهود است نقش باغ ها و عناصر طبیعی در منظر آن هاست. امروزه این عرصه ها بارشد شهرها و صنعتی شدن آن ها دستخوش تغییر و تبدیل هستند، به طوری که امروزه نقش آن ها در منظر شهرها بسیار کم رنگ شده است.

شناخت و خوانش باغ در مناظر فرهنگی و تاریخی ایران، علاوه بر جلب توجه عمومی نسبت به وجود چنین آثار ارزشمندی، موجب ادراک حضور باغ در نظام و الگوهای حاکم بر منظر به منظور تداوم و تسری آنها در منظر فرهنگی معاصر می گردد و نسل امروز را با فرهنگ غنی و میراث گذشتگان پیوند می دهد.

بدین منظور این نوشتار پژوهشی است پیرامون بررسی جایگاه باغ در منظر فرهنگی میراثی شهر قزوین که به مطالعه نظام منظر در محور

تصویر شماره ۲: محدوده بافت تاریخی شهر قزوین و جهات گسترش شهر، ماخذ: نگارنده

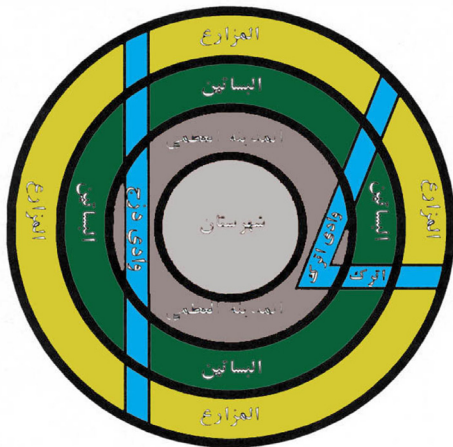
تصویر شماره ۱: موقعیت بستر طبیعی و باغ های بومی شهر قزوین، ماخذ: نگارنده

هستند، شهر دو رودخانه دارد یکی را دزج گویند و دیگری را اترک» در توصیف ذکر یای قزوینی به خوبی ساختار شهر قزوین در تعامل با بستر طبیعی و جایگاه شهر، رودخانه ها و باغ ها و زمین های کشاورزی نسبت به هم بیان شده است. طرحی که وی از شهر قزوین ترسیم کرده است، سندی بسیار ارزشمند از شهر تاریخی قزوین است. نکات برگرفته از این توصیف عبارتند از:

- بستر طبیعی شهر دشت است.
- شکل شهر دایره ای است و شهری اندرون شهر دیگر قرار دارد.
- موقعیت قرارگیری شهر در بین دو رودخانه است.
- باغ ها گرداگرد شهر بزرگ را دربر گرفته اند و مزارع نیز در گرداگرد باغ ها همچنین پیانزو دل لاواله، یکی از نجبای ایتالیا است که در سال ۱۶۱۶ میلادی برابر با ۱۰۲۵ هجری قمری در دربار شاه عباس بزرگ، مهمان پادشاه بود. وی در سفرنامه خود، قزوین را شهری محصور در درختان و باغ های بزرگ که همچون نگینی در وسط باغ های می درخشد توصیف کرده است.

قزوین به مساحت حدود ۵۰۰ هکتار در میان باغ های بومی شهر به وسعت ۳۵۰۰ هکتار واقع بوده است. در طی گسترش شهر به سمت شمال، باغ های ضلع شمال شهر به کلی تبدیل شده و سه بخش دیگر به شکل نعل اسبی شهر را دربر گرفته است.

اولین سند که می توان ساختار شهر را دریافت نقشه سال ۱۳۰۶ است. در این نقشه وسعت باغات و فضاهای سبز خودنمایی می کند. توصیف های دقیقی نیز پیش از آن موجود است. توصیف زکریا بن محمد بن محمود قزوینی (۶۰۵-۶۸۳) در کتاب آثار البلاد با دقت به ساختار طبیعی و مصنوع شهر قزوین اشاره می نماید: «شهری است مشهور و آبادان، در دشتی پهناور، با خاکی پاکیزه و باغ ها و درختان بسیار با بنیادی نیکو ساخته شده و در آن دو شهر است، یکی در میانه ی دیگری. شهر کوچک را شهرستان می نامند، بارو و دروازه ها دارد و شهر بزرگ محیط بر آن شهر کوچک است و آن را نیز بارو و دروازه ها است و موستان ها و بستان ها، شهر بزرگ را احاطه کرده اند از هر سو و کشتزارها محیط بر باغ ها و رزستان ها

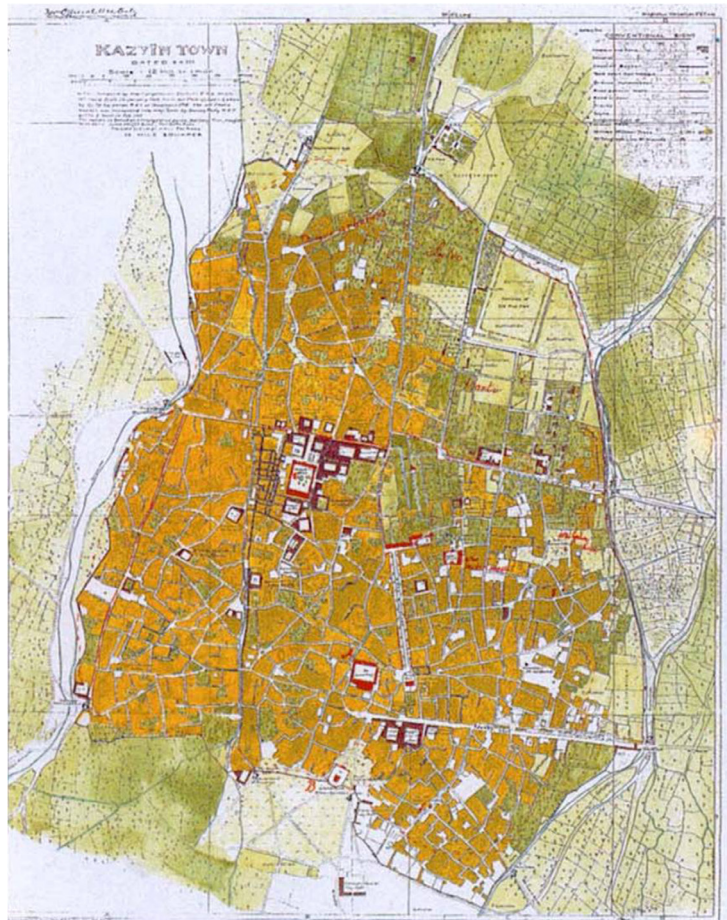

تصویر شماره ۳- طرح ذکر بای محمد بن قزوینی از شهر قزوین، ماخذ: گلریز، ۱۳۳۷، ۱۳۸

• باغ‌های بومی (باغستان سنتی)

باغ‌های بومی، باغ‌هایی هستند که اکثراً در بیرون حصار شهر واقع‌اند و از نوع باغ‌های میوه بوده و به باغستان سنتی معروف هستند. ناصر خسرو قبادیانی در سفرنامه خود در سال ۴۳۸ هجری قمری شهر قزوین را چنین توصیف می‌کند: «قزوین را شهری نیکو دیدم، بارویی حصین و کنگره بر آن نهاده و بازارهای خوب، مگر آنکه آب در آن اندک بود. باغستان بسیار داشت، بی دیوار و خار، و بی هیچ مانعی از دخول در باغات» (به نقل از دبیرسیاقی، ۱۳۸۱، ۵۰).

شهر قزوین همواره مورد تهدید سیلاب‌های رودخانه‌های مجاور بوده‌است. این باغ‌ها به دلیل طراحی خاص خود توانایی جذب سیلاب‌ها را در داخل خود داشته‌اند و علاوه بر حفاظت شهر سبب سرسبزی و طراوت شهر نیز بوده‌اند. علاوه بر نقش دفاعی در برابر سیل، منبع اقتصادی و محل اشتغال اهالی شهر به شمار می‌رفته و وسعت قابل توجه‌ای نسبت به بخش مسکونی شهر داشته‌است. باغستان به وسعت سه هزار و پانصد هکتار بوده (اخویزادگان و محمدزاده، ۱۳۹۱، ۴۲) که به صورت دایره‌ای محیط بر کل

تصویر شماره ۴: نقشه شهر قزوین تهیه شده توسط انگلیسی‌ها در سال ۱۳۰۶ ه.ش، ماخذ: عالمی، ۱۳۸۸، ۳

این توصیف‌ها به باغستان سنتی اشاره دارد که با وسعت قابل توجهی واقع در گرداگرد شهر و خارج از حصار شهر است. این باغ‌ها در نقشه ۱۳۰۶ ه.ش مشاهده می‌شود. در محدوده داخل حصار نیز باغ‌ها و فضاهای سبزی در محدوده شمال، شمال شرقی و شرق مشاهده می‌شود. در ادامه با تکیه بر این سند و سایر توصیف‌ها و اسناد موجود تلاش شده تا انواع باغ در مقیاس‌های مختلف بازشناسی گردد.

تصویر شماره ۶: باغستان سنتی - ماخذ: مرکز اسناد شهرداری قزوین

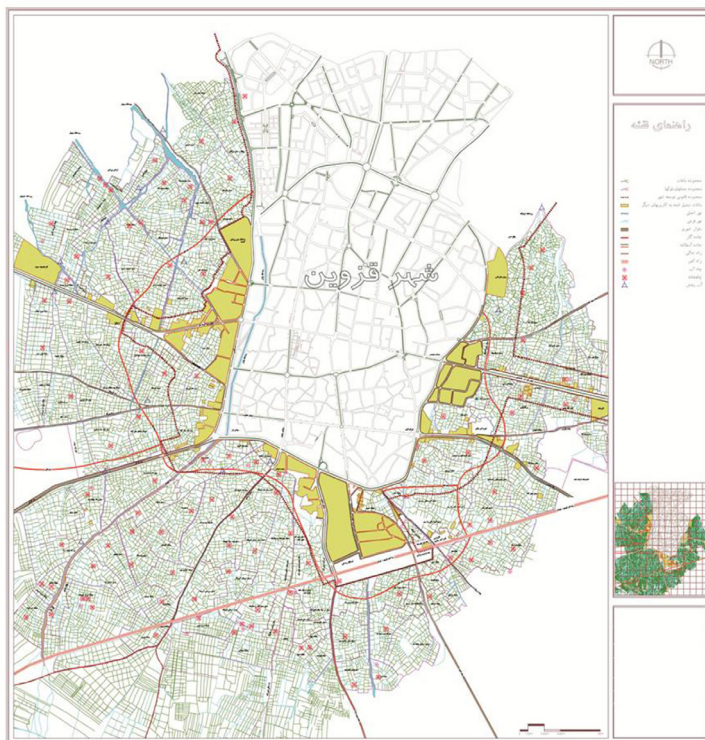
تصویر شماره ۵: باغستان سنتی - ماخذ: مرکز اسناد شهرداری قزوین

بهره‌گیری از عنصر خیابان و ویژگی‌های کالبدی آن در باغ ایرانی، فضایی برای تفرج مردم در مقیاس شهر مهیا گشته است (آل هاشمی، ۱۳۹۱، ۶۶). خیابان سپه (دولتی) قزوین را می‌توان اولین تلاش در ایجاد چنین فضاهایی در شهر با گرده‌برداری از خیابان در باغ ایرانی و الگوی شکل‌گیری خیابان چهارباغ اصفهان و خیابان در سایر شهرهای ایران در دوره شاه عباس صفوی دانست. همچنین خیابان، مکانی برای برگزاری تشریفات و مهم‌ترین فضای اجتماعی پایتخت و نیز محور اصلی شهر سلطنتی و ورودی به دولتخانه صفوی بوده است (مجابی، ۱۳۹۱، ۹۳).

به‌طور کلی خیابان را باید حاصل گسترش محور اصلی باغ ایرانی و به تعبیری جسورانه‌تر حاصل گسترش باغ ایرانی در مقیاس شهر دانست و همان‌گونه که عناصر اصلی باغ ایرانی در سه گروه آب، گیاه و بنا قابل شناسایی هستند، این طبقه‌بندی را می‌توان به عناصر کالبدی خیابان نیز تعمیم داد.

عبدی بیک در دوحه الازهار خیابان را چنین وصف نموده است:

مسطح عرصه بی پیچ و تاب / طرب را از دو سویش فتح یابی
 درختان از دو جانب صف کشیده / همه آزادگان نورسیده
 چنار و نارون گشته هم آغوش / بهم‌سرو و صنوبر دوش بردوش
 شده همسایه با هم بید و عرعر / به‌روی سبزه و گل‌سایه گستر
 در این شعر به هندسه مستقیم و مسطح خیابان و همنشینی گونه‌های مختلف درختان (چنار، نارون، سرو و صنوبر، بید و عرعر) در کنار یکدیگر در دو سوی خیابان اشاره شده است.

تصویر شماره ۷، پلان باغستان سنتی بر پایه عکس هوایی ۱۳۴۵، ماخذ: اخویزادگان، ۱۳۸۱، ۶۵

شهر قزوین بوده است. این در حالی است که وسعت شهر (محدوده داخل حصار) ۵۰۰ هکتار بوده است. نسبت باغ به شهر، قابل توجه و حدود ۷ برابر شهر بوده است.

باغستان سنتی تا سال ۱۳۳۰ و قبل از توسعه صنعت و کشاورزی مدرن در منطقه قزوین بزرگترین و اصلی‌ترین مرکز فعالیت اقتصادی شهر بوده است. جمعیت زیادی از ساکنین این شهر به‌طور مستقیم با فعالیت در امر باغداری و دامداری امرار معاش می‌کردند. باغستان، مرکز ثقل سرمایه‌گذاری اقتصادی آن زمان بوده و تجار و کسبه شهر در خرید و آباد کردن باغ‌ها با هم رقابت می‌کردند.

گونه گیاهی اصلی باغستان سنتی قزوین واقع در گرداگرد محدوده تاریخی شهر درختان بادام، پسته، زردآلو و انواع بوته‌های انگور است که هزار سال است که به شکل مختلط کاشته و به روش عراقی آبیاری می‌شوند. (آورث، ۱۳۸۵، ۷۹)

• باغ خطی: خیابان

در گذشته خیابان به عنوان یک فضای شهری و جمعی برای گردش مردم شهر طراحی و برنامه‌ریزی شده است. در واقع با

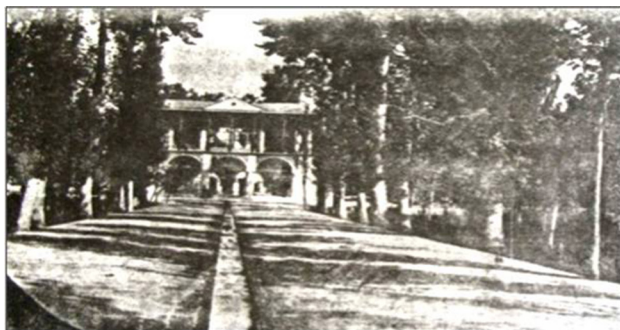
تصویر شماره ۸: خیابان سپه در دوره قاجار، ماخذ: دبیرسیاقي، ۱۳۸۱، ۴۱۲

گردید. این مجموعه دولتخانه مبار که دارالسلطنه قزوین نام داشت. دولتخانه صفوی مجموعه وسیعی از باغ و کاخ‌های حکومتی و اقامتی بوده که در شمال شهر جانمایی و ساخته شد. ساختار باغ دولتخانه صفوی قزوین بر پایه متون تاریخی و محدوده باقیمانده آن شناسایی و ترسیم شده است (تصویر ۸).

تصویر ۱۱: محدوده کاخ چهلستون در دولتخانه صفوی
تصویر ۱۲: محدوده باقی مانده از باغ دولتخانه صفوی، مأخذ: مجابی، ۷۵، ۱۳۸۸

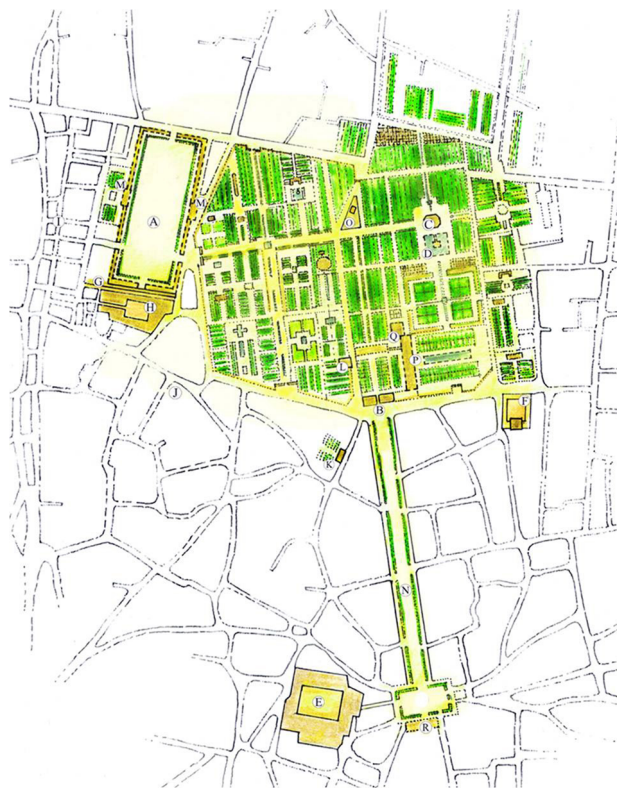

فضای باز و بسته و حیاط‌های مرکزی شکل داده است. وجود مسجد النبی با وسعت قابل توجه این مجموعه را تکمیل نموده است. در این حیاط‌های مرکزی باغچه‌های بزرگ و حوض آب با طرح چهارباغ قرار می‌گیرد. درختان توت، انجیر، بید و ... گونه‌های درختان رایج در این حیاط‌ها است.

تصویر ۱۴: حیاط مسجدالنبی قزوین، مأخذ: نگارنده

• **باغ‌های متمرکز - درشت مقیاس (باغ حکومتی، دولتخانه صفوی)**
به دنبال تشکیل حکومت صفویان و بازیابی یکپارچگی ایران بزرگ، قزوین به عنوان پایتخت صفوی برگزیده شد. به دستور شاه طهماسب اول، اراضی زنگی آباد از میرزا اشرف جهان قزوینی، خریداری و با عنوان جعفرآباد برای ساخت کاخ‌ها، باغ‌ها و عمارت‌های حکومتی تعیین

تصویر ۱۰: ساختار دولتخانه صفوی قزوین، مأخذ: دیزانی، ۶۸، ۱۳۹۲

• **باغ‌های متمرکز - خرد مقیاس: حیاط مرکزی در بناهای عمومی**
با توجه به معماری درون‌گرای رایج در معماری بناهای عمومی مانند مساجد، سراها، کاروانسراها و مواردی از این دست شاهد الگوی حیاط مرکزی در این بناها هستیم. مجموعه بازار سنتی قزوین و سعدالسلطنه در بخشی از مرکز شهر، فضای عمومی دلنشین و مطلوبی با ترکیب

تصویر ۱۳: حیاط شترخان در سرای سعدالسلطنه، مأخذ: نگارنده

تصویر ۱۶: ورودی مسجدالنبی از سمت بازار مسگرها، مآخذ: نگارنده

در قزوین رایج‌ترین نوع درخت در مراکز محله‌ها، درخت توت است. مراکز محله‌های آقا، بلاغی و حکیم نمونه‌هایی از محله‌های شهر قزوین هستند که تک درختی کهن در آن خودنمایی می‌کند و مرکز محله آخوند که درختان در چند نقطه، کل مرکز محله را پوشش می‌دهند.

تصویر ۱۵: محدوده حیاط سرای وزیر، مآخذ: نگارنده

• **باغ‌های متمرکز - خرد مقیاس: مراکز محل‌ها**
وجود درختان سایه‌دار در مراکز محله‌ها، حضور طبیعت را در این مراکز فراهم می‌کرده است. گاهی وجود حتی یک درخت در تلطیف فضا، ایجاد سایه و امکان توقف و فعالیت در روز نقش داشته است. همچنین این عنصر طبیعی در سلسله مراتب فضایی و ایجاد نشانه در سطح محله‌ها نیز نقش دارد.

تصویر ۱۸: مرکز محله آقا (امینی)، مآخذ: نگارنده

تصویر ۱۷: مرکز محله آخوند، مآخذ: نگارنده

تصویر ۲۰: مرکز محله بلاغی، مآخذ: نگارنده

تصویر ۱۹: مرکز محله حکیم، مآخذ: نگارنده

• جمع بندی

وجود انواع متنوع از باغ در کنار سایر ساخته‌های تاریخی در شهر قزوین قادر است نحوه تعامل و ارتباط محیط انسان ساخت با طبیعت را در منظر فرهنگی شهر قزوین به تصویر کشد. ادراک و تحلیل ساختار منظر فرهنگی شهر قزوین در محورهای ورودی شهر و با نگاهی دقیق‌تر درون باغ دولتخانه، نشان از وجود تضادی در خوانایی منظر در دو مقیاس کلان و خرد دارد. با نگاهی کلی به ساختار شهر قزوین در مقیاس کلان می‌توان عناصر سازنده منظر شهری را باز شناخت و قرائت کرد. به این ترتیب که باغستان سنتی حکم لبه‌های شرقی، غربی و جنوبی شهر را دارد، در حالی که باغ دولتخانه در قلب شهر و محصور میان سه خیابان، باغ را به داخل شهر می‌کشاند. البته در برنامه‌های احیا و بازآفرینی، توجه به جایگاه این باغ در مرکز شهر ضروری است و ابعاد این مجموعه را در منظر شهر نمایان‌تر خواهد ساخت. بنابراین در مقیاس کلان باغ به‌عنوان یکی از عناصر سازنده منظر شهری در سه جبهه شهر به نیکویی یک کلیت یکپارچه را به تصویر می‌کشد و خوانا است. البته باغستان در ضلع شرق نیز بسیار مورد تهدید از سوی گسترش شهر به این جبهه است.

بخش باقیمانده باغستان سنتی و سبزی کاری واقع در ضلع جنوب شرقی میدان سرداران در شمال محدوده بافت تاریخی، تنها بخش باقیمانده است و در تجدید خاطره حضور باغستان‌های شمال در منظر شهر نقش اساسی دارد. اما تفاوت آنجا مشخص می‌گردد که با نگاهی عمیق‌تر، اجزا و عناصر منظر فرهنگی در مقیاسی خرد بررسی می‌گردند. بافت درون‌گرای شهر و بناهای آن، این بار باغ را به داخل بناها می‌کشاند تا با ایجاد تعادلی بین فضای پر و خالی و ایجاد حیاط‌های بزرگ و سرسبز در کنار حوض آب در بناهای عمومی شهر در مقیاس خرد تجلی یابد.

بنابراین در ساختار شهر قزوین باغ عنصر مهمی است. میزان دخالت و آراستن طبیعت با اهداف مختلف و جوه مختلفی از باغ را در منظر این شهر ایجاد می‌کند. در این مقاله سعی بر این شد که بر پایه اسناد و منابع موجود نقش و انواع باغ در منظر شهر تاریخی قزوین مورد بازخوانی قرار گیرد.

• باغ آنگاه که پایه تولید شهر را می‌سازد و معیشت اهالی شهر به آن وابسته است عنصری اقتصادی، زیست محیطی و دفاعی خواهد بود و شکل باغ میوه و محصول است.

• آنگاه که به خواست شاهان لازم است وجهی شاهانه یابد و اقتدار و عظمت را به رخ کشد، طبیعت از طریق به‌سازی به باغی تبدیل می‌شود.

• آنگاه که به دستور پادشاهی باید در متن زندگی مردم جریان یابد، در شکل خیابان خودنمایی می‌کند.

• آنگاه که در مرکز محله‌ها به عنوان یک درخت سایه انداز فضا را مهیای فعالیت‌های روزمره می‌نماید.

• آنگاه که در بناهای عمومی در قالب باغچه‌ها و حیاط‌های مرکزی نمایان می‌شود.

این‌ها همگی نشان از حضور باغ در منظر شهر قزوین از

کلان‌ترین مقیاس تا خردترین آن دارد. این تحلیل تا بازه زمانی ۱۳۰۶ هجری شمسی را در بر می‌گیرد؛ هنگامی که شهر بیش از هزار سال ساختار خود را به شکلی پایدار و متوازن حفظ کرده و باغ به عنوان یک عنصر اصلی در آن نقش دارد.

نتیجه‌گیری

باغ‌ها و عرصه‌های طبیعی نقش قابل توجهی در منظر شهرهای تاریخی داشته و پتانسیل قابل توجهی در بازآفرینی شهرها و مراکز تاریخی دارند. باغ دولتخانه، خیابان، بازار سنتی شهر از جمله نقاط عطف مرکز تاریخی شهر قزوین است که امروزه از حیات اجتماعی مردم دور مانده‌اند. بازخوانی این عناصر، علاوه بر جلب توجه عمومی نسبت به وجود چنین عرصه‌های ارزشمندی، موجب ادراک نظام و الگوهای حاکم بر منظر به منظور تداوم و تسری آنها در منظر فرهنگی معاصر می‌شود و نسل امروز را با فرهنگ غنی و میراث گذشتگان پیوند می‌دهد. این تحقیق با بازخوانی جایگاه این عناصر در گذشته و امروز شهر می‌تواند زمینه ساز باز تعریف نقش باغ در منظر آینده شهر قزوین باشد.

منابع:

۱. اخویزادگان و محمدزاده (۱۳۹۰)، باغ در بستر معماری و شهرسازی مبنای توسعه پایدار، مجموعه مقالات قزوین، جلد دوم، ص ۴۱-۵۳
۲. اخویزادگان، عباس (۱۳۸۱)، طرح مطالعاتی احیا و ساماندهی باغات سنتی قزوین، شهرداری قزوین
۳. آل هاشمی، آیدا (۱۳۹۱)، خیابان قزوین: حضور باغ در شهر - بازخوانی خیابان قزوین با تکیه بر اشعار عبدی بیگ و سایر مکتوبات موجود، مجله باغ نظر، شماره ۲۲، ص ۶۵-۷۴
۴. دبیر سیاقی، سید محمود (۱۳۸۱)، سیر تاریخی بنای قزوین و بناهای آن، سازمان میراث فرهنگی قزوین
۵. دیزانی، احسان (۱۳۹۲)، بازآفرینی شهر شاهی صفوی قزوین از متون و اسناد تاریخی، مجله هویت شهر، سال هفتم، شماره ۱۴، ص ۶۱-۷۰
۶. عالمی، مهوش (۱۳۸۸)، باغ‌های شاهی و رابطه شهری آن‌ها، مجله بن، ص ۱-۱۲
۷. گلریز، سیدمحمدعلی (۱۳۳۷)، مینودر - باب الجنه قزوین، نشر دانشگاه تهران
۸. مجابی، سید مهدی (۱۳۸۸)، در جستجوی هویت شهری قزوین، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، قزوین
۹. مجابی، سید مهدی (۱۳۹۱)، نقش خیابان به مثابه مهم‌ترین فضای شهری در عصر صفوی، مجله معماری و فرهنگ، شماره ۴۷، ص ۹۱-۹۵
۱۰. مرکز اسناد شهرداری قزوین
۱۱. مهندسین مشاور معماری و شهرسازی آورث (۱۳۸۵)، طرح ساماندهی و احیاء باغستان سنتی قزوین، سازمان شهرداری قزوین

وضعیت امروز	مبانی شکل گیری	نوع باغ
	<p>واقع در گرداگرد بافت تاریخی که پایه تولید شهر را می‌سازد و معیشت اهالی شهر به آن وابسته است.</p>	<p>باغ میوه (باغستان سنتی)</p>
	<p>سبزی کاری و بخش باقیمانده از باغستان سنتی در شمال بافت تاریخی</p>	<p>باغ میوه (سبزی کاری)</p>
	<p>شکل گیری به حکم پادشاه و طراحی شده در جهت جریان متن زندگی مردم</p>	<p>باغ خطی (خیابان)</p>
 	<p>دارای وجهی شاهانه و نمایانگر اقتدار و عظمت حکومت</p>	<p>باغ متمرکز - کلان مقیاس: باغ حکومتی (دولتخانه صفوی)</p>
	<p>بر پایه الگوی درون گرای معماری در بناهایی مانند مسجد، سرا و ...</p>	<p>باغ متمرکز - خرد مقیاس: (حیاط مرکزی در بناهای عمومی)</p>
	<p>وجود یک درخت در مرکز محله که سبب تلطیف فضا، ایجاد سایه و امکان توقف و فعالیت در طی روز است</p>	<p>باغ های متمرکز - خرد مقیاس: مراکز محل ها</p>

مؤلف:

■ یو کایو کپیلنو

مترجمان:

■ پوپک پور بهادر

■ مجید قره زاده شریانی

دانشجویان کارشناسی
ارشد رشته مرمت و احیای
بناها و بافت‌های تاریخی،
دانشکده معماری دانشگاه
تهران

بازتاب منظر شهری تاریخی بعنوان ابزاری برای حفاظت

جهانی سازی و ارزش های جهانی

یکی از مشخصه های نیم قرن گذشته، گسترش جهانی شدن است. جهانی سازی پیامدهای مثبت و منفی داشته و تبعات اقتصادی آن بیش از دیگر تبعات، مشخص است. در این زمینه تمایل فزاینده ای به وابستگی به نیروها و روندهای فراملی وجود دارد. در عمل، جهانی شدن در دو مسیر از بالا و مسیر از پائین مشاهده می گردد. جهانی شدن از بالا در قالب شرکت های چند ملیتی، گردش بین المللی سرمایه و بازارهای جهانی مطرح می شود. در این شکل از جهانی شدن در بسیاری از موارد، تولید متمرکز نبوده و بازاریابی بر سیستم پخش بین المللی استوار است. در نتیجه وابستگی متقابل به فن آوری های استاندارد و وابستگی به اقتصاد جهانی افزایش می یابد. سازمان های بین المللی شامل سازمان تجارت جهانی^۱ (تاسیس سال ۱۹۹۴)، بانک جهانی^۲ و صندوق بین المللی پول^۳ در بعد جهانی فعالیت می کنند و همگی امروزه با انتقادهای جدی مواجه هستند. البته بانک جهانی طرح های متعددی را آغاز کرده است که می تواند در تغییر سیاست های آن یاری رسان باشد. شکل دیگر جهانی شدن مسیر از پائین است که حقوق بشر، محیط زیست و همچنین موضوع حفاظت از میراث فرهنگی را شامل می گردد. در حالی که جهانی شدن از بالا نیازمند منابع و تاثیرات خارجی است ولی جهانی شدن از پائین بر روش ها و فرایندهایی متکی است که آگاهی در مورد فرهنگ، منابع اقتصادی محلی و بستر محلی را افزایش می دهد.

ارزش های جهانی

پرسش در باب ارزش ها با مقوله ی جهانی شدن ارتباط نزدیکی دارد.

پی نوشت:

۱- World Trade Organization (WTO)

۲- World Bank

۳- International Monetary Fund

۴- Kofi Annan: دبیر کل پیشین سازمان ملل متحد

۵- United Nations Millennium Declaration

۶- World Heritage Convention (WHC, 1972)

۷- UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity (UNESCO, 2001)

۸- Convention on the Protection and Promotion of Cultural Expressions (UNESCO, 2005)

همواره این تمایل وجود دارد که ارزش ها با زمینه فرهنگی خاص خود مرتبط قلمداد شده و در نتیجه اختصاصی محسوب گردند. از طرف دیگر برای توجیه ارزیابی های بین المللی یکسان از موضوعات، بایستی مراجع مشترکی وجود داشته باشد. کوفی عنان^۴ در سخنرانی خود در سال ۲۰۰۳ و در باب جهانی شدن می گوید: «آیا همچنان ارزش های جهانی وجود دارد؟» او به بیانیه جهانی حقوق بشر اشاره دارد که بر طبق آن «حقوق بهره مندی از نیازمندی های زندگی شامل خوراک، پوشاک، محل سکونت و خدمات پزشکی و اجتماعی ضروری به منظور تامین سلامت و رفاه خود و خانواده اش را دارد». او سپس به بیانیه «هزاره»^۵ سازمان ملل اشاره می کند که آزادی، تساوی، اتحاد، تحمل، احترام به طبیعت و مسئولیت های مشترک، ارزش های اساسی انسانی خوانده می شوند. او می گوید: «ارزش ها تنها به فیلسوفان متعلق نبوده بلکه کمک به نوع بشر است به منظور زیستن و سازماندهی جوامع». جهانی شدن، مردم را به یکدیگر نزدیک تر می کند. بدین معنا که اعمال آنها بر یکدیگر اثر گذار است در حالیکه سهم متعادلی از منافع و بار مسئولیت آن به افراد نخواهد رسید.

در کنوانسیون میراث جهانی (۱۹۷۲)^۶ عقیده راسخ بر این است که فرهنگ، شرطی حیاتی برای رفاه جامعه بشری است. میراث بشری یک محصول فرهنگی است و در نتیجه با مفهومی جهان شمول ارتباط اساسی داشته و ارزشی جهانی به حساب می آید. از طرف دیگر این موضوع در بیانیه جهانی تنوع فرهنگی (یونسکو، سال ۲۰۰۱ میلادی)^۷ و به دنبال آن کنوانسیون حفاظت و توسعه فرهنگی (یونسکو، سال ۲۰۰۵)^۸ به عنوان تنوع خلاق توصیف می گردد. پس از جنگ جهانی دوم به رسمیت شناختن اشتراکات میراث بشری، همکاری برای ایجاد

تحمل، همبستگی و مسئولیت پذیری مشترک، نقش مهمی در حفظ صلح داشته است.

با گذشت زمان، ارزش جهانی میراث فرهنگی و میراث طبیعی در دکترین بین المللی به مرور نقش نوین خود را یافت. این امر در بیانیه میراث جهانی به طور خاص مورد بحث قرار گرفت و در یک نشست تخصصی در آمستردام (سال ۱۹۹۸) بدین صورت تعریف شد: «نیاز به ارزش های جهانی والا در قالب میراث فرهنگی و طبیعی، بایستی در پاسخ به مسائل جهانی که در تمامی فرهنگ های بشری مشترک هستند، برجسته گردد» (WHC, ۱۹۹۸). در ارتباط با فرهنگ این امر در خلاقیت انسان بازتاب یافته و به تنوع فرهنگی منجر می گردد. حتی اگر این تعریف به طور اختصاصی به توصیفی والا از چنین ارزش هایی اشاره دارد ولی کاربردهای عمومی تری نیز می تواند داشته باشد. در مطالعه سال ۲۰۰۵ میلادی ایکوموس^۹ برای شناسایی مسائل مربوط به ماهیت جهانی که برای انسان ها مشترک بوده و در نتیجه برای تأیید نیازمندی های ارزش های جهانی تعریف شده است، سه چارچوب پیشنهاد شد که در کنوانسیون میراث جهانی معیارهایی بالقوه می باشند. این معیارها مسائل تعیین کننده ی خصوصیت جوامع را شامل می شوند که عبارتند از وجوه معنوی و اجتماعی- فرهنگی جامعه، ارتباط جامعه با محیط زیست طبیعی و ظرفیت خلاق جامعه در پاسخ گویی به خواسته ها و نیازمندی های خاص در طول زمان.

دکترین های بین المللی در رابطه با مناطق تاریخی

پس از تخریب مناطق مسکونی در جنگ جهانی دوم، هدف اصلی در دهه های چهل و پنجاه میلادی بازسازی بود. مشکلات ناشی از رویارویی های نظامی حتی در گام های نخستین تشکیل یونسکو مورد تامل قرار گرفت، به گونه ای که نخستین کنوانسیون (سال ۱۹۵۴) که اتفاقاً در باب میراث فرهنگی تصویب شد، در حقیقت بازنگری و تصویب کنوانسیون لاهه^{۱۰} در باب حفاظت از دارایی های فرهنگی در منازعات مسلحانه بود. در این کنوانسیون، مفهوم دارایی های فرهنگی، در قالب آثار ارزشمند معماری، هنری، تاریخی، سایت های باستان-شناسی، مجموعه بناها و مجموعه های آثار هنری شناسایی شد. بعد ها مفهوم «مجموعه بناها»^{۱۱} به کنوانسیون ۱۹۷۲ در بخشی که به «محدوده های شهری تاریخی»^{۱۲} اشاره شده است، راه یافت.

در دهه ۵۰ برای حفاظت از مناطق تاریخی شهر گام های ابتدایی مختلفی در سطح ملی برداشته شد. یکی از نمونه های خاص آن در ایتالیا بود که در سال ۱۹۶۰ گروهی از متخصصین برای صیانت از مراکز شهری دارای ارزش تاریخی و شهری، انجمنی ملی^{۱۳} شکل دادند. هدف این انجمن انجام تحقیقات و مشارکت بخش خصوصی و سازمان های دولتی در ارزشمندسازی و احیا محدوده های تاریخی شهر است. یکی از نخستین نمونه های این رویکرد در طرح جامع شهرهای آسیسی^{۱۴} و بولونیا^{۱۵} دیده می شود.

در دومین کنگره معماران و متخصصان بناهای تاریخی (ونیز، ۱۹۶۹)، منشور معروف ونیز^{۱۶} تصویب شد. در این منشور اهمیت محیط پیرامونی بنای تاریخی و نه مناطق تاریخی شهر مطرح شد. با این وجود در نشست مذکور در مورد حفاظت و احیا «مراکز تاریخی»^{۱۷} بحث شد (سند). همچنین به قانون گذاری برای صیانت از مراکز تاریخی با توجه به ضرورت صیانت و بهبود مراکز تاریخی شهر و یکپارچه سازی)

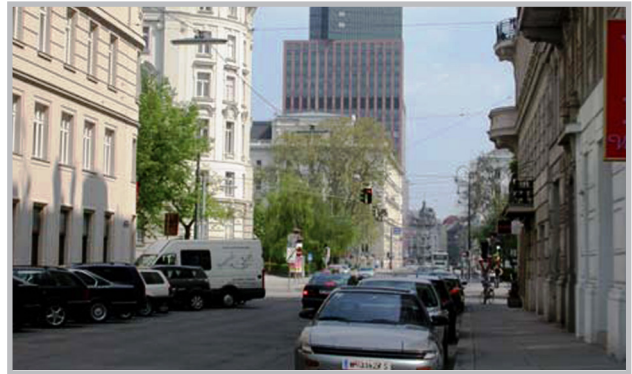
آنها با زندگی معاصر اشاره شد. ایکوموس^{۱۸} در سال های بعد (۱۹۶۵ پایه گذاری شد و این حرکت را تعمیق کرد و نشست ها و کنفرانس های ملی، منطقه ای و بین المللی فراوانی در این باره تشکیل شدند از جمله می توان به نشست سال ۱۹۶۷ در کویتو (اکوادور)^{۱۹} اشاره کرد. که در آن آمده است: «از آنجایی که ایده فضا از مفهوم بناهای تاریخی مجزا نیست بنابراین نظارت دولتی بایستی به بافت شهری یا محیط زیست طبیعی پیرامون آن، توسعه یابد».

مناطق حفاظت شده

دستیابی به موفقیت واقعی در حفاظت شهری با افزایش آگاهی و نگرانی برای محیط زیست به صورت همزمان اتفاق افتاد. در سال ۱۹۷۵ به ابتکار شورای اروپا منشور میراث معماری اروپا^{۲۰} توجه ها را به مشکلاتی جلب کرد که گروهی حداقلی از ساختمان ها در شهرهای قدیمی و روستاهای شاخص در زمینه طبیعی یا مصنوعی با آن روبه رو بودند (Council of Europe, ۱۹۷۵). و برای پاسخگویی به این مشکلات، در منشور میراث معماری، ایده ی «حفاظت یکپارچه»^{۲۱} مطرح شد. این سیاست بستگی به مسائل حقوقی و اداری و حمایت های فنی و مالی و همکاری ذینفعان دارد. بر اساس بیانیه آمستردام، کنفرانس نهایی میراث معماری در سال ۱۹۷۵، کمک بیشتری به راه اندازی سیاست های حفاظت یکپارچه، تأکید بر مسئولیت مقامات محلی و مشارکت شهروندان در چنین طرح هایی نمود. در سال بعد، ۱۹۷۶، در ناپرویی، یونسکو توصیه نامه مربوط به صیانت و نقش معاصر مناطق تاریخی را به تصویب رسانید. تعریف زیر برگرفته از همین توصیه نامه است: «مناطق تاریخی و معمارانه (از جمله مناطق بومی) می توانند به معنی گروهی از ساختمان ها، سازه ها و فضاهای باز از جمله سایت های باستان شناسی و دیرینه شناسی، سکونتگاه های انسانی در یک محیط شهری یا روستایی در نظر گرفته شوند، انسجام و ارزش هر کدام از آنها، از نقطه نظر باستان شناسی، معماری، تاریخی، زیبایی شناسی و یا فرهنگی-اجتماعی، شناخته می شود» (UNESCO, ۱۹۷۶ art. ۱). و در ادامه آمده است: «هر منطقه تاریخی و اطراف آن باید به عنوان یک کل منسجم در نظر گرفته شود که تعادل و طبیعت خاص آن به ترکیب بخش هایی که از آن تشکیل شده است بستگی دارد و همچنین شامل فعالیت های انسانی است به همان شکل که شامل ساختمان ها، سازمان فضایی و محیط اطراف می باشد. همه عناصر، از جمله فعالیت های

پی نوشت:

- ۱- Bologna
- ۲- Venice Charter
- ۳- historic centres
- ۴- ICOMOS: شورای بین المللی ابنیه تاریخی و محوطه ها
- ۵- the 1967 Norms of Quito (Ecuador)
- ۶- the European Charter of the Architectural Heritage
- ۷- Integrated Conservation
- ۸- The 2005 ICOMOS study, The World Heritage List: Filling the Gaps – an Action Plan for the Future (ICOMOS, 2005)
- ۹- Hague Convention
- ۱۰- groups of buildings
- ۱۱- historic urban areas
- ۱۲- Associazione Nazionale Centri Storico-Artistici, ANCSA
- ۱۳- Assisi

شکل ۱- برج وین (اتریش): پیشنهاد پروژه ساخت ساختمانهای مرتفع^{۲۸} در زمان نامزدی شهر تاریخی وین در لیست میراث جهانی، انگیزه ای شد برای کنفرانس بین المللی که به یادداشت وین^{۲۹} انجامید.

استاندارد در بسیاری از کشورها تبدیل شد. و این اقدامات از کشورهایی چون انگلیس (برای مثال شهر بث^{۲۲})، آلمان (رمنتیک اشتراوسه^{۲۳}) و فرانسه (استراسبورگ^{۲۴}) آغاز شد که در هر کدام پیامدهای قانونی تا حدودی متفاوت بود. مفهوم «مناطق تاریخی»^{۲۵} به خارج اروپا هم راه یافت. نمونه ای از این سیاست ها را در پروژه های جاده اصلی^{۲۶} در آمریکای شمالی می بینیم که بر پایه دعوت به سرمایه گذاری صاحبان خانه ها و تاجران بر نوسازی تاریخی نمای خانه ها در خیابان های اصلی مراکز شهر می باشد. ایده ی «مناطق حفاظت شده»^{۲۷} به روشنی از قوانین و سیاست های پذیرفته شده در بسیاری از شهرهای میراث جهانی مشهود است.

بافت شهری تاریخی شده

اقدامات در بافت تاریخی ایتالیا که از دهه ۱۹۵۰ در جریان بوده رویکرد متفاوتی داشته است. در حالی که این اقدامات با بحث بر روی مفهوم «مرکز تاریخی»^{۲۰} شروع شده، سیاست ها به گونه ای توسعه یافته که کل قلمرو به عنوان تاریخی درک شده است. بنابراین مفهوم مرکز تاریخی معنای خود را از دست داده است. نتیجه ی این سیاست های ایتالیایی در حفاظت شهرهای تاریخی چون بولونیا، فرارا، رم و ونیز دیده می شود. سابقه جالب آن را در طرح جامع آسیسی که در دهه ۱۹۵۰ توسط «جووانی آستنگو»^{۲۱} تهیه شد می یابیم. در این طرح همچنین یک آنالیز نظام مند از کیفیت مراکز تاریخی صورت گرفته و به حفاظت از چشم انداز محیط اطراف به عنوان بخشی ضروری از معیارهای برنامه ریزی شهری توجه شده است.

از دهه ۱۹۷۰ تغییرات جدی در شرایط سیاسی و اجتماعی - اقتصادی در نقاط مختلف جهان رخ داد. تاسی سال پیش در بسیاری از کشورها برنامه ریزی با قدرت مرکزی بود و طرح جامع شهری از لحاظ قانونی به عنوان یک اصل پذیرفته می شد. بعد از آن، استراتژی های در حال رشد بازار محور به بخش خصوصی روی آورد. به تدریج تمایل به ترک طرح های جامع که برای تنظیم زمین مورد استفاده قرار می گرفت و ترجیح برنامه ریزی راهبردی که اغلب منجر به رشد غیر متمرکز شهری می شد، رخ داد. همزمان نقاط جذابی مثل فرودگاه و ایستگاه قطار و مجتمع های صنعتی و تجاری غیر معمول جهت توسعه شهری مورد توجه قرار گرفت. قوانین موجود اکثراً بر پایه قوانین «جنبش مدرن»^{۲۲} بود که به کنترل مرکزی تمایل داشت. متأسفانه این قوانین در شرایط غیر متمرکز فعلی دیگر اثربخش نبود.

شهر رم در تهیه طرح جامع قدمت زیادی دارد. طرح متمرکز در سال ۱۹۶۴ برای شهر رم تهیه شد که در طرح جدید سال ۲۰۰۰، آگاهانه با تقویت کاربری ها و خدمات واقع در مراکز محلی به طرحی غیر متمرکز تغییر یافت. طرح جامع جدید چارچوبی کلی فراهم می کند و عدم تمرکزگرایی را بدون معایب زیاد ممکن می سازد. در عمل به این معنی است که اقدامات حفاظتی نهایی (از نظر مقررات برنامه ریزی) در کل منطقه شهری اعمال خواهد شد و نه فقط منطقه تاریخی آن چنان که

انسانی، هر چند کم، در رابطه با کل اهمیت دارد و نباید نادیده گرفته شود (UNESCO, ۱۹۷۶, art. ۳).

توصیه نامه ۱۹۷۶ توجهات را به «شهرنشینی مدرن» جلب کرد که اغلب با افزایش قابل توجهی در مقیاس و تراکم ساختمان ها و از دست دادن اساس سنتی یکپارچگی بصری محیط زیست مصنوع همراه بوده است. مهم است که اطمینان حاصل شود دید از بناها و همچنین دید به بناها و مناطق تاریخی مخدوش نشود و مناطق تاریخی هارمونی یکپارچه ی خود را با زندگی معاصر حفظ کنند (UNESCO, ۱۹۷۶, art. ۵).

مشکل دیگر که نگران کننده است، رشد جهانی شدن تکنیک ها و فرم های معماری است که موجب خلق محیط یک شکل و یکنواختی در تمام نقاط جهان می شود. جالب توجه است که هر کجا می رویم، محیط پیرامون کم و بیش یکسان است. مراکز قدیمی و تاریخی تنوع فرهنگی را نشان می دهند و این ارزش های جهانی توسط یونسکو مورد تاکید قرار گرفته است. در حقیقت از نقطه نظر فرهنگی، ارزش های جهانی در جهانی سازی فرم های ساختمانی و تکنیک ها نیست بلکه در عبارات و بیان های فرهنگی متنوع است که در مناطق تاریخی قدیمی حفظ شده اند. این می تواند به غنای معماری و میراث فرهنگی جهان کمک کند (art. ۶). در بخش اقدامات حقوقی و اداری پیشنهاد شده در توصیه نامه ۱۹۷۶ آمده است: «استفاده از یک سیاست کلی برای صیانت از مناطق تاریخی و محیط اطراف آنها باید بر اساس اصول هر کشور باشد» (UNESCO, ۱۹۷۶, art. ۹). در ادامه بیان شده است: «مقامات دولتی به مانند دیگر اشخاص، موظف به پیروی از اقدامات حفاظتی هستند. هر چند سیستمی برای تقاضای درخواست تجدید نظر در برابر تصمیمات خودسرانه و ناعادلانه باید تشکیل شود» (art. ۱۳).

به عنوان بخشی از اقدامات اجرایی در توصیه نامه ۱۹۷۶ پیشنهاد شده است که: «لیستی از مناطق تاریخی و اطراف آنها که باید مورد حفاظت قرار گیرند، در سه سطح ملی و منطقه ای و محلی تهیه شود» (UNESCO, ۱۹۷۶, art. ۱۸). در واقع این موضوع به روشی

Conservation areas - ۲۷
historic centres - ۲۸
Vienna Memorandum - ۲۹
Centro Storico - ۳۰
Giovanni Astengo - ۳۱
Modern Movement - ۳۲

پی نوشت:
Bath - ۲۲
Romantische Strasse - ۲۳
Strasbourg - ۲۴
Historic areas - ۲۵
Main Road Projects - ۲۶

دیدگاه‌های توسعه و حفاظت محسوب می‌شود. از آن پس در کشورهای متعددی شرایط سیاسی از تمرکزگرایی و مدیریت متمرکز به اقتصاد بازار محور تغییر یافت. این موضوع بر حفاظت از دارایی‌ها که به تدریج به بخش خصوصی سپرده می‌شدند، تاثیر گذار بود. در این موقعیت جدید تمایل شهرداری‌ها به توسعه بر مبنای اقتصاد بازار به جای طرح‌های جامع است. در این حالت در نهایت، یک پلان راهبردی برای بیان توسعه وجود دارد. مناطق شهری تاریخی به عنوان بخشی بنیادی از میراث فرهنگی، شاهی از سیاست‌های برنامه ریزی گذشته هستند که در موقعیت جدید، این مناطق تحت تاثیر تغییرات برگشت ناپذیر و قوانین موجود برای حفاظت، و معیارهایی که لزوماً برای مواجهه با چالش‌های جدید سازگار نیستند، آسیب پذیر شده‌اند.

منظر شهری تاریخی

مفهوم «منظر شهری تاریخی»^{۳۷} به خودی خود لزوماً جدید نیست. دیدگاه «منظر شهری»^{۳۸} به صورت غیر رسمی به عنوان بخشی از تعریف زیست گاه به کار می‌رود که در دنباله فرم‌های قلمرو خود ساخته شده و بنابراین به منظر تبدیل شده است. با این وجود وقتی چنین مفهومی به طور رسمی در بیانیه‌ای بین المللی مطرح می‌شود نیاز است به روشنی تعریف شده و سیاست‌های مورد نیاز برای اجرای آن شناخته شود.

یکی از محدودیت‌های دکتربین‌های موجود بین المللی این است که تمایل دارند به طور عمده بر معماری متمرکز شوند؛ حتی زمانی که مربوط به مناطق شهری تاریخی است. برای مثال سند شورای اروپا ۱۹۷۵ که ایده‌ی حفاظت یکپارچه را معرفی می‌کند منشور اروپایی میراث معماری نامیده می‌شود. حتی با وجود تاکید بر یکپارچگی که شامل فعالیت‌های انسانی می‌شود. توصیه نامه ۱۹۷۶ یونسکو مفهوم مرتبط با مناطق تاریخی و معمارانه را در قالب گروهی از ساختمان‌ها، سازه‌ها و فضاهای باز تعریف می‌کند. همچنین کنوانسیون میراث جهانی، مناطق شهری تاریخی را در قالب گروهی از بناها قرار داده است. آنچه در اینجا گم شده است مفهومی است که یک منطقه شهری را «شهر»^{۳۹} می‌کند چیزی فراتر از معماری. این می‌تواند صحبت درباره همان منظر فراتر از درخت‌ها، صخره‌ها، آبراه‌ها و تلاش برای فهمیدن پویایی آن به عنوان منظر باشد.

پویایی شهری

در این راستا پیش نویس اولین سمینار برزیلی ایکوموس ۱۹۸۷ در مورد حفاظت و احیا مراکز تاریخی جالب توجه است (Itaipava, ۱۹۸۷) :

۱- فضاهایی در محوطه‌های تاریخی شهری، می‌تواند مورد نظر قرار گیرد که در آن شواهد متعددی از تولیدات فرهنگی شهر، متمرکز شده باشد. و از آنجایی که شهر در کلیت آن یک نهاد تاریخی است این محوطه‌ها بیشتر از نظر ارزش‌هایی که دارا هستند به عنوان مناطق

شکل ۲- Icheri Sheher در باکو (آذربایجان): منظر شهری تاریخی، نشان‌دهنده وضعیت و طبقات شهر که محدودهای از محله بازار دوره‌ی قرون وسطی تا شهر قرن نوزدهم و ساختمانهای بلند قرن بیستم در زمینه را شامل میشود.

در گذشته بود. ولی در بسیاری از موارد، چارچوب حقوقی و اداری لزوماً تضمین کننده یک مکانیسم کنترل مناسب نیست. برای مثال در برخی از شهرهای تاریخی اروپای مرکزی مانند بوداپست، کلن، پراگ، وین و ویلنیوس^{۳۳}، که در آن ساختمان‌های بلند اداری در محدوده نزدیک مناطق حفاظت شده و یا حتی در درون آنها به سرعت در حال زیاد شدن هستند؛ اتفاقی که می‌افتد این است که شهردار و فرماندار می‌توانند کیفیت تاریخی شهر را نادیده گرفته و استراتژی‌ها را صرفاً از بعد توسعه اقتصادی تفسیر کنند. در واقع، از این زمینه‌ی اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است که تلاش فعلی برای توصیه نامه جدید یونسکو در مورد منظر شهری تاریخی به وجود می‌آید.

در طول پنجاه سال گذشته در دکتربین‌های بین المللی، برخی سندها مانند منشور ونیز بسیار مورد بحث قرار گرفته و مطمئناً بر قوانین مختلف ملی و سیاست‌های حفاظت محلی تاثیر گذاشته است. یکی از تاثیرات منشور ونیز به طور ویژه مورد استفاده قرار گرفتن در منشورهای متعدد دیگر به عنوان مرجع می‌باشد. این منشورها عبارتند از: راهنمای عملیاتی برای اجرای کنوانسیون میراث جهانی ۲۰۰۸^{۳۴}، منشور بورا ۱۹۹۹^{۳۵} و سند نارا ۱۹۹۴^{۳۶}. تفسیر منشورها همیشه سازگار با اهداف نویسندگان نیست. در واقع به جای استفاده از آنها به عنوان راهنما و دستورالعمل آگاهانه، بیشتر به عنوان توجیه استفاده می‌شوند. از جمله سند نارا که اغلب به عنوان بهانه‌ای برای تغییرات شدید در بافت‌های تاریخی به کار می‌رود. و توجیه آن تداوم جنبه‌های ناملموس و معنوی یک سایت است.

به طور کلی باروشنگری مثال‌های بالا، مشاهده می‌کنیم که دکتربین‌های بین المللی در زمینه حفاظت شهری بیشتر دستاورد هستند تا انگیزه و مشوق. به گونه‌ای دهه ۱۹۷۰ نقطه عطفی در

پی نوشت:

Bath -۳۳

The Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention (WHC, 2008)

The Australia ICOMOS Burra Charter (edition of 1999) -۳۵

The Nara Document on Authenticity (1994) -۳۶

Historic Urban Landscape -۳۷

Urban Landscape -۳۸

Urban -۳۹

شکل ۳: small town در چین - نواحی تاریخی بایستی به طور کامل و به عنوان یک کل به هم پیوسته که شامل بناها، فضاها و فعالیت‌های انسانی می‌باشد درک شوند.

مناسب، ترسیم کرد. به طور قطع در توصیه نامه ۱۹۷۶ زمانی که به انجام یک برداشت از منطقه به عنوان یک کل، از جمله تجزیه و تحلیل تکامل فضایی آن پیشنهاد می‌شود، قصد دارد به ضروری بودن بررسی داده‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، فنی و بررسی در زمینه‌ی گسترده‌تر شهری و منطقه‌ای اشاره کند. (UNESCO, ۱۹۷۶, art. ۱۹-۲۰). در مواردی که طرح جامع شهری و معیارهای برنامه‌ریزی مربوطه وجود دارند، تجزیه و تحلیل نسبتاً سراسر است. ولی در مواردی که در آن هیچ طرحی وجود ندارد، انجام یک بررسی معماری نظام‌مند از مناطق ساخته شده و فضاهای باز به منظور شناسایی ضوابط (اغلب نانوشته) و به منظور یک مرجع مناسب برای ایجاد ابزار برنامه‌ریزی، لازم است تا ویژگی خاص و مورد نیاز از هر منطقه را مشخص کنیم.

ریشه‌یابی مفهوم شهر

برای بیان مفهوم «منظر شهری تاریخی» بایستی بتوانیم محدوده‌ی آن را به درستی مشخص کنیم. آیا این نوع از منظر شهری تمامی بخش فعال شهر را در بر می‌گیرد یا اینکه تنها به بخش مشخص و حفاظت شده تاریخی محدود می‌شود؟ آیا محدوده پیرامون را نیز شامل می‌گردد؟ اینها نمونه‌هایی از پرسش‌هایی هستند که به منظور بیان مفهوم دقیق آن پرسیده می‌شوند.

ایلدفونسو سردا^{۴۱} که با طراحی شهری بارسلون معروف است، عموماً به عنوان سر منشاء استفاده از اصطلاح «شهرسازی»^{۴۲} شناخته می‌شود. در حقیقت «سردا» اعتراف کرده است که در جستجو برای یافتن اصطلاحی مناسب برای نوع کاری که در زمان طراحی شهری انجام می‌داد، این اصطلاح را به وجود آورده است. او اصطلاح لاتین **urbs** را برگزید. این اصطلاح به واژه **urbum** به معنای گاوآهن اشاره

مهم و حیاتی شناخته می‌شوند تا در تضاد با مکان‌های غیر تاریخی شهر.

۲- سایت‌های تاریخی شهری بخشی از یک کلیت گسترده‌تر هستند که شامل محیط طبیعی و مصنوع و زندگی روزمره ساکنان خود می‌باشند. در این فضای وسیع‌تر با ارزش‌های اصیل دور و نزدیک که به طور دائم تحت یک فرایند پویا از تحولات پی‌درپی قرار دارند، فضاهای جدید شهری می‌توانند به عنوان شواهد زیست محیطی از مراحل شکل‌گیری خود در نظر گرفته شوند.

۳- شهر به عنوان بیان فرهنگی تولید اجتماع، همواره اضافه می‌کند تا بکاهد. بنابراین فضای ساخته شده، یک نتیجه‌ی فیزیکی از یک پروسه تولید اجتماعی است. جایگزینی آن موجه نیست مگر اینکه ثابت شود که پتانسیل‌های اجتماعی-فرهنگی آن تمام شده است. استانداردهای ارزیابی برای جایگزینی مناسب، باید هزینه‌های اجتماعی-فرهنگی محیط جدید را به حساب آورد (ICOMOS Brazil, ۱۹۸۷).

در اینجا، شهر در کلیت خود به عنوان نهاد تاریخی تعریف شده است ولی همچنان نتیجه‌ی فرآیندهای ثمربخش اجتماعی است. مناطق شهری به عنوان بخشی از فضای بزرگتری دیده شده که دائماً تحت یک فرآیند پویا از تحولات پی‌درپی است. در توصیه نامه ۱۹۷۶ بیان شده است که «هر منطقه‌ی تاریخی و اطراف آن باید در کلیت خود به عنوان یک کل منسجم در نظر گرفته شود که تعادل و طبیعت خاص آن به ترکیب بخش‌هایی که از آن تشکیل شده است بستگی دارد و همچنین شامل فعالیت‌های انسانی است به همان شکل که شامل ساختمان‌ها، سازمان فضایی و محیط اطراف می‌باشد.» در حالی که مقصود نویسندگان این متن قابل قدر دانی است، اما باید تأکید کرد که یکی از ویژگی‌های مناطق تاریخی شهری ناهمگونی ذاتی آنها است. از این جنبه، می‌توان به منشور ایکوموس در مورد حفاظت از شهرهای تاریخی و مناطق شهری ۱۹۸۷^{۴۰} اشاره کرد که در آن آمده است: «همه جوامع شهری، چه آن‌ها که به تدریج در طول زمان توسعه یافته و یا آن‌ها که به قصد ایجاد شده‌اند، بیانی از تنوع جوامع در طول تاریخ هستند» (ICOMOS, ۱۹۸۷, preamble).

تنوع ذاتی مناطق تاریخی

توجه به این که مناطق شهری نتیجه‌ی فرآیندهای طولانی هستند، اغلب پاسخی به تغییرات آنها در طول زمان است. مناطق شهری تاریخی منعکس‌کننده‌ی ویژگی‌ها و تنوع فرهنگی مردمی است که آنجا را ساخته و در آن زندگی کرده‌اند. این بدین معنا نیست که آنها نمی‌توانند در عین تنوعشان مناطقی همگن باشند. شهرهای نسبتاً محدود یا مناطق شهری که به تداوم سیاست‌های مشابه یا بر پایه طرح مشابه ساخته شده‌اند، می‌توانند تا حدودی مطابقت داشته باشند. ولی به طور کلی مناطق شهری قدیمی‌تر و بزرگ‌تر در تنوع و ناهمگونی خود بهتر مشخص می‌شود تا در هماهنگی. همچنین تجزیه و تحلیل گونه شناختی و ریخت‌شناختی که در دهه ۱۹۷۰ معرفی شد حوزه‌ای برای تعریف ویژگی هر منطقه به منظور اتخاذ سیاست‌ها و استراتژی‌های

۴۱- Ildelfonso Cerda y Suner
۴۲- Urbanism

پی‌نوشت:
۴۰- The ICOMOS Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas (1987)

جمعیت، این ارتباط دستخوش تغییرات عمده ای گردید. به نواحی واقع در اطراف مناطق شهری که عمدتاً برای اهداف مسکونی ساخته شده اند، حومه شهر اطلاق گردید. حومه شهر نوعی حرکت بینابینی است که در حقیقت روستا نبوده ولی فاقد خدماتی است که خصوصیت مراکز شهری محسوب می گردد. احداث و توسعه ی نواحی حومه شهرها تا به امروز ادامه یافته است. البته به مرور زمان ارائه بخشی از خدمات شهری به مناطق حومه ی شهرها گسترش یافت و به همین دلیل کیفیت سکونت در آنها بهتر شد.

بستر و زمینه ی مناطق شهری

امروزه یکی از مشکلات مهم به ویژه در محدوده پیرامونی کلانشهرها، سرنوشت بستر شهر است. این نواحی پیش از این کاربری کشاورزی داشته و در جهت تامین خوراک برای جمعیت شهری مورد استفاده قرار می گرفتند. از خصوصیات آن حضور سکونتگاه های روستایی کوچک بود که اغلب ارزش تاریخی داشتند.

در هر صورت این مناطق منظر فرهنگی ایجاد می کردند و بازتاب دهنده هویت تاریخی و فرهنگی بومی بودند. به ویژه در نیمه دوم قرن بیستم میلادی توسعه سریع و فزاینده ی شهرهای بزرگ به افزایش قیمت زمین منجر شد. بنابراین مناطق خارج از زمین های شهری اغلب بدون برنامه ریزی مناسب، تحت فشار توسعه قرار گرفتند. در نتیجه زمین های کشاورزی به کاربری های صنعتی، انبار و یا شبیه به آن تبدیل گشتند. سکونتگاه های سنتی، ماهیت روستایی خود را از دست داده و خصوصیات مناطق حومه شهر را به خود گرفتند. این چنین تعرضی به فضاهای باز و زمین های آزاد می تواند به زاغه نشینی بیانجامد. سازه هایی بی کیفیت و فاقد خدمات شهری ضروری (تصویر ۵).

امروزه صداهایی در دفاع از کیفیت زندگی در این گونه سکونتگاه ها شنیده می شود که بیانگر توجه به آنها است.

مناطق در حال گذار به عنوان مضمون اصلی مجمع عمومی سال ۲۰۰۵ میلادی ایکوموس در چین تعیین شد. جایی که به دلیل توسعه

شکل ۴: val d'orcia, montalcino (ایتالیا) - منظر شهری تاریخی این شهر کوچک بخش جدایی ناپذیر از منظر فرهنگی آن است.

دارد که رومی ها در افسانه های خود از آن همراه با گاوهای مقدس برای ترسیم مرزهای سکونتگاه های خود استفاده می کردند. با رسم این مرزها در واقع منطقه ای را، شهری کرده ایم. بدین معنا که آن را از محیطی باز و غیر محدود به منطقه ای قابل ساخت تبدیل کرده ایم. بر این مبنا **urbanism** به معنای طراحی و برنامه ریزی نواحی شهری خواهد بود که در نتیجه فضاها یا زمین های خالی را در بر نمی گیرد. در حالیکه ناحیه شهری دارای فضاهای باز نیز خواهد بود که البته طراحی شهری در مورد آنها نیز اعمال شده و به عبارتی به بخشی از سکونتگاه شهری تبدیل خواهند شد.

«سردا» اصطلاحات دیگری از قبیل، **city** و **town** را نیز مورد بحث و بررسی قرار می دهد. این دو واژه اغلب مترادف و به معنای شهر در نظر گرفته می شوند. در حالیکه می توان به این نکته توجه کرد که واژه **town** (معادل **tun** در انگلیسی قدیم) به معنای یک بنای محصور به کار می رفته است. سپس و با گذشت زمان از واژه ی **village** متمایز گشت. **village** به معنی روستا از **villa** (اصطلاحی ایتالیایی به مفهوم خانه ای در بیرون شهر) مشتق شده است که نماد سکونتگاهی کوچکتر از **town** است.

از واژه لاتین **civis** و به معنای ساکنین سکونتگاه های شهری (اهل شهر) گرفته شده است. در کاربرد قرون وسطی، **City** (مشتق از واژه **civitas**) شهر (**town**) دارای کلیسای جامع بوده است و از این طریق از یک شهر (**town**) عادی متمایز می گردید.

Metropolitan اسقف اعظم بود که بر دیگر اسقف ها حکمرانی می کرد. بنابراین مقر حکومت او، متروپولیس خوانده می شد. در زمان حال این واژه (کلانشهر)، مفهوم عمومی تری شامل نواحی شهری بسیار گسترده و یا نواحی در برگیرنده شهرداری های محلات نزدیک به هم در محدوده شهرهای بزرگ را دارا است.

در طول قرن ها همواره بین ناحیه شهری محصور (**urbs**) و در یونانی (**polis**) و ناحیه ی روستایی اطراف آن تمایز مشخصی وجود داشته است. در اواخر قرن نوزدهم و در نتیجه صنعتی شدن و افزایش

شکل ۵ - زاغه نشینی در ریودوژانیرو (برزیل). امروزه در منظر شهری، زاغه ها بخشی جدایی ناپذیر بوده و از بعد امنیت اجتماعی یک چالش حقیقی محسوب میگردند.

اقتصادی سریع، این مشکلات بویژه در کلانشهرهایی مثل شانگهای، اهمیت و ضرورت دو چندان یافت. این کنفرانس، بیانیه «شیان»^{۴۳} در حفاظت از بستر سازه‌ها، سایت‌ها و مناطق میراثی را تصویب کرد. در تعریف، بستر منطقه میراثی به عنوان محیط بی واسطه و گسترش یافته ایست که بخشی از مشخصه خاص و خصوصیت متمایز آن می‌باشد (ایکوموس، ۲۰۰۵، بند ۱). این بیانیه اشاره می‌کند که مناطق تاریخی اهمیت و مشخصه خود را از روابط پرمعنا با جایگاه و بستر فرهنگی، کالبدی، بصری و معنوی خود می‌گیرند (بند ۲). بنابراین ایجاد ابزارهای برنامه ریزی و طراحی شهری و راهبردهای مناسب برای حفاظت و مدیریت جایگاه و بستر شهر، امری ضروری است.

«تاریخی» چیست؟

واژه **history** در زبان انگلیسی در دو مفهوم تعریف شده است:
۱- پیشرفت زمانمند رخدادها و فعالیت‌های انسانی در مقیاس کلان
۲- تحقیق و پژوهش در مورد گذشتگان (Audi, ۱۹۹۶, pp. ۵۸۴f)

فلسفه‌ی تاریخ می‌تواند تحت هر دو مفهوم فوق قرار گیرد و هنگامی که پیشرفت و توالی بررسی می‌شود، تفکر نامیده می‌شود و هنگامی که دانش گذشتگان بررسی می‌شود، معرفت‌شناسی دانش تاریخی نامیده می‌شود. بنابراین اصطلاح تاریخی نه تنها به عنوان یک عنصر قدیمی شناخته می‌شود بلکه به عنوان مآخذی پر معنی برای نظم و ترتیب یافتن تاریخ نیز به شمار می‌آید. به عبارت دیگر «تاریخی» می‌تواند با یک مفهوم خاص و ارزش نهایی هم نشین باشد. در زمینه میراث فرهنگی، اصطلاح «تاریخی» به کیفیتی مثل میراث بدل می‌گردد. نواحی شهری علی‌رغم گستردگی تنوعی که دارند، خود محصول فرایندهایی بدون وقفه هستند. بدین شکل آنها به طور قطع بازتاب مقاصد و احتیاجات برآمده در زمان‌های مختلف پیشین و شرایط موجود محیطی، اقتصادی و فرهنگی-اجتماعی حال حاضر می‌باشند. بافت شهری در طی شکل‌گیری، تنوع روح خلاق انسان را انعکاس می‌دهد و همچنین یک فرم سلسله وار که به هر ناحیه هویت خاصی می‌بخشد را، شامل خواهد شد. تاریخی در نظر گرفته شدن، به شکل خودکار صورت نمی‌گیرد بلکه نتیجه‌ی تداوم در ارزش گذاری در طی زمان است. بدین گونه، مناطق شهری تاریخی نواحی هستند که از جنبه‌ی تاریخ‌گرایی توسط جامعه شناخته شده است. این بدان معناست که نواحی تاریخی مناطقی هستند که ارزش رسیدگی، مراقبت و حتی حفاظت ویژه به منظور پایش و کنترل تمامی تغییرات آسیب رسان به کیفیات شناخته شده‌ی آنها را دارا هستند.

منظر و منظر شهری

مفهوم مدرن «منظر»^{۴۴} به نقاشی‌های کشور هلند در قرن‌های ۱۶ و ۱۷ میلادی (**landskap-landschap-landskip**) و به معنی تصویر ارائه کننده منظره‌ای در خشکی (و نه چشم اندازی

از دریا) باز می‌گردد. در قرون ۱۷ و ۱۸ میلادی منظر باغ انگلیسی به عنوان مظهر تجسم اسطوره باستانی که اشاره به اشعار و مناظر نقاشی‌های کلاسیک داشت، طراحی گردید. در سال ۱۹۶۲ میلادی یونسکو توصیه نامه‌ای در باب حراست از زیبایی و خصوصیات منظرها^{۴۵} و سایت‌ها تصویب نمود که مستندات بسط برای تعریف منظر و سایت را تأمین می‌کند. بر این اساس: «حفاظت نیابستی به منظر و سایت‌های طبیعی محدود شود بلکه باید علاوه بر آن، هر آنچه که به طور کامل یا جزئی به سبب فعالیت‌های بشر شکل گرفته اند نیز شامل شود. بنابراین برای اطمینان از صیانت منظر و سایت‌های شهری خاص که به طور کلی و بویژه توسط ساختمان سازی تهدید شده اند، نیازمند بازبینی خاص است. حفاظت‌های خاص بایستی با رویکردها در مورد یادمان‌ها هماهنگ باشد» (یونسکو ۱۹۶۲، بند ۵).

این توصیه نامه اشاره می‌کند که معیارهای صیانت از منظرها و سایت‌ها بایستی پیشگیرانه و اصلاح‌گر باشند. معیارهای اصلاح‌گر بایستی به هدف تعمیرات صدمات وارده به منظرها و سایت‌ها بپردازد و تا جایی که ممکن است به منظور بازگشت به شرایط اصیل، مرمت گردند. با توجه به تنظیم و تدوین سیاست‌ها و روش‌ها در یک بازه زمانی چهل ساله (۱۹۶۲-۲۰۰۲ میلادی) این طور به نظر می‌رسد که در سال‌های دهه شصت میلادی همچنان ایده‌ی تعریف منظر در قالب یک تصویر، به قوت وجود داشت. منظر یک شی‌ایستا و ساکن در نظر گرفته می‌شد و بنابراین انتظار بر آن بود که با منظر همچون یک یادمان رفتار کرده و آن را همچون یک یادمان، مرمت کنند. طی دهه‌های آتی و به ویژه از دهه ۷۰ میلادی زمانی که دغدغه‌های بوم‌شناسی در محیط زیست بیشتر مورد توجه قرار گرفت، دیدگاه فوق در مورد منظر نیز تکامل یافت.

در نتیجه «توصیه نامه شورای اروپا در سال ۱۹۹۵ میلادی در باب حفاظت یکپارچه از مناطق منظر فرهنگی به عنوان بخشی از سیاست‌های منظر»^{۴۶} در تعدادی از وجوه ضروری از «توصیه نامه یونسکو در سال ۱۹۶۲»، متفاوت است. منظر به عنوان «توصیف رسمی روابط متعدد موجود مابین یک فرد یا یک جامعه با منطقه جغرافیایی مشخص و در یک دوره زمانی خاص تعریف شده است که تجسم آن، نتیجه عملکرد عوامل طبیعی و انسانی و ترکیبی از آن دو در طول زمان می‌باشد» (**Council of Europe, ۱۹۹۵, art. ۱**).

بر خلاف دیدگاه ایستا بودن منظر، محیط به عنوان سیستمی پویا متشکل از عناصر فرهنگی و طبیعی دارای برهم کنش در زمان و مکانی خاص که تاثیرات مستقیم یا غیرمستقیم و فوری یا طولانی مدت بر زندگی افراد، جوامع انسانی و میراث داشتند، به نظر می‌آمد. در نتیجه، نیاز به سیاست گذاری جامع حفاظت و مدیریت کامل منظر با در نظر گرفتن دغدغه‌های فرهنگی، زیبایی‌شناسی، بوم‌شناسی، اقتصادی و اجتماعی منطقه‌ی مورد نظر وجود داشت.

در سال ۱۹۹۲ میلادی کمیته میراث جهانی به معرفی مفهوم «منظر فرهنگی» در دستورالعمل‌های اجرایی خود تصمیم گرفت (۱۹۹۴)

پی‌نوشت:

۴۳- Xi'an Declaration

۴۴- landscape

۴۵- The Recommendation Concerning the Safeguarding of the

Beauty and Character of Landscapes and Sites (1962)
۴۶- The 1995 Council of Europe Recommendation on the Integrated Conservation of Cultural Landscape Areas as Part of Landscape Policies

شکل ۶- نمای پانوراما هنگ کنگ - از پایه بر اساس بناهای مرتفع شکل یافته که یک منظر شهری مدرن را ایجاد کرده اند.

اشاره دارند.

این عناصر شاهدهی بر پاسخ ها و تداوم خلاقانه در ساختن کالبدها بوده و به کل محیط فضایی ناحیه روح می بخشند. در مقابل، یکپارچگی بصری به تبیین جنبه های زیبایی شناسانه ی نمایش داده شده در محیط کمک می کند.

به منظور تضمین آسیب نرسیدن به ارزش های مربوطه، ایجاد سیستم مدیریتی بر اساس ابعاد مختلف یکپارچگی می تواند کمک کننده باشد. در بسیاری از موارد تمرکز صرف بر روی مناطق محدود میراث جهانی کافی نبوده و بایستی به بستر گسترده تر اثر توجه شود. برای مثال در دره نو تو در سیسیل ایتالیا^{۴۷}، هشت منطقه شهری تاریخی در یک طرح جامع مدیریتی منطقه ای تجمیع شدند. هدف از این امر تاکید بر وجوه اقتصادی و وجوه کاربردی اقتصاد منطقه و کاربری زمین های مربوطه بود، که اگر تنها به مناطق میراث جهانی ثبت شده اکتفا می شد، امکان مدیریت مناسبی وجود نداشت.

محدودیت های منظر شهری تاریخی چیست؟

با توجه به شناخت عوامل متفاوتی که در بالا ذکر شد، می توانیم موضوعاتی را که در تعریف هویت منظر شهری تاریخی دخیل هستند شناسایی کنیم. هر ناحیه اجزایی با ویژگی های خاص خود را دارا می باشد، برای مثال ساختارها، فضاهای باز، عملکردها و غیره. ما باید به آنچه که به منظر شهری تاریخی به عنوان یک منظر شهری شخصیت و هویت می بخشند توجه کنیم. این به معنای در نظر گرفتن مسیری است که فضاهای ساخته شده و فضاهای باز در طول زمان طی کرده و تکامل یافته اند. به عبارت دیگر تحولات پویا، الگوها و نشانه هایی که به عنوان نتیجه در منطقه باقی مانده است چیست و اینکه چه بوده و الان چگونه هستند؟ چه چیزی در یک منظر شهری می تواند به عنوان تاریخی شده در نظر گرفته شود؟ به طور کلی یک منظر شهری یک موجود زنده است که به نیازهای مردم و فشار بازار پاسخ می دهد. به علاوه ناحیه ی شهری ارتباط عملکردی و بصری با بستر خود دارد که روی معانی و مفاهیم و ارزش های آن تاثیر می گذارد. در مورد این مفهوم و مقتضیات حریم شهر باید بیشتر بحث شود.

با در نظر گرفتن این مسئله که در طی زمان تغییر کند، توافقی بر سر معانی متعددی داشته باشند که در طی زمان تغییر کند، توافقی بر سر برخی قوانین انتخاب شده در رابطه با معنی دقیق کلمه می تواند مفید واقع شود. از این رو لغت شناسی در زمینه ی مربوطه شکل می گیرد. در نتیجه ما می توانیم کلمه ی «محیط زیست»^{۴۸} را به عنوان یک اصطلاح عمومی برای قلمروی زندگی در نظر بگیریم. در مقابل واژه ی «منظر»^{۴۹} به عنوان یک دیدگاه بصری از کیفیات خاص در یک ناحیه ی ویژه شامل مواردی چون زیبایی شناسی (از نظر دیدگاه و رویکرد)، همچنین شکل زمین و قلمرو می شود. با توجه به شناخت تعاریف قبلی که برای مفهوم «منظر فرهنگی»^{۵۰} ارائه شد این اصطلاح می تواند به طور متمایز از یک منظر معمولی به عنوان قلمروی زندگی، به کار رود که در طول زمان تکامل یافته و ماهیت خود را شکل داده است. ماهیت اصلی در تعریف منظر فرهنگی توجه به لایه های تاریخی

edition). در آنجا، منظر فرهنگی به عنوان کار مشترک انسان و طبیعت تعریف شد و به عنوان نشان دهنده ی تکامل جامعه انسانی و سکونتگاه ها در طول زمان تحت تاثیر محدودیت های کالبدی، فرصت های فراهم شده به وسیله محیط زیست طبیعی و نیروهای داخلی و خارجی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در پی آن در نظر گرفته شد (**version ۲۰۰۵: art ۴۷**). یک منظر فرهنگی می تواند طراحی شود، به طور ارگانیک تکامل یابد و همچنین در بر گیرنده مناطق شهری و سکونتگاه ها باشد. مناطق شهری بر طبق دسته بندی پیشنهادهی می تواند طراحی شده یا تکامل یافته باشد. منطقه ای با تکامل ارگانیک به منطقه ای که توسعه آن در زمانی در گذشته متوقف شده یا منطقه ای که همچنان زنده بوده و هدف تغییرات است، اشاره دارد.

بایستی توجه شود که منظر فرهنگی تنها یک تصویر صرف نیست بلکه بر پایه مجموعه پیچیده از معیارهای فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و از این قبیل شکل می گیرد. بنابراین جنبه زیبایی شناسی تنها یک بعد آن است که اغلب مهمترین جنبه نیز نمی باشد. در عوض قلمرویی است که دارای لایه نگاری تاریخی و باستان شناسی بوده و شامل نقش نسل های متفاوت همپای تاثیرات تغییرات محیطی (آب و هوا، پوشش گیاهی و از این دست) می باشد.

چگونه به شرایط یکپارچگی دست پیدا کنیم؟

به طور قطع یکی دیگر از موضوعات کلیدی در شناسایی و تعریف منظر شهری تاریخی، یکپارچگی آن است. یکپارچگی ضرورتاً با کیفیت هایی مرتبط است که در یک دارایی خاص ارزش شده اند. یکپارچگی عملکرد اجتماعی یک مکان، به شناسایی عملکردها و فرآیندهایی اشاره دارد که تکامل آن در طول زمان بر آنها پایه گذاری شده است مانند موارد مرتبط با عملکرد متقابل در جامعه، پاسخ معنوی، کاربرد منابع طبیعی و تحرکات مردمی. هویت فضایی عناصری که چنین عملکردها و فرآیندهایی را ثبت می کنند به تعیین یکپارچگی ساختاری آن مکان کمک می کنند و به آنچه که از تکامل در گذر زمان باقی مانده است

و تکامل آن در گذر زمان و آثار باقی مانده از سوی نسل‌های مختلف در پاسخ به چالش‌های پدید آمده از سوی محیط طبیعی می‌باشد. منظر شهری می‌تواند به عنوان قلمروی انسان ساخت که توسط فرآیندهای در جریان، هویت می‌یابد، در نظر گرفته شود. مدیریت منظر شهری نیاز به درک علل و پویایی توسعه دارد. در گذر از اصطلاح منظر شهری تاریخی، این مفهوم می‌تواند به عنوان تشخیص کیفیت‌های خاص در قلمروهای شهر تاریخی یا محوطه‌ها، در جایی که تغییرات در بازه‌های ایستا تا پویا رخ می‌دهد، شناخته شود. در مدیریت چنین ناحیه‌هایی حفظ ویژگی‌های خاص و کیفیت‌های تاریخی که ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی آن باید به اندازه‌ی ویژگی‌های فیزیکی شناخته شود، ضروری است.

می‌توان گفت که تاریخ شهر را می‌سازد. دوره‌های زمانی مختلف و فرهنگ‌ها معیارهای متنوعی ایجاد کرده‌اند که در واقعیات زمان حال انعکاس یافته است. از زمان تمدن‌های اولیه، نواحی شهری، طراحی شده‌اند. خرساباد (پایتخت آشوریان در زمان سارگون دوم، امروزه روستایی در شمال عراق) دارای چنین شبکه‌ی طراحی شده می‌باشد. گونه‌های دیگر سکونتگاه‌های شهری در خاور میانه باستان وجود دارند. در مصر یا پارس باستان (به عنوان مثال پرسپولیس در ایران). این طرح‌های شهری به همان میزان که با شبکه‌ی شطرنجی (مانند میلوس در یونان) و شهرهای رومی مرتبط هستند، به اشکال دیگر توسعه‌های شهری که بر اساس توسعه‌ی اندامواره‌ای (ارگانیک) شکل گرفته (همانند شهرهای اروپایی در قرون وسطی یا برخی شهرهای دوره‌ی اسلامی) نیز توجه دارند. در عصر باستان و در تمام دوره‌ی زمانی قرون وسطی، سکونتگاه شهری عمدتاً با استحکامات دفاعی محصور شده بودند. این شکل باعث تفاوتی آشکار با قلمروی باز روستایی می‌شد. با این حال شبکه‌های شهری طراحی شده می‌توانستند بیرون از هسته‌ی مرکزی را نیز در بر بگیرند و از این طریق ساختار کل ناحیه را شکل دهند.

از قرن ۱۵ میلادی به این سو طراحی شهری به تدریج وارد دوران جدیدی شد و نواحی شهری توسعه‌ی خود را بدون داشتن مرز فیزیکی محدود کننده آغاز نمودند. در قرون ۱۷ و ۱۸ میلادی برخی شهرها به عنوان نقطه‌ی تمرکز منظرهای شهری درشت مقیاس و بر اساس پلان محوری طراحی شدند. در بسیاری از موارد شهرهای اروپایی توانستند با طرح‌های منظر یکپارچه شوند، مانند شهر هانوفر^{۵۱} در آلمان و منظر فرهنگی شهر آرنخوئند^{۵۲} در اسپانیا. در قرن ۱۹ میلادی مدل آمریکایی طراحی شهری شبکه‌ای، مانند شهر واشنگتن تهیه شد (**l'enfant** ۱۷۹۱). سینه فونگوس در کوبا (۱۸۱۹) و بارسلون (**cerda** ۱۸۵۹) (ساختاری برای توسعه‌ی نامحدود پدید آورد. با ادامه‌ی رشد شهرها، شهرهای بزرگ، رشد یافته و به مگالوپولیس‌های با جمعیتی بالغ بر ده میلیون نفر تبدیل شدند. مثالی از این گونه شهرها در جنوب شرقی چین، شهر شانگهای و یا مکزیکوسیتی در مکزیک و یا حتی در اروپا مانند حلقه‌ی شهری هلند می‌باشند. بدیهی است تعدادی فرضیه و تئوری برای رشد شهر در آینده وجود دارد که از بحث مقاله خارج است. آنچه که این بررسی مختصر به دست می‌دهد طرحی با بخش‌های قابل تغییر می‌باشد. در دنیای مدرن منظر شهری می‌تواند تا دهها یا صدها

کیلومتر گسترش یابد و شامل چندین ناحیه‌ی شهری شود. اینکه آیا ما باید تمام این منظر ساخته شده را «تاریخی» به شمار آوریم، موضوعی است که اندیشه و تفکر را می‌طلبد. تا کنون منشورهای بین‌المللی حفاظتی و توصیه‌نامه‌ها در نواحی نسبتاً محدود تأثیر داشته است. در توصیه‌نامه شورای اروپا در سال ۱۹۹۵ میلادی درباره‌ی حفاظت از نواحی منظر فرهنگی، گرایش به این سمت بوده است که محدوده‌ی دقیق برای مناظر فرهنگی در جهت اجرایی شدن اقدامات، تعریف شود. با این وجود با توجه به گسترش مفهوم «قلمروی تاریخی» و ارزش قائل شدن برای نواحی تازه‌ساز، داشتن نگاهی دیگر به این موضوع ارزشمند خواهد بود. همزمان برای نواحی بزرگتری که تحت کنترل هستند، دستورالعمل‌های منعطف‌تر مورد نیاز می‌باشد. به عنوان مثال در پلان طرح جامع سال ۲۰۰۰ شهر رم اقدامات حفاظتی می‌تواند عملاً به تمامی نواحی ساخته شده در تمامی دوران تنها با توجه به کیفیت و ویژگی‌های نواحی، تعمیم یابد.

مسئله دیگر، مربوط به اجرای دستورالعمل‌ها و توصیه‌نامه‌های بین‌المللی است. منشورهایی که تاکنون تدوین شده‌اند عمدتاً توسط متخصصان حفاظت شناخته شده هستند، در حالی که کمتر در تصمیم‌گیری‌ها در رابطه با برنامه‌ریزی و توسعه‌ی مناطق وسیع‌تر شرکت دارند. در این صورت اصول بین‌المللی برای چه کسانی تدوین می‌شوند؟ دست‌اندرکاران علاقمند که به این پیشنهادت توجه می‌کنند و آنها را به کار می‌گیرند چه کسانی هستند؟ در اصل پاسخ باید مقامات دولتی باشند. با این حال سیستم و ابزار کنترل برنامه‌ریزی و طراحی از کشوری به کشور دیگر به میزان زیادی متفاوت است. در برخی کشورها ابزارهای کنترل در اختیار دولت مرکزی می‌باشد و در برخی دیگر، مسئولیت بر عهده‌ی شوراهای محلی است. به طور همزمان بخش خصوصی شامل شرکت‌های چند ملیتی و زمین‌داران محلی، نقش رو به افزایشی در آنچه که در حقیقت روی زمین در حال رخ دادن است، بازی می‌کنند. به علاوه شرایط فیزیکی نواحی گسترده‌ی ساخته شده، مداخله از سوی مقامات دولتی را از نظر اقتصادی با مشکل مواجه می‌سازد، اما آن را غیر ممکن نمی‌کند. از این رو در جوامع جهانی امروزی گرایش اصلی، باقی ماندن پروژه‌ها در دست بخش خصوصی است، گروهی که اغلب ابزار اقتصادی را در اختیار دارد و از این رو می‌تواند هر گونه مداخله‌ای را بر زمینه‌های اقتصادی، بدون توجه به تأثیر بر کل پروژه، توجیه کند.

نتیجه‌گیری

با یادگیری از تجربه کنوانسیون میراث جهانی به این نکته پی می‌بریم که به دلیل افزایش تمایل ناشی از فهرست میراث جهانی، پیشرفت‌های بیشتری ممکن شده است. در نتیجه بسیاری از دولت‌ها برای تبیین روندهای حفاظتی و سیستم‌ها و طرح‌های مدیریتی برای مناطقی که پیش‌تر حتی در نظر گرفته نمی‌شدند، معیارهایی ارائه نموده‌اند. شناسایی مناطقی که در داخل منظر شهری می‌توانند تحت عنوان «تاریخی» تعریف شوند (حتی در مورد کلانشهرها و ابرشهرها) می‌تواند حمایتی کارآمد برای تبیین نظام مدیریتی مناطق

-ICOMOS. 1964. *International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites*. Paris, International Council on Monuments and Sites. http://www.icomos.org/venice_charter.html

-_____. 1967. *The Norms of Quito. Final Report of the Meeting on the Preservation and Utilization of Monuments and Sites of Artistic and historical Value held in Quito, Ecuador, from November 29 to December 2, 1967*. <http://www.icomos.org/docs/quito67.html>

-_____. 1987. *Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas. (Washington Charter)*. http://www.international.icomos.org/charters/towns_e.htm

-_____. 2005a. *The World Heritage List: Filling the Gaps – An Action Plan for the Future*. http://www.international.icomos.org/world_heritage/gaps.pdf

-_____. 2005b. *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas*. <http://www.international.icomos.org/charters/xian-declaration.pdf>

-ICOMOS Australia. 1999. *Burra Charter*. Burwood VIC, Australia ICOMOS. <http://australia.icomos.org/publications/charters/>

-ICOMOS Brazil. 1987. *First Brazilian Seminar About the Preservation and Revitalization of Historic Centers*. ICOMOS Brazilian Committee, Itaipava, July. <http://www.icomos.org/docs/itaipava.html>

-UNESCO. 1962. *Recommendation Concerning the Safeguarding of the Beauty and Character of Landscapes and Sites*. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13067&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

-_____. 1976. *Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas*. General Conference 19th session, Nairobi, 26 October to 30 November. <http://www.icomos.org/unesco/areas76.html>

-_____. 2001. *UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity*. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf>

-_____. 2005. *Convention on the Protection and Promotion of Cultural Expressions*. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

-WHC. 1972. *Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention)*. Paris, UNESCO World Heritage Centre. <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/>

-_____. 1994. *Nara Document on Authenticity*. http://www.international.icomos.org/charters/nara_e.htm (Also reproduced as Annex 4 of Operational Guidelines.)

-_____. 1998. *Report of the World Heritage Global Strategy Natural and Cultural Heritage Expert Meeting, 25 to 29 March 1998, Amsterdam, the Netherlands*. Paris/Amsterdam, UNESCO World Heritage Centre/ Government of the Netherlands.

-_____. 2005. *Vienna Memorandum on World Heritage and Contemporary Architecture – Managing the Historic Urban Landscape*. Paris, UNESCO World Heritage Centre, 20 May. <http://whc.unesco.org/archive/2005/>

با کیفیت‌های شناخته شده باشد. به منظور حصول به نتایج قطعی و محکم، منشورهای بین‌المللی باید از طریق برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی صریح و روشن پایدارسازی شوند و سبب شوند تا این آموزش‌ها در ساختار شغلی کسانی که در زمینه‌های میراثی تصمیم‌گیرنده هستند، یکپارچه شوند.

در نظر گرفتن اصول تعریف شده در قوانین بین‌المللی و چگونگی ارتباط آن با تئوری مرمت مفید خواهد بود. می‌توان این گونه گفت که اصول تدوین شده خروجی تفکرات بر اساس تجربه هستند و بنابراین آن اصول شواهد مستندی برای تکامل فرهنگی که در طی سالیان رخ داده است، می‌باشند. از سوی دیگر تئوری یک توصیف از روش شناسی مورد نیاز در فرآیند تصمیم‌گیری با هدف حفاظت و مرمت منابع میراثی می‌باشد. در واقع اصول و تئوری‌ها بایستی به عنوان مکمل یکدیگر در نظر گرفته شوند. در درون فرآیند حفاظت، برخی موضوعات احتیاج به توجه دارند و تصمیمات باید با توجه به تنوع شرایط و ویژگی منابع مرتبط و هماهنگ با زمینه‌ی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی، اتخاذ شوند. سوالات مطرح شده می‌توانند دامنه‌ای بین نگهداری صرف آثار تاریخی و نهایتاً جایگزینی عین به عین جهت شناسایی مفهوم ضروری معماری و مجموعه‌ی شهری و طرح عملکردی و فرآیندهای دینامیکی که ادراکات و تغییرات کاربری را انعکاس می‌دهند، به عنوان اساس شناسایی، داشته باشند. مورد دوم چالش‌های موجود در پایش و کنترلی است که می‌تواند اجرا شود. دیگر نیازمندی اساسی، مشارکت تمامی ذینفعان در تصمیم‌گیری می‌باشد که باید بر اساس فرآیند آموزش و هدایت‌گرایش‌ها باشد. مرمت، به عنوان یک رویکرد تاریخی – حیاتی برای قلمروهای موجود است که بر اساس شناسایی کیفیت‌های ارزشمند اثر، در نظر گرفته می‌شود. از آن سو حفاظت به عنوان روش شناسی بر اساس فرآیندهای ارتباطی و آموزشی برای طولانی کردن زندگی و روشن ساختن پیام‌های مربوط به منابع میراثی، هدف گذاری شده است.

با توجه به تکامل فلسفه و سیاست‌های حفاظت و تغییرات در حقیقت کالبدی آنچه که میراث جزئی از آن است، نگارنده معتقد است که مفهوم منظر شهری تاریخی می‌تواند الگویی دیگر در مسیر فرهنگی باشد. این امر پیش‌تر شناخته شده است که حفاظت بخشی اساسی از حیات مدرن و مدیریت فضاهای زیستی ما است. منظر شهر تاریخی چالشی جدید است که با رهنمودهای نوین، سبب بازنگری در چارچوب‌های قانونی و شهری از سوی ما می‌گردد. تحت هر شرایطی حفاظت از میراث ملموس یا غیرملموس بر اساس ارتباطات و شیوه نگرش صورت می‌گیرد. این امر نیازمند فرآیند آموزش و دخالت همراه با آگاهی‌سازی تمامی ذینفعان دولتی و خصوصی است.

منابع

-Audi, R. (ed.). 1996. *The Cambridge Dictionary of Philosophy*. Cambridge, Cambridge University Press.

-Council of Europe. 1975. *European Charter of the Architectural Heritage*. http://www.icomos.org/docs/euroch_e.html

-_____. 1995. *Recommendation on the Integrated Conservation of Cultural Landscape Areas as Part of Landscape Policies*. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=537517>

دیدگاه صاحب نظران

• حمیده چوبک

• دکترای باستان‌شناسی، رئیس پژوهشکده باستان‌شناسی - مدیر پایگاه میراث فرهنگی الموت

داشته‌های ارزشی جامعه به وجود می‌آید. توسعه‌ای که در زیر چرخ‌های بدون چرخاننده حکیم و دانا، زنجیره ورشته پشتوانه‌ها فنی و زیستی جامعه را از بین برود، مطمئناً ضد توسعه و پس رفت خواهد بود.

از سوی دیگر می‌بینیم که سلیقه‌ها و گزینش‌های مدیریت در کلان‌شهری مانند تهران که مرکز و پایتخت کشور، کور کورانه، به شتاب و بی‌اندیشه در سراسر کشور گشته برداری می‌گردد و یکسان‌سازی بدون نگرش به شرایط بومی و فرهنگی حوزه‌های گوناگون و متنوع جغرافیایی سرزمین ایران، دشواری‌ها و ناهنجاری‌های زیست محیطی، تولیدی، مصرف نابخردانه منابع طبیعی و انسانی به وجود می‌آورد. کشاورزی بدون دانش، صنعت بدون پشتوانه بومی، شهرسازی بدون سازش و پاسخگوئی به اقلیم و عدم آرامش روانی و بدنی انسان، در رفتار و اندیشه انسان اثر ویرانگرانه خواهد داشت. در واقع واندالیسم سودجویانه و نه ناآگاهانه (در عصر آگاهی و اطلاعات) به ویرانی جبران‌ناپذیر سرزمین شتاب داده است.

۱- مفهوم منظر شهری را چگونه تعریف می‌کنید؟
منظر شهری مجموعه‌ای زیستی و شکل گرفته بر روی بسترهای طبیعی با تغییرات و دگرگونی طبیعی و ساختگی، با حضور انسان و با همسازی و دخالت‌های انسانی، با لایه‌های درونی و برون‌زدگی‌های فرهنگی، در زمان و در زیر چتر آسمان و نگرش به حوزه‌های نفوذ و اثرگذاری زمانی و مکانی و انسانی (مردم و فرهنگ) است. در خوانشی کوتاه، منظر شهری همان سیما و روند مدیریت و توسعه تاریخی سرزمین به شمار می‌آید.

منظر شهری دوگستره افقی و عمودی مکانی و زمانی دارد که سیمای شهری را شکل می‌دهد؛ تاریخ و توسعه

۲- چالش‌های پیش‌رو در زمینه کاربست مفهوم منظر شهری را در سیاست‌ها و طرح‌های توسعه شهری چگونه ارزیابی کرده و چه راهکارهایی پیشنهاد می‌کنید؟

مهمترین چالش پیش‌روی منظر شهری، مانند همه امور و پدیده‌های کشور سه عامل نبود دانش لازم و عدم کارشناسی دقیق و مسئولانه پیش‌از اجرا، عدم پایبندی به قانون و اجرای آن و عدم پایبندی به انجام وظیفه و نداشتن اخلاق اجتماعی و مدنی است و یا مدیریت بدون آگاهی و شناخت بینش و دانش مکان، زمان و کاربری است و کمیت و سودجویی به جای ارتقاء کیفیت فنی و انسانی است. به بیان دیگر بی‌توجهی به حقوق معنوی و مادی جامعه و عدم رعایت حرمت و احترام انسان و زمین است که در پی آن نابسامانی و اغتشاش (Babel) در رفتار، رفت و آمد و ریخت و کرامت منظر شهری و فروپاشی همه اندوخته‌ها و

۱- مفهوم منظر شهری را چگونه تعریف می‌کنید؟

ارزش‌های بصری، مهم‌ترین بخش از کیفیت‌های محیطی را تشکیل می‌دهند. کیفیت‌های بصری مطلوب، ارتباط مستقیم و سازنده‌ای با مطلوبیت ارزش‌ها و کیفیت‌های زیست محیطی یک مکان دارد. دریافت ادراک شهروندان از کیفیت‌های بصری شهر وابسته به معرفی ارزش‌های بصری و سیما و منظر شهری است که توسط شهروندان مطلوب تلقی می‌شود. در این راستا مباحثی چون خوانایی، حسن جهت‌یابی و کیفیت‌های بصری نیز از جایگاهی ویژه برخوردار است. مهم‌ترین بُعد ارزش‌های سیما و منظر شهری، پدیده تشخیص هویت مکان است. کیفیت‌های بصری برای شهروندان ایجاد تعلق خاطر نموده و موجب رونق و ارتقای ارزش مکان می‌شود. بدین ترتیب، کیفیت‌های بصری نه تنها منعکس‌کننده ارزش‌های فوق‌است، بلکه امروزه در عصر جهانی شدن و رقابت شهرها، می‌تواند سمبل هویت ملی و منطقه‌ای بوده و جایگاه یک کشور را در سطح بین‌المللی تثبیت کند.

با توجه به اهمیت بررسی منظر شهری، بررسی مناظر شهرهای ایرانی به منظور ارتقای کیفیت محیطی لازم به نظر می‌رسد در این راستا پایتخت تهران و علی‌الخصوص بافت تاریخی تهران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد.

منظر شهری، هنر یکپارچگی بخشیدن بصری و ساختاری به مجموعه ساختمان‌ها، خیابان‌ها و مکان‌هایی است که محیط شهری را می‌سازند. اساساً منظر شهری، سطح تماس انسان و پدیده شهر است و از این رو بخش قابل توجهی از دانش و عواطف محیطی شهروندان تحت تاثیر آن شکل می‌گیرد. این موضوع در بافت تاریخی به دلیل پیشینه تاریخی و تاثیرات قابل توجه آن در خاطره جمعی شهروندان اهمیتی مضاعف می‌یابد.

۲- در دوره مدیریت جناب عالی چه سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقداماتی در راستای کار بست مفهوم منظر شهری تعیین شده است؟

در جهت ارتقای کیفیت منظر شهری در این مدیریت طرح‌هایی تعریف و در حال انجام است که از جمله آن طرح‌ها می‌توان به طرح تهیه و تکمیل ضوابط و مقررات طرح تفصیلی، تدوین برنامه عملیاتی نحوه ساماندهی با رویکرد توسعه پایدار زیر پهنه ۳۲۱G حفاظت فرهنگی و تاریخی اشاره کرد. این طرح در راستای اهدافی چون جلوگیری از تفکیک شدن اراضی پهنه G با ارزش تاریخی و فرهنگی و حفظ تمامیت این لکه‌ها در منظر شهری و تحقق توسعه شهری پایدار با جلوگیری از تخریب بناهای تاریخی و فضاهای سبز ارزشمند تعریف شده است.

همچنین در راستای حفظ محورهای ارزشمند شهری و احیای هویت این محورها در شهر تهران، طرحی با عنوان شناسایی جداره‌های ارزشمند شهری تعریف شده که این طرح برای حفظ

کالبدی جداره‌های تاریخی و ارزشمند تهران و حفظ پوسته ارزشمند منظر شهری در نظر گرفته شده است. در این طرح تمامی لایه‌های منظر شهری و جداره‌های ارزشمند، شناسایی، ثبت و حفظ می‌شوند. از طرفی در تهران، تاریخی از عناصر تعریف‌کننده آستانه ورودی، در منظر شهری به عنوان عطف و نشانه استفاده می‌شده است که امروزه با تخریب این دروازه‌ها، بخشی از منظر شهر تهران دچار فراموشی شده است. در این راستا طرحی با عنوان ساماندهی، مرمت و بازنمایی دروازه‌های تاریخی محدوده حصار ناصری تعریف شده است تا بتواند بازخوانی هویتی - کالبدی مناسبی از دروازه‌های تاریخی به عنوان نقاط عطف در منظر شهری را ارائه کند.

در راستای بهبود کیفیت منظر شهری، طرح دیگری با عنوان شناسایی و ساماندهی آرامستان‌های تاریخی شهر تهران تعریف شده است. از آنجایی که آرامستان‌ها جزء مناظر فرهنگی هر شهر به‌شمار می‌آیند و روایتگر خاموش شهر نامیده شده و به عنوان مناظر ارزشمند شهری شناخته شده‌اند، لذا در این طرح در راستای حفظ و احیای آن‌ها برنامه‌ریزی‌های موثر انجام شده است تا بتوان این لکه‌های ارزشمند و تاریخی را به فضای‌های فعال در منظر شهری تبدیل کرد.

۳- مهمترین چالش‌های موجود در فرآیند تحقق‌پذیری سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدامات مرتبط با منظر شهری را در حوزه سازمانی خود چگونه تعریف و ارزیابی می‌کنید؟

از جمله چالش‌هایی که بر سر راه رسیدن به اهداف مذکور در این عرصه وجود دارد می‌توان به بی‌توجهی به گنجینه‌های ارزشمند شهری در پیکره شهر اشاره کرد. همچنین افزایش روزافزون جمعیت شهری و تغییر ساختار شهری باعث آسیب به شاکله شهر شده و منظر شهری را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد. از آنجایی که این تغییرات ناشی از تحولات اجتماعی و فرهنگی است، نشانه‌های آن در قالب تغییر در فرم‌های معماری دیده می‌شود. همچنین قوانین مرتبط با منظر شهری و توسعه شهری مورد غفلت واقع شده است و این امر خود موجب نابسامانی در اقدامات صورت گرفته در کالبد شهرها می‌شود و هارمونی منظر شهری را در طول زمان با آسیب جدی مواجه می‌کند.

۴- چه راهکاری را برای برطرف نمودن چالش‌های پیش‌رو معرفی می‌نمایید؟

برای حل معضلات مذکور می‌توان از راهکارهای موثر در بازه‌های زمانی کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت بهره برد. در این راستا اقداماتی چون تجدید نظر در مورد سیاست‌های حفظ و نگهداری منظر شهری و تدوین ضوابط موثر گامی مفید در این زمینه است که به هماهنگی میان سازمان‌ها و ارگان‌های ذی‌مدخل در این حوزه نیازمند بوده و انسجام عملکردی این نهادها را در راستای ارتقای کیفیت منظر شهری می‌طلبد.

۱- مفهوم منظر شهری را چگونه تعریف می‌کنید؟

پیدایش مفهوم منظر شهری محصول نگرشی کل نگر نسبت به شهر است که شهر را فراتر از فضاهای پرو خالی و به صورت منظومه‌ای از آن چه "بوده است"، "هست" و "خواهد بود" در بستر شهری در نظر می‌گیرد. این منظومه‌ی هست‌ها در طول زمان در طیفی که یک سر آن "محیط انسان ساخت" و سردیگر آن "محیط طبیعی" قرار می‌گیرد و دستاوردهای پرشماری در فواصل بین دو سر طیف قرار می‌گیرد. این دستاوردها ابعاد متنوع ملموس و ناملموس و به بیان دیگر عینی و ذهنی را شامل می‌شود. باید در نظر داشت که هم اصطلاح ملموس و هم عینی و هم ناملموس و هم ذهنی برای نام‌گذاری آن چه منظر شهری را پدید می‌آورد ناقص و نارساست. برای مثال "منظر صدا" لایه‌ای قوی از درک مخاطب از منظر شهری را شکل می‌دهد که نه قابل دیدن و نامیدن به نام "عینی" است و نه قابل لمس کردن و نامیدن به نام "ملموس".

از دیگر سو اگر منظر صدا ناملموس نامیده شود، آن لایه از منظر شهری که با ذهنیات مخاطب و ویژگی‌های تداعی گر آن پیوند دارد در دسته‌بندی ملموس و ناملموس جایگاهی مشخص نمی‌یابد. از این دست نمونه‌ها در مقوله‌ی منظر شهری بسیار می‌توان یافت. از آن رو نیاز به تدقیق این مفهوم ضروری می‌نماید.

شاید بتوان منظر شهری را به آن بخش از برهم کنش دستاوردهای انسان و طبیعت در گذر زمان در بستر یک شهر نامید که در سطح نخست با آستانه‌ی درک فیزیکی انسان شامل حواس پنجگانه‌ی بینایی، شنوایی، بویایی، بساواایی و حتی چشایی قابل درک است و در سطح دوم با آستانه‌ی درک ذهنی که محصول فرآیندهایی چون تجسم، تخیل و تفکر است، قابل دریافت است. در نظر آوردن منظر شهری به عنوان یک کل یکپارچه که در سطوح مذکور قابل ادراک و شناخت است می‌تواند شناختی عمیق تر نسبت به این مفهوم فراهم آورد و پر بدیهی است که شناخت، لازمه‌ی موفقیت استراتژی‌های حفاظتی، مدیریتی، برنامه‌ریزی و طراحی است.

۲- چالش‌های پیش‌رو در زمینه کار بست مفهوم منظر شهری را در سیاست‌ها و طرح‌های توسعه شهری چگونه ارزیابی می‌کنید؟

چنان که در پاسخ پرسش نخست ذکر گردید، شناخت، شرط لازم موفقیت استراتژی‌های حفاظتی در حوزه‌ی "منظر شهری تاریخی" و مدیریتی در حوزه‌ی برنامه‌ریزی و طراحی‌های معاصر منظر شهری است. واخوانی تحلیلی اسناد، سیاست‌ها و طرح‌های منظر شهری در سه مقیاس "کلان"، "میانی" و "خرد" و نیز بررسی تجارب ملی نشان از آن دارد که شناخت عمیق و همه‌جانبه نسبت به منظر شهری، نه در سطح طرح مسأله حاکم بوده است و نه در سطح اجرایی.

بخشی از این نقصان ناشی از نبودن این مفهوم در جامعه‌ی علمی است. هر چند منظر شهری محصول یک فرآیند زمان مند است، اما

پرداختن به آن به عنوان دانشی بین‌رشته‌ای عمر نسبتاً کوتاهی دارد و این عمر کوتاه باعث می‌گردد که منظر شهری در ساختار علم نوین جهانی هنوز مراحل پیوندهای بین‌رشته‌ای را به طور کامل طی نکرده باشد.

ماجرای شناخت منظر شهری مانند فیلی در تاریکی مولاناست. چنان که هر کسی در تاریکی از ظنّ خود به توصیفی از فیل پرداخت که در نگاه خرد، نزدیک به واقعیت و در نگاه جامع، بسیار دور از واقعیت می‌نمود. نگاه جزءنگر به منظر شهری نیز به ذات جزءنگری چنین چالشی را برمی‌انگیزاند. از این رو دیده می‌شود که نه تنها در مقیاس ملی بلکه در سطح بین‌المللی نیز برنامه‌ها و طرح‌ها گاه بر یک بعد تأکید بسیار ورزیده است و از دیگر ابعاد فرو مانده است. برای مثال تأکید بیش از حد بر محیط انسان ساخت، اهمیت بخش طبیعی منظر شهری را کم رنگ می‌سازد و یا پرداختن بیش از حد به وجوه عینی منظر، از پرداختن به وجوهی که از طریق حواس شنوایی و بویایی قابل درک است می‌کاهد. این در حالی است که خاطره‌ی ما از شهر یک منظومه‌ی پیوسته از دریافت‌های فیزیکی و ذهنی است.

این نگاه چندپارچه به منظر شهری، شناخت ناقص و در برخی موارد حتی نادرست نسبت به این مفهوم را در پی دارد. از این رو، شهرهای تاریخی و معاصر ما شاهد بی‌نظمی و ناهماهنگی در مدیریت منظر شهری است و در اکثر مواقع سازمان‌ها و ارگان‌های متولی حفاظت و مدیریت منظر شهری به صورت منفک از هم اقدام به تدوین طرح، حفاظت، مدیریت، برنامه‌ریزی، طراحی و اجرا می‌نمایند که هر چند در مواردی به نتایج ارزشمندی می‌انجامد اما تا نتیجه‌ی مطلوب فاصله بسیار دارد. از این رو بنیادی‌ترین چالش را در شناخت نادرست از وجوه و ابعاد مختلف منظر شهری و در نظر نیاوردن آن‌ها در یک کل یکپارچه می‌توان جستجو کرد. هر چند چالش‌ها صرفاً محدود به شناخت نمی‌شود و در زمینه‌های دیگر نیز قابل پیگیری است که در این مجال به آن پرداخته نمی‌شود.

۳- چه راهکاری را برای برطرف نمودن چالش‌های پیش‌رو معرفی می‌نمایید؟

برای دست یافتن به راهکارهای مؤثر در برطرف نمودن چالش‌های موجود و آتی در زمینه‌ی منظر شهری که محصول شناخت نادرست از این مفهوم می‌باشد، گام‌های زیر می‌تواند راه‌گشا باشد:

یک. شناخت عمیق و دقیق از مفهوم چند بعدی منظر شهری

دو. در نظر آوردن تمامی وجوه و ابعاد مختلف منظر شهری

سه. یک‌سوسازی نگاه ارگان‌ها و سازمان‌های متولی حفاظت، مدیریت،

برنامه‌ریزی و طراحی در زمینه‌ی منظر شهری

چهار. آموزش در سطوح مختلف و برای اقشار مختلف از جمله جامعه‌ی

دانشگاهی، جامعه‌ی حرفه‌ای، مدیران شهری، سیاست‌گزاران و مردم

پنج. بهره‌گیری گسترده از نیروی متخصص در ارگان‌ها و سازمان‌های

مرتبط با منظر شهری

گزارش کنفرانس منظر فرهنگی ایفلا - آسیا پاسیفیک،

تهران، آبان ماه سال ۱۳۹۳

۱- معرفی ایفلا

فدراسیون بین‌المللی معماران منظر با عنوان اختصاری IFLA^۱، تشکلی جهانی برای ساماندهی و ارتقای دانش تخصصی منظر (Landscape) با ۷۴ عضو فعالیت می‌نماید. این فدراسیون هر ساله کنفرانس‌ها و مسابقات بین‌المللی منطقه‌ای در سطح قاره‌ها^۲ و همچنین یک کنفرانس جهانی^۳ برگزار می‌کند^۴.

جلسات متعدد، نسبت به تعیین موضوع کنفرانس و محورهای مربوطه اقدام نمودند. موضوع و محورهای انتخاب‌شده به شرح زیر می‌باشند:

موضوع کنفرانس:

منظر فرهنگی شهری: گذشته، حال، آینده

محورهای اصلی:

۱. منظر شهری تاریخی
۲. منظر فرهنگی شهری معاصر
۳. منظر فرهنگی شهری آینده

محورهای فرعی:

۱. شناسایی، حفاظت و بهسازی و هماهنگ سازی منظر فرهنگی میراثی با آینده شهرها
۲. ارزش‌های ملموس و ناملموس
۳. خاطرات جمعی، حس مکان، اثرات اجتماعی - اقتصادی مناظر شهری تاریخی

۲- گزارش کنفرانس منظر فرهنگی ایفلا - آسیا پاسیفیک، تهران، آبان ماه سال ۱۳۹۳

مطابق با تقویم سالانه فدراسیون بین‌المللی معماران منظر (IFLA)، همه ساله کنفرانس منظر فرهنگی توسط کمیته منظر فرهنگی منطقه آسیا-پاسیفیک ایفلا به میزبانی یکی از کشورهای عضو در این منطقه برگزار می‌شود. پس از برگزاری دوره‌های پیشین این کنفرانس در شهرهای سئول، کوالالامپور و احمدآباد هندوستان و با توجه به پیشنهاد ارائه شده از سوی انجمن متخصصان فضای سبز و منظر ایران (عضو ایرانی ایفلا) برای میزبانی این کنفرانس بین‌المللی در سال ۲۰۱۴ و با پیگیری‌ها و رایزنی‌های انجام شده، مجمع منطقه آسیا-پاسیفیک ایفلا در جلسه اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۲ با این پیشنهاد موافقت نمود.

با پیگیری‌های صورت گرفته، این همایش در تاریخ ۲۷ و ۲۸ آبان ماه ۱۳۹۳ در سالن همایش‌های موزه ملی ایران برگزار شد. کمیته منظر فرهنگی انجمن متخصصان فضای سبز و منظر ایران با همکاری جمعی از صاحب‌نظران با تجربه در این زمینه، طی چندین ماه با برگزاری

IFLA World Congress - ۳

۴- برای اطلاعات بیشتر رجوع کنید به www.iflaonline.org

پی نوشت:

۱- International Federation of Landscape Architecture

۲- IFLA Regional Conference

۴. توصیه‌نامه یونسکو در مورد منظر شهری تاریخی
۵. منظر فرهنگی شهری به عنوان ابزاری برای پایداری
۶. چالش‌های تغییر شکل توسعه شهری
۷. یکپارچگی ارزش‌های میراثی با رشد آینده شهر
۸. جهانی شدن و فشار برای افزایش یکنواختی
۹. تنوع فرهنگی و خلاقیت به عنوان نیروی محرک سرزندگی
۱۰. مدیریت و نوآوری برای افزایش کیفیت زندگی روزمره و توسعه توریسم
۱۱. مدیریت تداخلات شهری
۱۲. تغییر اقلیم
۱۳. رویکردهای مدیریت نوآورانه
۱۴. مدیریت اثرات سوانح و بلایا
۱۵. برنامه‌ریزی زیرساختی

منظر فرهنگی چاره‌جویی برای مقابله با آسیب به ارزش‌ها است، اظهار کرد اندیشمندان به دنبال روش‌هایی برای حفظ اندیشه‌ها هستند تا بتوان آن‌ها را به نسل‌های بعد منتقل کرد.

در ادامه دکتر ماریه آلبرت، رئیس مرکز تحقیقات یونسکو در آلمان؛ دکتر نورعطیه اسماعیل، رئیس کمیته منظر فرهنگی منطقه آسیا و دکتر کریستوف وسلینگ، رئیس مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه کوبوس آلمان؛ سه سخنران کلیدی این کنفرانس، به ارائه‌های آخرین یافته‌های خود پیرامون موضوع کنفرانس پرداختند.

همچنین در مدت دو روز برگزاری کنفرانس، ۱۸ مقاله به صورت شفاهی ۱۱۰ مقاله نیز به صورت پوستر ارائه گردید. نویسندگان این مقالات که از میان ۲۰۰ مقاله‌ی رسیده به دبیرخانه کنفرانس از ۲۷ کشور جهان، گزینش شده بودند. متخصصانی که از کشورهای ایران، ترکیه، استرالیا، اتریش، مالزی، کره جنوبی، ژاپن و آفریقای جنوبی بودند.

بر اساس برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده و بررسی نتایج کنفرانس‌های چهارگانه پیشین، دستیابی به نتایج زیر برای برگزارکنندگان این کنفرانس قابل انتظار بوده است:

- دستیابی به یک بیانیه بین‌المللی در حوزه منظر فرهنگی شهری
- انتقال دانش در ارتباط با حفاظت و بهسازی مناظر فرهنگی
- ایجاد زمینه ارتباط گسترده علمی میان متخصصان ایرانی و خارجی
- معرفی پتانسیل‌های علمی و تخصصی داخلی در عرصه بین‌المللی
- ایجاد زمینه آشنایی ایرانیان متخصص خارج از کشور با بازار کار داخلی
- تثبیت جایگاه ایران به عنوان یک کشور فعال و پیشرو در حوزه معماری منظر
- معرفی جاذبه‌های میراث فرهنگی و طبیعی کشور
- ایجاد بستر مشارکت و همکاری میان شرکت‌های فعال در حوزه معماری منظر ایرانی و خارجی
- ارتقای جایگاه ایران در فدراسیون بین‌المللی معماران منظر

پنجمین کنفرانس بین‌المللی منظر فرهنگی با حضور ۵۰ نفر از متخصصان خارجی از ۱۸ کشور جهان و ۱۷۰ نفر از متخصصان ایرانی با سخنرانی مهندس محمد مطلبی، رئیس هیات مدیره انجمن متخصصان فضای سبز و منظر ایران، آغاز به کار کرد. در افتتاحیه کنفرانس دکتر پیروز حناچی، معاون معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی، با بیان مشکلاتی که در حال حاضر در مورد حفاظت از بافت‌های تاریخی شهری وجود دارد از عزم این وزارتخانه برای پیشگیری از وقوع جریاناتی نظیر پروژه جهان‌نما در اصفهان خبر داد.

دکتر طالبیان، معاون میراث فرهنگی سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری، دیگر سخنران مراسم افتتاحیه بود که به روند ثبت میراث‌های فرهنگی ایران در فهرست میراث جهانی اشاره کرد.

مهندس سید محمد بهشتی، رئیس پژوهشگاه میراث فرهنگی نیز در سخنانی به اهمیت نگرش منظر فرهنگی در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در مورد توسعه‌های شهری اشاره کرد.

همچنین دکتر اسکندر مختاری، دبیر علمی همایش بین‌المللی منظر فرهنگی، در سخنان خود با بیان این که موضوع همایش بین‌المللی

۳- معرفی کنگره جهانی ایفلا، سن پترزبورگ، روسیه، ۲۰۱۵

در سال جاری میلادی، پنجاه و دومین کنگره جهانی ایفلا به میزبانی شهر سن پترزبورگ کشور روسیه از تاریخ ۷ تا ۱۵ ماه جون (۱۷ تا ۲۵ خرداد ماه ۱۳۹۴) برگزار خواهد شد. موضوع اصلی همایش «تاریخ آینده» می باشد که طیف گسترده‌ای از زمینه‌ها را در مورد چالش‌ها و فرصت‌های گذشته، حال و آینده برای معماری و معماران منظر فراهم می‌آورد. محورهای اصلی همایش عبارتند از:

۱. شرق به غرب: روش یکپارچه‌سازی و نوآوری در معماری منظر مدرن
۲. منظر تاریخی و طبیعی در قرن ۲۱- حفاظت، بازسازی و مرمت؛ تحقیق و پژوهش برای ادغام منظر مدرن شهری و روستایی
۳. زیرساخت‌های سبز-آبی و توسعه پایدار شهری

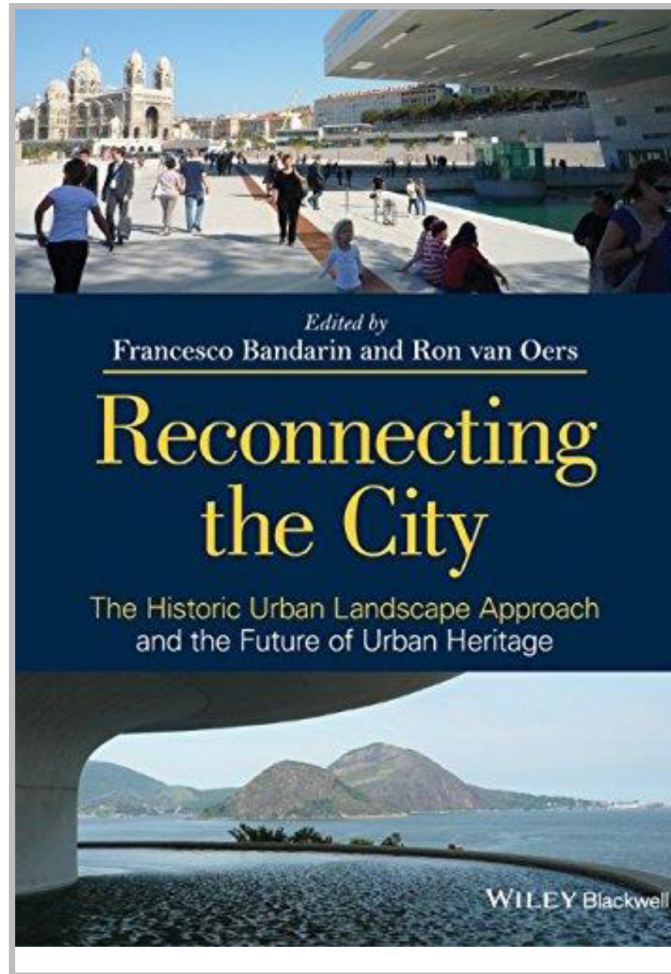

سن پترزبورگ

معرفی کتاب

فرانچسکو باندیرین و رون ون اوئرز^۱

عنوان کتاب:

اتصال مجدد شهر، رویکرد منظر شهری تاریخی و آینده‌ی میراث شهری

نویسندگان: فرانچسکو باندیرین و رون ون اوئرز، سال انتشار: ۲۰۱۴

مهمترین ویژگی‌های این کتاب عبارتند از:

- نمونه‌های این کتاب برگرفته از سایت‌های میراث شهری در سراسر جهان، از تیمبوکتو (Timbuktu) تا لیورپول است.
- این کتاب دارای تصویرپردازی قوی همراه با عکس‌هایی با کیفیت رنگی است.
- مسائل کلیدی و بهترین تمرین‌ها در حفاظت شهری بررسی شده‌اند.

درباره‌ی کتاب: رویکرد منظر شهری تاریخی، یک رویکرد جدید به مدیریت میراث شهری است که توسط یونسکو ترویج یافته و در حال حاضر یکی از بحث‌برانگیزترین موضوعات جامعه‌ی بین‌المللی حفاظت است. با این حال، تعداد کمی از محققین علم حفاظت درک روشنی از محتوای این رویکرد و مهمتر از آن، آنچه که این رویکرد می‌تواند به دست آورد، دارند.

۱. برگرفته از سایت اینترنتی www.amazon.com

معرفی بنای موزه لویی ویتون در پاریس

مترجمان:

■ فرانک میر کاظمی

دانش آموخته‌ی معماری
و شهرسازی، مدرسه عالی
ول در سن، فرانسه

■ محمد امین حسینی

کارشناس ارشد MBA
وفاینس، دانشگاه جورج
ولشنگتن

شد و با وجود مصائب مختلف فنی، اجتماعی و تغییر برخی ضوابط شهری در ۲۰۱۴ اکتبر سال ۲۰۱۴ توسط فرانسوا اولاند^۵، رئیس جمهور فرانسه و با حضور چهره‌هایی سرشناس افتتاح شد و شروع به فعالیت کرد.

در میان پارک جنگلی بوآ دو بولونی^۶ واقع در شمال شرقی پاریس، در باغ اکلیمتیزاسیون^۷ (خو گرفته با آب و هوای محیط) یکی از سرمایه‌های ملی طبیعی فرانسه، ۱۲ بادبان عظیم شیشه‌ای (۳۶۰۰ قطعه شیشه‌ی خمیده) به فرم‌های لاک پشتی متصل به بدنه اصلی بنا، در مساحت ۱۱۰۰۰ متر مربع ظاهر شد.

گهری می‌گوید قصد داشته است ساختمانی طراحی کند که «حس حرکت» را القاء کند. «می‌خواستیم ساختمانی خلق کنیم که شیشه‌های و حس گریز باشد. این ایده در ذهن من به شکل کشتی‌های بادبانی در حال مسابقه با یکدیگر، تصور شد. حس حرکت برای من اهمیت داشت، اینکه به نظر برسد ساختمان به کندی در حال گذر از پارک «بوآ دو بولونی» است. می‌توان بازتاب درختها و باغ را در همین حالت حرکت در ساختمان دید.»

هنگامی که ایده‌های اولیه برای این طرح در حال توسعه بود، گهری به شدت تحت تأثیر سبک و سیالیت ساختمان‌های شیشه‌ای و معماری باغ‌های قرن ۱۹ قرار گرفته بود. در نتیجه، این پروژه با استفاده‌ی نوآورانه‌ای از نما شکل گرفت. با استفاده از یک روش توسعه یافته جدید این امکان به وجود آمد که مصالح، مطابق با نیازهای خاص به صورت میلیمتری به شکل منحنی درآیند.

گهری می‌گوید: «من این ایده را که نمای ساختمان زنده باشد، پسندیدم. نما از جنس شیشه است، به دلیل سایه‌هایی که با تغییر وضعیت نور ایجاد می‌شود، چیزهای دیگر تغییر

بار دیگر دست به پاره پاره کردن مواد و از نو درآمیختن آنها می‌زند. نگاهی بیشتر مشابه به طراحان لباس هوت کوتور (طراحان ممتاز خیاطی، لباس و پارچه) تا معماری با چهارچوب که در نهایت با برداشت شخصی معمار از سازه‌های شیشه‌ای باغ‌های قرن ۱۹ میلادی به بنایی منحصر به فرد، خلاق و پیشرو تبدیل شد.

این طرح از سال ۲۰۰۶ میلادی آغاز

اشتیاق و علاقه‌ی بزرگترین تاجر و بازرگان بزرگ فرانسوی، برنارد آرنو^۱، رئیس شرکت موسوم به «ال وی ام اچ»^۲، بزرگترین گروه شرکت‌های کالاهای لوکس و صاحب شرکت لویی ویتون؛ محرک اصلی برای ساخت بنیاد و مجموعه‌ی موزه‌ی لویی ویتون^۳ توسط معمار کانادایی - آمریکایی، فرانک او. گهری^۴ بوده است.

فرانک گهری، مانند طراحان لباس

Frank O. Gehry -۴
Francois Hollande -۵
Bois de Boulogne -۶
Jardin d'acclimatation -۷

پی‌نوشت:
۱- Bernard Arnault
۲- LVMH Group
۳- Louis Vuitton

می‌کند. می‌توان با نورآرایی شکل آن را تغییر داد و منظره‌های جالب درست کرد و حتی از هنرمندان دعوت کرد که در نورآرایی نمای ساختمان نقش داشته باشند».

بر اساس اطلاعات سایت پروژه معماری و شهرسازی، وزن سازه در حدود ۱۵۰۰۰ تن یعنی تقریباً دو برابر برج ایفل است. ارتفاع آن ۴۰ متر و شامل ۷۰۰۰ متر مربع فضای قابل دسترس عموم همراه ۱۱ گالری هنری دائمی و موقت می‌باشد.

ارزش این بنا بر اساس پاریس ریویو^۸ بالغ بر ۲۹،۶ میلیارد دلار (۲۹۶۰۰۰۰۰۰۰\$) تخمین زده شده است.

هدف اصلی به نمایش گذاشتن مجموعه‌های پر اهمیت هنر معاصر است. در این فضای بسیار وسیع از افرادی مانند اندی وار هول^۹ و السورف کلی^{۱۰} امریکایی، کریستیان بولتانسکی^{۱۱}، برتراند لویه^{۱۲} فرانسوی، گرهارد ریشر^{۱۳} آلمانی و ادریان ویلار روجاس^{۱۴} ۳۴ ساله‌ی آرژانتینی، آثار هنری شگفت‌انگیز در مقیاس‌های چند برابر کارهای قبلاً شناخته شده یافت می‌شود.

امروز کمک‌های خیریه این بنیاد به طور رسمی، حمایت مالی و همکاری زیاد از هنرمندان به خصوص نسل جوان محدود می‌شود. از کمک‌های مالی جانبی اطلاعات مستندی در دسترس عموم نیست.

خصوصیات این بنا علاوه بر آثار خارق‌العاده‌ی هنری شامل جایگاه شهری و شهرسازی، هم‌نوایی با طبیعت اطراف، فنون ساختاری و تکنیک پیشرفته در سازه، عملکرد اجتماعی و بینش توسعه پایدار و در نهایت زیبایی بصری این ساختمان منحصر به فرد گه‌ری پارتنز^{۱۵}

تطابق سازه با محیط به نحو جذابی پدیدار شده است. سازه‌ای از فولاد و چوب، با ۳۶۰۰ قطعه شیشه ساخته شده در کارگاه تأسیس شده به این منظور، ۱۹۰۰۰ قطعه‌ی بتون فیبری (ductal)، به اصطلاح سازندگان صخره یخی (iceberg) که در حد یک رویاست را به وجود می‌آورد. فرم‌های خاص مقعر یا محدب شامل تمامی مواد مورد استفاده شده می‌باشد.

در پی بنا سفره پایه‌ای (still plate) عایق در ۱۱۰۰۰ مترمکعب در مقابل استاتیک شاره‌ها^{۱۹} و حجم بتون آرمه که نگهدارنده‌ی فرم‌هاست مقاومت می‌کند. حجم‌های دیگر بر روی زمین بتونی و سپس سازه‌ی فلزی صخره یخی باعث نگه‌داری انشعابات چوبی و فولادی و در نهایت شیشه‌های عایق شده و بسیار شفاف می‌شود.

درخت و شاخه‌هایش با پیچش‌های فنی جایگاه ۱۲ سقف شیشه‌ای که ۳ عدد از آنها حالت چتری دارد و مساحت آنها ۲۷۰۰ مترمربع است، می‌شود. چوب‌های خاص ملز (mélèze)

می‌باشد.

کالبد این بنا در جنگل بولونی جا باز می‌کند. بسیاری منتقدانی که از آن به عنوان حمله به طبیعت یاد می‌کنند، در حالی که باز چینی طبیعت، نگاه‌داری دقیق از گیاهان و زیرسازی بنا حیات مجددی را به قسمتی تقریباً بدون استفاده هدفمند از این پارک می‌دهد.

این پارک نوعی موزه‌ی گیاه‌شناسی و حیات وحش است و سرمایه‌ای ملی طبیعی به شمار می‌رود.

از نقطه نظر فرهنگی، آموزشی، علمی و خلاق با توجه به تاریخچه خاص این منطقه و گوناگونی گیاهی وجود و برنامه‌های این بنیاد مکمل ویژگی‌های قدیمی پارک جنگلی بولونی است.

نخل خانه پالماریوم^{۱۶} از سال ۱۸۹۳ ساخته شده توسط سدی کارنو^{۱۷}، پرنده‌خانه، کبوترخانه، اسطبل‌ها، کیوسک‌های استراحت، مسیر تندرستی، صخره‌گوزن‌ها که از سال ۱۹۶۰ اینجا هستند و حضور کودکی به نام مارسل پروست^{۱۸} در این مکان از اهمیت علمی - آموزشی و تاریخی آن خبر می‌دهد.

پی‌نوشت:

۸- Paris Review

۹- Andy Warhol

۱۰- Ellsworth Kelly

۱۱- Christian Boltanski

۱۲- Bertrand Lavier

۱۳- Christian Boltanski

۱۴- Adrián Villar Rojas

۱۵- Gehry partners

۱۶- Palmarieum

۱۷- Sadi Carnot

۱۸- Marcel Proust

۱۹- Hydrostatic

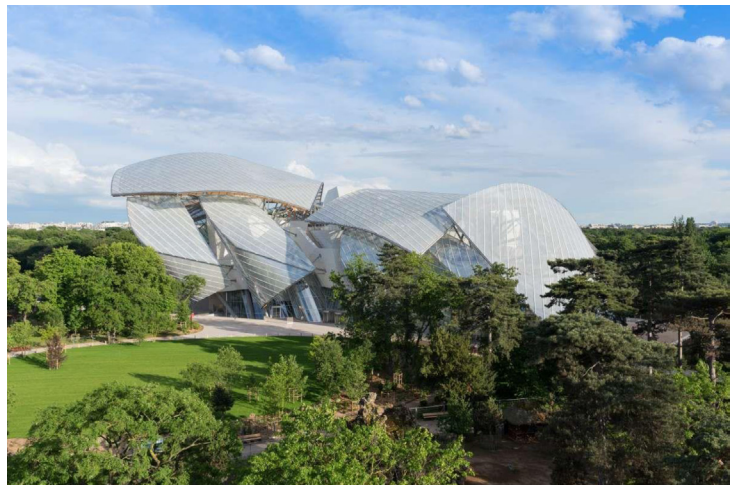
اصلی طرح، ایجاد مسیرهای اتوبوسی که به پارک طبیعی منتهی می‌شود نیز کاربری عمومی و برگزاری مراسم‌های مختلف و دعوت از افراد منجر به بازآفرینی حیات شهری و اجتماعی می‌شود.

خصوصیات این بنا علاوه بر آثار خارق‌العاده هنری شامل جایگاه شهری و شهرسازی، هم‌نوایی با طبیعت اطراف، فنون ساختاری و تکنیک پیشرفته در سازه، عملکرد اجتماعی و بینش توسعه پایدار و در نهایت زیبایی بصری این ساختمان منحصر به فرد گهری پارتیز می‌باشد. با تخمین بیش از ۷۰۰۰۰۰ نفر بازدیدکننده سالیانه (آمار احتمالی منتشر شده در روزنامه‌ی اکو^{۲۱}) با وجود قیمت بلیط نسبتاً بالا، این بنیاد نمونه‌ای بسیار عالی از نظر برنامه‌ریزی بودجه می‌باشد که خود منبع درآمدی مهم و نشان از اهمیت والای هنر و معماری است. این نوع‌آوری فنی مستلزم طراحی‌های خاص و به‌طور مشخص یک پروژه دیجیتال است که توسط کاتیا دسواترونوتیک (نرم افزار تخصصی هوا و فضا^{۲۲}) که توسط گهری، تکنولوژی (فن آوری)^{۲۳} به شکل سه بعدی بازبینی شده است.

این نوع پیشرفته‌ی مدل‌سازی سازه و ساختمانی (BIM)^{۲۴} جایزه سال بهترین مدل‌سازی دقیق رایانه‌ای را از انستیتوی معماری ایالات متحده^{۲۵} را دریافت کرد. چندین جایزه مهندسی نیز از طرف دیگر موسسات بین‌المللی به این طرح تعلق گرفته است.

این پیشرفت مهم برای بازبینی قسمت‌های فنی بنا از جمله لایه‌های نما، ضخامت عایق‌ها و کانال‌ها، آبراه‌ها و تمامی جزئیات اجرائی است. همچنین می‌توان بنا را از لحاظ بصری و زیبایی با محیط اطراف تطابق داد. این امر در کاهش و بهینه‌سازی هزینه، واکنش به نکات گسترش پایدار و بررسی شرایط داخلی محیط بسیار موثر است. به عنوان مثال می‌توان آمار میزان آب ذخیره شده در منابع مختلف این بنا را پیش‌بینی کرد. از این مدل‌ها با نام مدل ساختمان‌های باهوش یاد می‌شود.

توجه نمایید به چه میزان می‌توان از مخارج بیهوده یا دوباره‌سازی به دلیل عدم شناخت کاست. در طرح‌هایی به این عظمت اگر به کوچکترین مسایل مالی دقت نشود، مخارج به‌طور تصاعدی بالا می‌رود. البته قابل ذکر است که در مورد بنیاد لویی ویتون به دلیل حساسیت کارفرما و طراح، مخارج به‌طور انتخابی و به دلیل کیفیت بالای مواد استفاده شده از قیمت پیش‌بینی شده بالاتر رفته است و ممکن است هزینه‌های ساخت از درآمد آن در سال‌های آینده از طریق فروش بلیط یا بعضی آثار هنری جبران نشود. این مسأله به دلیل نمادین بودن و اهمیت بین‌المللی این برند، اهداف فرهنگی، جنبه‌های محیطی، بازسازی فضا و حیات شهری

هم‌قد، هم‌زمان از اتریش آورده شده تا در طول زمان واکنش مشابه به تغییرات محیطی داشته باشند که بعد از امتحان و بالابری رطوبت ۱۲٪ توسط شرکت آلمانی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. ساخت سازه از ژوئن ۲۰۰۹ تا سپتامبر ۲۰۱۳ با زمان ۱۶۵۰۰۰ ساعت کار برده است که در مقایسه با طرح‌های مشابه بسیار بالاتر است. کیفیت بالای محیطی، نکته‌ای بسیار جالب در طراحی این بناست. استفاده از مخازن ذخیره و تصفیه آب باران جهت پاکسازی نماها و آب رسانی به آبشار نمادین است. میزان دریافت آب آشامیدنی محدود و مربوط به کاربری‌های خاص می‌باشد. سیستم گرمایی، خنک‌کننده و تهویه نیز کاملاً متناسب با استانداردهای محیط طبیعی اطراف و نوآوری‌های فنی طراحی شده‌اند. به طوری که جریان آب بین دو سفره آب زیرزمینی در ۲۵ متری و ۸۰ متری زیرزمین با دمای ثابت ۱۳ درجه سانتیگراد در سیستمی بسته جا به جا می‌شود. این خاصیت زمین، محلی برای تولید سرما و گرما در کف بنادون آلوده‌سازی استفاده شده و مجدداً به طبیعت باز می‌گردد. مسأله‌ی نور، نقاط دید ۳۶۰ درجه‌ای غافلگیرکننده، فضا‌سازی‌های داخلی از نظر معماری و چیدمان موزه بسیار حائز اهمیت هستند. نکته‌ای بسیار جالب، همکاری اولافر الیاسین^{۲۰}، نور پرداز و طراح بین‌المللی در این مکان است که در نهایت منجر به خلق فضاهای بصری سه بعدی توسط آیینه، انعکاس نور زرد و حضور آبشار پله‌ای در طبقه‌ی پایینی بنا می‌باشد.

روح فضا، نور دلچسب و پیروی فضاها، تفریحی لذت بخش برای کودکان و نوا و چشم‌اندازی از موسیقی طبیعت و همخوانی عناصر روح پرور فضا برای بزرگسالان به شمار می‌رود.

نوسازی معابر عمومی اطراف، مشخص‌سازی حریم گیاهی و معدنی، مسیرسازی برای قدم زدن افراد پیاده و مسیر دوچرخه، قرار دادن نور، آب و طبیعت به عنوان محورهای

پی‌نوشت:

۲۰ - Olafur Eliasson - هنرمند هنرهای بصری

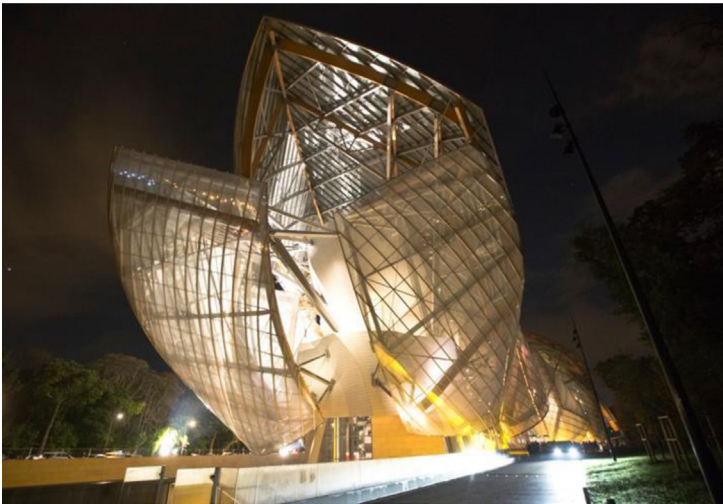
۲۱ - Echo

۲۲ - Catia de Dassault aéronautique

۲۳ - Gehry Technologie

۲۴ - Building Information Model

۲۵ - American Institute of Architecture

بکشند که ما بتوانیم آنها را بزرگ کرده و در فاصله میان بادبان‌ها و ساختمان آویزان کنیم. به نظر نمی‌رسد که کار به پایان رسیده باشد، بلکه به صورت هدفمند مردم تشویق می‌شوند که در طول زمان با آن تعامل داشته باشند».

منابع:

1. Louis Vuitton Fondation: Projets-architecte-urbanisme
2. Louis Vuitton Fondation: Sortir - Téléma
3. Everything and the bling from Frank Gehry: Paris review
4. La construction: Louis Vuitton Fondation internal article
5. Louis Vuitton Fondation: LVMH
6. Une oeuvre ultra haute complexité (an extremely complex structure): Vinci Groupe
7. Une structure d'exception à Paris (an exceptional structure in paris): Eiffage, EN-STTB, forum- holzbau

و بینش برنامه‌ریزی کمتر مورد نكوهش است. از آنجا که آخرین پروژه بین‌المللی با این سطح کیفیت اجرایی ست از سراسر دنیا بازدیدکننده‌های عمومی و تخصصی به سمت خود جذب می‌کند. برنامه‌های آموزشی بنیاد ویتون به طور مشخص شامل دوره‌های روزنامه برای کودکان، برگزاری کنفرانس و مراسم‌های مختلف و آتلیه‌های کوتاه مدت است. جوانب اجتماعی این مجموعه گسترده‌تر از جذب توریست یا بازدیدکننده است. یک نمونه برتر از برنامه‌ریزی پیش رو، ایجاد سالن‌های کنفرانس و بحث که دو گردهمایی سالیانه را به شکل تبادل موضوعی بین هنرمندان، روشنفکران، نویسندگان، دانشجویان و عموم مردم در بر دارد. این نوع گردهمایی، بسیار نوآور و مفهومی است که باعث واکنش و فراکنش‌های عمیق فکری در نسل‌های خلاق جامعه است.

در مجموع تاثیرات کالبدی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی این بنا منحصر به فرد می‌باشد و به مرور زمان با استفاده مردم از آن بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد. این‌الگو در تمامی ابعاد ذکر شده برتر می‌باشد که در مقیاسی بزرگ‌تر به ویژه می‌تواند در بازآفرینی حیات شهری نقش موثری را ایفا نماید. هدیه‌ای با ارزش، با همکاری بزرگترین شرکت‌های بین‌المللی در بهترین نحو و غیرقابل قیمت‌گذاری برای شهرداری پاریس که در سال ۲۰۶۲ به شهرداری تعلق خواهد گرفت.

معمار ۸۵ ساله در مورد اینکه آیا جنبه‌های هنرهای تجسمی در کارهای او بارزتر است یا هنر معماری می‌گوید: «من معمار هستم در نتیجه از پیش سراغ ساخت پیکره و مجسمه نمی‌روم. مرز بین مجسمه‌سازی و معماری در دنیای امروز ما خیلی مشخص است. در نتیجه نمی‌خواهم با کسی در این باره بحث کنم. زیبایی در چشم بیننده است و آزاد هستید هر اسمی که می‌خواهید روی آن چه می‌بینید، بگذارید.»

گهری در مورد اثر جدید خود می‌گوید: «این ساختمان برای هنرمندان است تا با آن بازی کنند. دانیل بورن می‌خواهد سراسر بادبان‌ها را رنگ کند و من امیدوارم بچه‌ها نقاشی‌هایی

اصول مکان‌یابی گردش بازارها (مال‌ها)

توجهی از جمعیت را برای خرید، تفریح و نیز تعاملات اجتماعی به سوی خود جذب می‌کنند. گردش بازارها (مال‌ها)، اینک به عنصری بسیار مهم در زندگی شهروندان بدل شده‌اند و علاوه بر خرید، بسیاری از نیازهای اجتماعی-فرهنگی مردم از جمله تفریحات و تعاملات اجتماعی را برآورده می‌سازند.

گردش بازارها در مراکز شهری، موتور توسعه اقتصادی، روح اجتماع، و سرمایه سیاسی شهر شناخته می‌شوند. امروزه مراکز خرید در مقیاس منطقه‌ای به تدریج عهده‌دار نقش مراکز شهری می‌شوند. در این وضعیت، گردش بازارها اهمیت تازه‌ای به عنوان یک فرم شهری جدید در برنامه‌ریزی و ضوابط شهری پیدا می‌کنند. فضاهای جدید به شکل گردش بازار نقش مهم اجتماعی و فرهنگی ایفا کرده و برخی حتی معتقدند این مراکز مدل زندگی شهری آینده است. وجود گردش بازار در مراکز شهری نتایج متعددی را به دنبال دارد:

■ اولاً باعث جذب مردم به مرکز شهر، خرید بیشتر و ایجاد حس رقابت و موفقیت در زمینه اقتصادی است. چنین گردش بازارهایی بطور مستقیم در اقتصاد شهر با اشتغال‌زایی و درآمدزایی اثر گذارند.

■ دوم آنکه بطور غیر مستقیم موجب افزایش سرزندگی و روحیه شهری و اجتماعی می‌باشند. حیات شهری افزایش می‌یابد و موجب ارتقای کیفیت محیط شهری برای زندگی می‌شود.

■ سوم وجود گردش بازار در مراکز شهری به عنوان پروژه‌های موفق برای مدیریت شهری حاکم به حساب می‌آید. از طرف دیگر، بهبود سرانه‌های اقتصادی و اجتماعی حاصل شده برای مسئولان شهری امری مثبت است. جدول شماره ۱، طبقه‌بندی انواع گردش بازارها را نشان می‌دهد.

اطلاق می‌شود که ممکن است مشابه آن در فرهنگ ایرانی و ادبیات شهرسازی ایران قابل بیان نباشد. در فرهنگ لغات، Mall به تفرجگاه یا پیاده‌روهای درختی ترجمه شده است. اما این واژه به واژه‌های مشابه دیگری در زبان انگلیسی نیز اشاره دارد؛

از آن جمله، Shopping Mall، Pedestrian Street Esplanade و Shopping Center

می‌باشند. در مورد این مفاهیم بطور اجمالی می‌توان ذکر کرد که؛ Esplanade در واقع یک فضای طویل باز است که مردم می‌توانند در آن پیاده‌روی کنند و Shopping Mall فضاهای خاصی هستند که طرح و مبدع اصلی آنها ویکتور گروئن شناخته می‌شود. این فضاها مجموعه‌ای از ساختمان یا ساختمان‌هایی هستند که واحدهای تجاری و فروشگاه‌ها را شامل شده و مسیریابی برای دیدن این واحدها بصورت پیاده تعبیه شده است. در این مسیرها امکان برقراری تعاملات اجتماعی در فضا بوجود می‌آید. بنابراین نوع فضاهای آن از فرهنگ و منطقه‌ای به فرهنگ و منطقه دیگر متفاوت هستند. گردش بازارها (مال‌ها)، محصول تغییر شیوه‌ی زیست انسانی است که دوره‌ی مدرن را تجربه کرده و آن را پشت سر گذاشته است. اگرچه در گذشته، مراکز شهر بهترین مکان استقرار مراکز خرید به شمار می‌رفته‌اند و اولین مراکز خرید در گذرگاه‌های بین خیابان‌های اصلی شهر توسعه پیدا کرده‌اند، اما بعد از جنگ جهانی دوم گرایش به خرید در محیط‌های دور از ترافیک و شلوغی افزایش یافت و با تسلط اتومبیل و مترو و بر زندگی شهری الگوی مرکز تجاری و خدماتی متحول شد، تا آن جا که امروزه گردش بازارها (مال‌ها)، پیشرفته‌ترین شکل مکان‌های خرید در زندگی شهری دنیای مدرن محسوب می‌شوند که هر روز بخش قابل

فضاهای باز شهری به فراخور ویژگی‌های کمی و کیفی خود توان شکل‌دهی به بستر مکانی تعاملات اجتماعی را دارا هستند. اگر این فضاهای باز شهری پذیرنده‌ی تعاملات اجتماعی، در تمامی ساعات شبانه‌روز به روی طیف‌های مختلف مردم باز باشند، نام "فضای جمعی" به خود می‌گیرند. با این حال فضاهای جمعی که در بیان برخی متخصصان، فضای عمومی نیز نامیده می‌شود، تنها محدود به فضاهای باز نمی‌شود و گاه بستر فضاهای بسته نیز مکان تعاملات اجتماعی شهروندان می‌گردد. هر چند اطلاق نام فضای جمعی به واسطه‌ی نوع مالکیت عموماً خصوصی این فضاهای بسته و در نتیجه‌ی آن محدودیت برای گشوده بودن در تمامی ساعات شبانه‌روز به روی همه، با پرسش‌هایی مواجه است، اما در نقشی که این فضاهای بسته در شکل‌دهی به شهر به مثابه مکان تعاملات اجتماعی ایفا می‌کنند تردیدی وارد نیست. طرح "ندوین اصول، معیارها و شاخص‌ها برای بهبود مکان‌یابی و همجواری فضاهای عمومی کلان‌مقیاس در شهر" که توسط "مرکز پژوهشی توسعه‌ی محیط و سکونت‌گاه‌ها" به سفارش "مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی" در سال ۱۳۹۰ به انجام رسیده است، اصطلاح "فضای نیمه‌عمومی" را برای نامیدن چنین فضاهای بسته‌ای برمی‌گزیند. این فضاها می‌توانند در مقیاس کلان طیف گسترده‌ای از کاربری‌ها چون مجموعه‌های ورزشی، مراکز خرید، مساجد، فضاهای نمایش عمومی، کتابخانه‌ها و... را دربرگیرند. در این میان در کلان‌شهری چون تهران، گردش بازارها (Shopping Malls) از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار می‌باشند. واژه Mall در زبان انگلیسی به فضاهایی

جدول ۱- طبقه‌بندی انواع گردش بازارها

نوع مرکز خرید	عملکرد	نوع فعالیت	کالبد فضای اقتصادی - اجتماعی - تفریحی
مرکز خرید محله Neighborhood center	تسهیلات زندگی روزمره	سوپر مارکت‌ها	نیاز روزانه
Community center	تسهیلات زندگی روزمره، کالاهای اساسی و عمده فروشی	بخش‌های تخفیف کالا، سوپرمارکت، داروخانه، وسایل خانه، تخفیف‌های بزرگ و تخصصی	سوپرمارکت‌ها و در برخی موارد با فضای بازی کودکان، بانک، دفتر پستی
در مقیاس منطقه Mall	کالاهای اساسی و عمده فروشی، سالن مد، معمولاً به شکل محصور و بسته	فعالیت شبانه‌روزی، بخش‌های کالاهای تخصصی، فروش انبوه، بخش‌های تخفیف، نمایش مد، مارک‌های معتبر	انواع رستوران، کافه، کافی نت، فضای فعالیت شبانه، سالن کنسرت، تئاتر، سینما، فضای بازی، محل بازی برای کودکان، رستوران‌های زنجیره‌ای با قیمت ویژه، در برخی موارد با اضافه کردن فضاهایی چون کتابخانه، آکواریوم، و حتی مونوریل در فضای بازی، تخصیص فضا برای کارهای خیریه + پارکینگ
در مقیاس فرامنطقه‌ای mall	در مقیاس mall مشابه با منطقه‌ای اما با تنوع بیشتر	فعالیت شبانه‌روزی، بخش‌های کالاهای تخصصی، فروش انبوه، نمایش مد، مارک‌های معتبر	منطقه‌ای در مقیاس و تنوع بیشتر، بانک و صرافی، mall مشابه با فضای مجازی (وبگاه)
Lifestyle center مرکز زندگی	فروشگاه‌های زنجیره‌ای رده بالا در سطح کشور	می‌تواند شامل کتابفروشی و دیگر خرده‌فروشی‌های تخصصی، سینما، و بخش‌های کوچک تخصصی	حتماً به یک فضای باز پیاده متصل شده است در این فضا، فضای تفریحی و big box انواع رستوران، کافه، با چندین سرگرمی اغلب با سالن کنسرت، تئاتر، سینما که بزرگی آن به مقیاس مرکز زندگی بستگی دارد، فضای بازی، محل بازی برای کودکان + پارکینگ
Power center مرکز توان	اغلب اجاره‌ای با اجاره پایین برای کالاهای تخصصی	بخش‌های تخفیف کالا، وسایل خانه، کالاهای با تخفیف زیر قیمت	رستوران، کافه، فضای پارکینگ در نزدیکی مغازه‌ها
Them/festival center	اوقات فراغت، فضای گردشگری، خرده‌فروشی و خدمات	رستوران‌ها، تفریحات	رستوران، کافه، کافی نت فضای باز، اغلب به یک پارک، یا فضای سبز متصل شده، فضای تفریحی و سرگرمی، فضای پارکینگ در نزدیکی مغازه‌ها
Outlet center	عرضه مستقیم کالا با قیمت کارخانه	عرضه مستقیم کالا، فروشگاه‌هایی با قیمت مرکز پخش و کارخانه	فضای فرصت خرید ارزان‌تر و با تخفیف فضای پارکینگ در نزدیکی مغازه‌ها

باید معیارهای مربوط به مکان‌یابی آن فضا به درستی لحاظ شود، شرایط همجواری آن فضا با سایر اجزا نیز باید سنجیده شود. باید متذکر شد هدف از پیدا کردن الگوهای همجواری مناسب برای کاربری‌های عمومی، در نهایت رسیدن به نظم فضایی است که در آن فعالیت‌ها با هم سازگار باشند و یکدیگر را تقویت کنند که در نهایت، در چنین فضایی روابط اجتماعی نیز تقویت خواهد شد.

در طرح "تدوین اصول، معیارها و شاخص‌ها برای بهبود مکان‌یابی و همجواری فضاهای عمومی کلان‌مقیاس در شهر" در غالب مباحثی که به کاربری زمین شهری مربوط می‌شود، معیارهای عمومی برای مکان‌یابی این فضاها ذکر شده‌است، که به کارگیری آن‌ها در توزیع فضایی کاربری‌ها ضروری می‌باشد. این معیارهای کلی عبارتند از:

معیارهای عمومی برای مکان‌یابی فضاهای عمومی

یک ساختمان در ارتباط با سایر مجموعه‌های شهری پدیده‌ای مجرد و مجزانیست. بلکه فضاها و کاربری‌های عمومی در یک شهر اعضای یک پیکره هستند که در کنار هم قرار گرفتن آن‌ها کل را ساخته و کارکرد این پیکره‌ی واحد علاوه بر استوار بودن بر هر یک از اجزاء، به هم‌نشینی و همکاری آنها با یکدیگر وابسته است. هدف اصلی برای بررسی همجواری کاربری‌ها، در واقع پیدا کردن رابطه‌ها و کارکردهایی است که هر یک از کاربری‌های عمومی با سایر اجزای شهر برقرار می‌کند و در صورتی که این نسبت‌ها به درستی برقرار نشود، علاوه بر اینکه مجموعه شهری متعادلی نخواهیم داشت در کارکرد هر یک از فضاها نیز خلل ایجاد می‌شود. لذا در جایگزینی هر کاربری عمومی، علاوه بر اینکه

امروزه در اغلب نقاط جهان و در شهرهای بزرگ گردش‌بازارهایی با عملکرد غالب تجاری و عمدتاً با طراحی مدرن بوجود آمده‌اند که با توجه به نوع و سطح عملکرد تأثیرات مهمی را در شهر پدید می‌آورند. گردش‌بازارها از نقاط جاذب سفرهای شهری بوده و پارامترهای متعددی در جانمایی و طراحی آن‌ها اهمیت دارد. بررسی اقدامات صورت گرفته در دنیا و تعاملات شهر و گردش‌بازار و استفاده از تجربیات موجود، راهگشای برنامه‌ریزی بهینه برای ایجاد گردش‌بازار ایرانی خواهد بود. از این رو این نوشتار سعی دارد تا با معرفی خلاصه‌ای از "معیارهای عمومی برای مکان‌یابی فضاهای عمومی" و هم‌چنین معرفی گزیده‌ای از مطالعات انجام‌شده در "طرح راهبردی - ساختاری گردش‌بازارهای یاس" گامی در راستای این برنامه‌ریزی صحیح بردارد.

- **سازگاری:** یکی از اهداف اصلی برنامه ریزی کاربری اراضی شهری، مکان‌یابی مناسب کاربری‌ها و جداسازی کاربری‌های ناسازگار از یکدیگر است.

- **آسایش:** از این طریق تأمین سهولت دسترسی به خدمات شهری که یکی از اهداف مهم برنامه ریزی شهری است، میسر می‌شود.

- **کارایی:** یکی از عوامل اصلی تعیین‌کننده مکان کاربری‌ها در شهر، الگوی قیمت زمین شهری است.

- **مطلوبیت:** مطلوبیت و دلپذیری در برنامه ریزی کاربری اراضی شهری یعنی تلاش در جهت حفظ و نگهداری عوامل طبیعی، ایجاد فضاهای باز و دلپذیر و ...

- **سلامتی:** اعمال ضوابط محیطی و بهداشتی مناسب برای کاهش آلودگی حاصل از کاربری‌های مختلف و رعایت استانداردهای بهداشتی برای تأمین سلامتی محیط زیست انسانی یکی از اهداف مکان‌یابی کاربری‌هاست.

- **استانداردهای ایمنی:** هدف از این کار به طور کلی حفاظت از شهر در مقابل خطرهای احتمالی است.

علاوه بر این معیارهای کلی، برای هر یک از کاربری‌های مطالعه شده در این گزارش، متغیرهای دیگری نیز در منابع مرتبط ذکر شده است.

معیارهای مرتبط با مکان‌یابی مراکز تجاری

فضاهای تجاری بخشی از پهنه کار و فعالیت را در نظام پهنه‌بندی شکل می‌دهند. این فضاها شامل چند گروه مختلف می‌باشند که هدف همه‌ی آنها ارائه‌ی کالا و خدمات است. این گروه‌ها؛ محورهای تجاری، مراکز و گستره‌های تجاری و حتی بنگاه‌ها و مؤسسات تجاری را در برمی‌گیرد. در طرح‌های شهری، اراضی تجاری رده‌ی حوزه، شامل واحدهای خرید خاص مانند فروشگاه‌های بزرگ زنجیره‌ای، میادین میوه و تره‌بار و... است و اراضی تجاری رده‌ی شهر و فراتر نیز شامل عمده‌فروشی‌ها، راسته‌ها، صنوف مختلف و بورس‌ها، بازار، میادین میوه و تره‌بار، شرکت‌های بازرگانی تجاری، شعب مرکزی بانک‌ها، مؤسسات تجاری واردات و صادرات کالا، شعب و دفاتر نمایندگی بانک‌های خارجی و نمایندگی مؤسسات تجاری خارجی می‌باشد. این دسته بندی خود نشان‌دهنده‌ی تعدد و تنوع مراکز تجاری است.

تغییر شدید در گونه‌های سفر و هزینه‌های آنها، تغییر رفتار مصرف‌کنندگان و اهداف آنها از مراجعه به مراکز خرید باعث به وجود آمدن گونه‌های متفاوتی از مراکز خرید در جهان شده است. مانند مراکز خرید منطقه‌ای، گردش‌بازارها (مال‌ها) و فروشگاه‌های زنجیره

ای بزرگ. اگر در گذشته، مراکز شهر بهترین مکان استقرار مراکز خرید به شمار می‌رفته‌اند و اولین مراکز خرید در گذرگاه‌های بین خیابان‌های اصلی شهر توسعه پیدا کرده‌اند، بعد از جنگ جهانی دوم گرایش به خرید در محیط‌های دور از ترافیک و شلوغی افزایش یافت و با تسلط اتومبیل و مترو و بر زندگی شهری الگوی مرکز تجاری و خدماتی متحول شد و در جهان کنونی این موضوع که فاصله زیاد خریدار تا محل خرید عاملی برای عدم جذب خریدار باشد، مورد تردید واقع شده است.

پژوهشگران در زمینه‌ی مکان‌یابی و ایجاد مراکز خرید بر این باورند که اکنون بیش از مکان و فاصله، عوامل ایجاد جذابیت و روش‌های بازار‌یابی ایجابی، در موفقیت مراکز خرید دخیل و اثرگذارند و به رغم متنوع آکادمیک، تعیین مکان و ساخت مراکز خرید به مطالعات عمیق تری احتیاج دارند. امروزه عامل جمعیت نیز برای مراکز خرید خارج از شهر اهمیت پیشین را ندارند و احتمال بازدید افراد از یک مرکز خرید به مطلوبیتی که آن مرکز خرید نسبت به سایر مراکز ایجاد می‌کند، بستگی زیادی دارد.

در ادامه متغیرهای مرتبط با مکان‌یابی مراکز تجاری بر اساس مطالعات انجام شده در جدول ۱ مشاهده می‌شود.

با توجه به اهمیت گردش‌بازارها (مال‌ها) در

جدول ۲ - متغیرهای مرتبط با مکان‌یابی مراکز تجاری

متغیرها	معیارها
<ul style="list-style-type: none"> - استقرار در مراکز قدرتمند شهری، حومه‌های شهری، نواحی اطراف بازارهای مرکزی - توجه به موقعیت و وضعیت فروشگاه‌های مجاور - نزدیکی به مراکز جمعیتی (برای مرکز خرید خارج از شهر کاربردی ندارد) - مکان‌یابی در مرکز هسته‌های شهری (محل، منطقه، شهر) 	<p>موقعیت مکانی</p> <p>شهرسازی</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ارتباط متقابل سیما و منظر پیرامونی با عنصر طرح، داشتن چشم‌انداز جذاب و آسایش بصری برای همسایگان 	<p>سیما و منظر شهری (خط آسمان / نما / ...)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - حداقل مساحت فروشگاه بزرگ ۲۰۰۰۰ مترمربع و مرکز خرید منطقه‌ای ۱۵۰۰۰ مترمربع - توجه به وسعت و شکل محوطه - سرانه تجاری ۳ تا ۵ مترمربع 	<p>وسعت / سرانه</p>
<ul style="list-style-type: none"> - بر حسب رده و منطقه شهری تعیین می‌شود. 	<p>ارتفاع / تراکم / سطح اشغال</p>
<ul style="list-style-type: none"> - دور ماندن از آلودگی صوتی، بصری و هوا 	<p>تأثیرات و نیازهای زیست محیطی</p>
<ul style="list-style-type: none"> - اهمیت دسترسی به وسیله‌ی نقلیه عمومی و سهولت دسترسی با وسیله‌ی نقلیه شخصی - استفاده از وسیله‌ی نقلیه با هدف خرید مرتبط است (هدف تفریح: شخصی، هدف خرید: عمومی). - اولویت در استفاده از وسیله شخصی است. 	<p>وسيله حمل و نقل</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ۱ واحد پارکینگ به ازای هر ۲۵ مترمربع زیر بنای تجاری - دسترسی به پارکینگ‌های عمومی 	<p>پارکینگ</p>
<ul style="list-style-type: none"> - سهولت دسترسی - مجاورت با شریان‌های اصلی و بزرگراه‌ها و نزدیکی به اتصالات جاده‌ها 	<p>معابر</p>
<ul style="list-style-type: none"> - ایمنی زمین در مقابل حوادث طبیعی - ایمنی در مقابل آتش‌سوزی 	<p>عوامل طبیعی</p> <p>ایمنی</p>

▲ تصویر (۱) - دیاگرام روند انجام مطالعات پایه در مرحله اول

۱-۲-۳- تدوین اهداف، چشم اندازها، مأموریت‌ها، راهبردها، راهکارها و اولویت بندی سیاستها

۱-۲-۴- جمع بندی و تدوین سند راهبردی.

۲- مطالعات ساختاری

۱-۲- برنامه ریزی ساختاری

۱-۱-۲- اصول و مستندات عام توسعه

زنجره گردش بازارهای یاس تهران

۱-۲-۲- اصول و معیارهای خاص

برنامه ریزی و توسعه به تفکیک هر یک از

سایت‌ها

۱-۲-۳- برنامه‌ی توسعه ساختاری

گردش بازارهای یاس به تفکیک هر یک از

سایت‌ها

۱-۲-۴- اولویت بندی سایت‌های گردش

بازارهای یاس بر حسب هر یک از مطالعات

موضوعی

۱-۲-۵- اصول و معیارهای خاص و عام

برنامه ریزی شهری گردش بازارهای یاس

۱-۲-۶- اصول و معیارهای خاص و عام

طراحی شهری و معماری گردش بازارهای

یاس

▲ تصویر (۲) - روند تنظیم سند راهبردی برای گردش بازارهای تهران

۱-۲-۷- دستورالعمل‌های راهنما برای توسعه‌ی

اقدام به انجام تلفیق و تهیه گزارش‌های تلفیق برای هر یک از مراحل نمود. بدین ترتیب و در مرحله پایانی، گزارش تلفیق نهایی با عنوان "برنامه ریزی گردش بازارهای یاس تهران" (در یک مجلد) همراه با شش جلد سند برنامه‌ی ساختاری برای هر یک از سایت‌های شش گانه‌ی گردش بازار یاس (شامل سایت‌های باغ آسمان، هنگام، ری، گنبد مینا، ورداورد و اکباتان) تهیه شد.

رئوس مطالعات طرح

راهبردی - ساختاری گردش بازارهای

یاس به طور خلاصه به شرح ذیل می‌باشد:

۱- تدوین مبانی راهبردی گردش بازارها (مال‌ها)

۱-۱- مطالعات پایه (تصویر ۱)

۱-۱-۱- طرح مسئله، اهداف و ضرورت‌ها

۱-۱-۲- تجارب داخلی و جهانی گردش

بازارها (مال‌ها)

۱-۱-۳- مبانی نظری (مفاهیم، رویکردها و

راهبردها)

۱-۱-۴- ابعاد اجتماعی و فرهنگی گردش

بازارها (مال‌ها)

۱-۱-۵- ابعاد زیست‌محیطی و فنی گردش

بازارها (مال‌ها)

۱-۱-۶- حمل و نقل و ترافیک گردش بازارها

(مال‌ها)

۱-۱-۷- ابعاد برنامه ریزی گردش بازارها

(مال‌ها)

۱-۱-۸- ابعاد طراحی (معماری و طراحی

شهری) گردش بازارها (مال‌ها)

۲-۱- تنظیم سند راهبردی برای

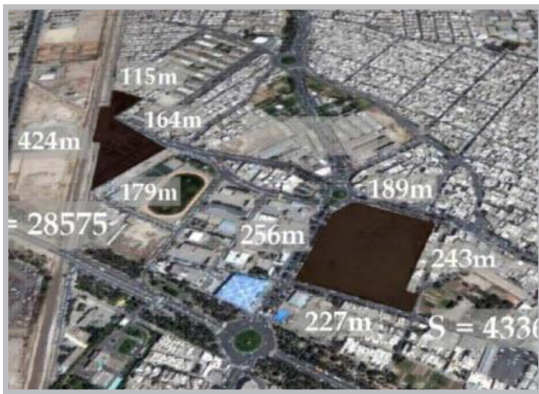
گردش بازارهای یاس تهران (تصویر ۲)

۱-۲-۱- شناخت، تحلیل و ارزیابی مقدماتی

زندگی شهری امروز و پیوند آن‌ها با پدیده‌ای پیچیده و پویا به نام شهر، لزوم انجام مطالعات و برنامه ریزی پیش از اجرا، نظارت بر فرآیند اجرا و همچنین ارزیابی وجوه مختلف آن‌ها پس از اجرا بر همگان روشن است. "مرکز پژوهشی توسعه‌ی محیط و سکونت گاه‌ها" مفتخر است تا پروژه‌ی "مطالعات و برنامه ریزی راهبردی - ساختاری و عملیاتی طرح زنجره‌ی گردش بازارهای یاس" را که از جمله پروژه‌های زیربنایی در توسعه‌ی شهری کلان شهر تهران است، به سفارش "بنیاد تعاون ناجا" در سال ۱۳۸۸ انجام دهد. چنین طرحی با مشخصات و ویژگی‌های تعریف شده‌ی آن برای اولین بار و با تلاش شبانه‌روزی متخصصین و کارشناسان زبده و باتجربه در حوزه‌های مختلف انجام گرفت. سرانجام "طرح راهبردی - ساختاری گردش بازارهای یاس" در پاییز سال ۱۳۸۸، پس از انجام مطالعات عمیق نظری و میدانی و مسافرت‌های مورد نیاز به محل سایت‌ها و نیز برگزاری مصاحبه‌ها و نشست‌های متعدد با گروه‌های ذی نفع و ذی نفوذ (به ویژه برای مطالعات اجتماعی فرهنگی)، در ۲۷ مجلد اتمام یافت. گروه تحقیق، طیف گسترده‌ای از زمینه‌های تحقیقاتی در حوزه‌های اقتصاد، اجتماعی و فرهنگی، محیط زیست، حمل و نقل و ترافیک، برنامه ریزی شهری، و طراحی شهری و معماری را شامل گردید. علاوه بر این، دو گروه خاص تحقیق در زمینه‌ی تجارب جهانی و داخلی نیز مطالعات گسترده‌ای را انجام دادند که در تلفیق و تهیه‌ی اسناد نهایی ساختاری هر یک از سایت‌ها، مورد استفاده‌ی کامل قرار گرفتند. بهره‌گیری از چنین طیف کاملی از مطالعات و تخصص‌های مورد نیاز ضمن تهیه‌ی طرحی جامع و متکی بر دانش‌های پایه، می‌تواند خود الگویی برای برنامه‌ها و طرح‌های مشابه باشد.

در فرآیند انجام طرح، در اثنای هر یک از مراحل مطالعه بر اساس شرح خدمات، نتایج و یافته‌های هر یک از زمینه‌های تخصصی (شامل مطالعات اقتصاد، اجتماعی و فرهنگی، محیط زیست، حمل و نقل و ترافیک، برنامه ریزی شهری، طراحی شهری و معماری، تجارب جهانی و تجارب داخلی) ارائه و پس از بررسی‌ها و اظهار نظرهای کارشناسی و مدیریت فنی طرح، در جلسات متعدد نیز ارائه گردیدند. پس از نهایی شدن مطالعات هر یک از

زمینه‌های تخصصی ذکر شده، نتایج تحقیقات در اختیار گروه تلفیق قرار گرفت. گروه تلفیق بر اساس نتایج و یافته‌های مطالعات اولیه،

▲ و دره‌های سرسبز فشم، اوشان و می‌گون و مناطق ورزشی تفریحی دربندسر، ششمشک و آبعلی در شرق کلان‌شهر تهران

واقع شده است. منطقه ۴ علی‌رغم آنکه یکی از وسیع‌ترین مناطق شهر تهران می‌باشد، از خوانایی کافی برخوردار نیست. با احداث این گردش‌بازار می‌توان به هویت و خوانایی منطقه کمک کرد. با توجه به قرارگیری منطقه در دروازه ورودی تهران، از سایت به عنوان یک مرکز خرید شاخص برای کسانی که از سمت شرق وارد تهران می‌شوند، استفاده خواهد شد. احداث این گردش‌بازار در کنار پارک جنگلی لویزان باعث خوانایی بیشتر و همچنین بازگشت به هویت اصلی منطقه که در قدیم تفرجگاه بوده است، می‌شود.

زمین مورد نظر به وسعت تقریبی ۳/۱ هکتار (بخش جنوبی) و ۴/۵ هکتار (بخش شمالی) در تقاطع بزرگراه شهید زین‌الدین و بزرگراه امام علی (ع) قرار گرفته است. بخش جنوبی سایت برای احداث مجموعه تجاری- تفریحی در نظر گرفته شده است (تصویر ۳).

در افق چشم‌انداز این پروژه، گردش‌بازار یاس باغ آسمان به عنوان یکی از مهم‌ترین گردش‌بازارهای شمال شرق تهران به طور عام و منطقه چهار شهرداری تهران به طور خاص، ضمن بهره‌برداری از فرصت حاصل از تمامی عناصر طبیعی و انسان‌ساخت پیرامونی و مجاور، با بهره‌برداری از موقعیت مناسب در ارتباط با شبکه بزرگراهی شهر تهران و ضمن فراهم آوردن فضای مناسب برای ایفای نقش محلی و منطقه‌ای، کانون جذابی برای تحقق فعالیت‌های فرامنطقه‌ای (به ویژه مناطق ۳، ۷، ۸ و ۱۳) و حتی فراشه‌ری (عمدتاً در ایام خاص سال) خواهد بود. در جدول زیر بیانیه مأموریت و همچنین خلاصه مطالعات انجام

که یک کریدور با قابلیت بسیار بالاست، شرایط احداث مرکز خرید مهیا شده است.

سایت مورد نظر به شکل مربع و با مساحت ۴۳۳۴۶ مترمربع در جنوب غربی میدان فرمانداری شهر ری واقع شده است. زمین مورد نظر از چندین بابت دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است؛ از قبیل داشتن موقعیت مناسب در میانه راه بین ایستگاه

مترو حرم شاه عبدالعظیم، داشتن معیار و دسترسی‌های متعدد از جبهه‌های مختلف زمین، وسعت و مساحت قابل ملاحظه، ابعاد و تناسبات مقبول و متناسب و همچنین نداشتن ناهمواری و عوارض طبیعی و صاف و مسطح بودن (تصویر ۳).

در افق چشم‌انداز این پروژه، گردش‌بازار یاس ری، مهم‌ترین فضای گردشگری و تجاری مکمل بازار قدیم ری محسوب می‌شود که ضمن فراهم آوردن زمینه‌های مساعد جهت ایجاد یک پهنه توانمند و واجد ارزش گردشگری و خدمات در محدوده حرم حضرت عبدالعظیم، کانون شهری و فراشه‌ری مهمی برای زیارت، خرید و تفریح خلق نموده است. گردش‌بازار یاس ری نه تنها در مقیاس محلی، منطقه‌ای و شهری، بلکه در مقیاس فراشه‌ری (بخش جنوبی منطقه کلان‌شهری تهران) در جهت کاهش نابرابری‌ها و افزایش میزان دسترسی به فضاهای عمومی نوین گردشگری و تجاری ایفای نقش می‌نماید و از این رو در پیوند با عناصر اصلی ری قدیم (حرم حضرت عبدالعظیم و سایر اماکن زیارتی، عناصر و پهنه‌های تاریخی و هویتی ری مانند چشمه علی، برج طغرل و غیره) و همچنین ایستگاه مترو شه‌ری، یکی از جاذبه‌های اصلی نوپدید ری در دوران معاصر محسوب می‌شود. در جدول زیر بیانیه مأموریت و همچنین خلاصه مطالعات انجام شده در ابعاد مختلف گردش‌بازار یاس ری آورده شده است (جدول ۳).

۲-۳- پروژه‌ی گردش‌بازار یاس باغ آسمان

منطقه ۴ یکی از بزرگ‌ترین مناطق شهر تهران است. این منطقه با گسترده دید دامنه‌های البرز و سطوح سبز گسترده درون حریم منطقه همچون دره‌های سد لار، لتیان

هر یک از سایت‌ها بر حسب مطالعات موضوعی

۲-۲- برنامه‌ریزی کالبدی- فضایی و برنامه‌ی فیزیکی سایت‌های شش‌گانه

- ۱-۲-۲- شناخت و معرفی سایت‌ها
- ۲-۲-۲- برنامه‌ی ساختاری سایت‌ها
- ۳-۲-۲- ارائه‌ی برنامه‌ی شهرسازی و کالبدی هر یک از سایت‌ها
- ۴-۲-۲- ارائه‌ی برنامه‌ی فیزیکی اولیه‌ی معماری و طراحی شهری هر یک از سایت‌ها
- ۵-۲-۲- ارزیابی اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و ترافیکی برنامه‌ی ساختاری
- ۶-۲-۲- ارائه‌ی برنامه‌ی نهایی فیزیکی پروژه‌ها (برنامه کلان)
- ۷-۲-۲- ارائه‌ی شناسنامه اقتصادی نهایی پروژه‌ها

۳- مطالعات ساختاری گردش‌بازارهای شش‌گانه‌ی یاس

با توجه به مطالعات ساختاری ذکر شده که خود بر مبنای مطالعات مرحله‌ی اول تدوین شده‌اند، شش جلد سند برنامه ساختاری برای هر یک از سایت‌های شش‌گانه گردش‌بازار یاس، شامل سایت‌های باغ آسمان، هنگام، ری، گنبد مینا، وردآورد و اکباتان، تهیه شد. در ادامه‌ی این گزارش، به طور منتخب خلاصه‌ی اسناد ساختاری گردش‌بازار یاس ری و یاس باغ آسمان و هم‌چنین گزیده‌ای از پژوهش انجام شده پیرامون گردش‌بازار یاس هنگام ارائه می‌شود.

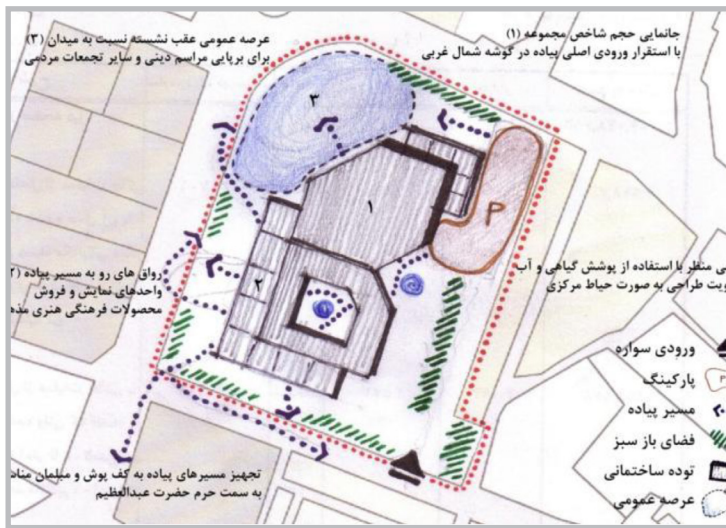
۱-۳- پروژه گردش‌بازار یاس ری

شهر ری یکی از قدیمی‌ترین شهرهای جهان است. سابقه قدمت شش هزار ساله شهر ری و وجود اماکن و عناصر بارز تاریخی و همچنین جذب زوار محترم، ویژگی‌هایی بارز و خاص تاریخی- مذهبی به این منطقه بخشیده است. ایستگاه شهر ری با پذیرش روزانه حدود ۸۰ هزار مسافر، از پرتددترین ایستگاه‌ها به شمار می‌رود. علاوه بر این، مبدأ دسترسی به جمعیت شهرک‌های اطراف و هم‌جوار به متروی تهران هم می‌باشد. همچنین زائران حرم مطهر حضرت عبدالعظیم را از تهران و حومه جابه‌جایی کند. مجتمع ایستگاهی شهر ری از توانایی بالقوه و پتانسیل بالایی در جذب بازدیدکننده و مراجعه‌کننده محلی می‌تواند برخوردار باشد. با توجه به موارد ذکر شده و همچنین کشش فراوان محور متروی حرم حضرت عبدالعظیم

جدول ۲- بیانیه مأموریت و خلاصه مطالعات انجام شده در ابعاد مختلف گردش بازار یاس ری

<p>استفاده از فرصت‌ها و مزایای سرمایه‌گذاری در محدوده شهری ایجاد محیطی جذاب و با کیفیت برای انجام فعالیت‌های گردشگری، خرید و خدمات. تجدید ساختار و ساماندهی پهنه‌های خرده‌فروشی و فعالیتی شهری.</p>	<p>فلسفه وجودی</p>	<p>بیانیه مأموریت گردش بازار یاس ری</p>	
<p>رفع بخشی از نیاز ساکنین بخش جنوبی منطقه کلانشهری تهران به فضاهای تفریحی، گردشگری، خرید و خدمات و رفع نابرابری‌های موجود در این زمینه میان مرکز و پیرامون. ساکنان، فعالان کسب و کار و نظام مدیریت در م‌حلات مجاور و مناطق پیرامونی به ویژه مناطق ۱۵، ۱۶ و ۱۹ و ۲۰.</p>	<p>مخاطبان اصلی</p>		
<p>سرمایه‌گذاران اصلی زنجیره گردش بازارهای یاس (بنیاد تعاون ناجا). مراجعات فصلی، سالانه و موردی با توجه به نقش زیارتی، خدماتی و تجاری شهری ری و کارکردهای شهری و فراشهری متصور برای گردش بازار یاس ری. تاکید بر اصول "توسعه پایدار"، "ارتقاء کیفیت زندگی"، "سرمایه‌گذاری بخش خصوصی" و "تقویت جایگاه رقابتی تهران" در تمامی مراحل برنامه‌ریزی، طراحی، احداث و فعالیت. حفظ اراضی کشاورزی پیرامونی و تقویت آن‌ها به عنوان ربه‌های تنفسی محدوده. احترام به ارزش‌ها و هویت ری در تعیین نقش‌ها و کارکردهای گردش بازار ری. ضرورت بهسازی بافت‌های مسأله‌دار پیرامونی (کارگاه‌ها و واحدهای صنعتی و بافت فرسوده، فاقد ایمنی و خطرپذیر). تاکید بر حمل‌ونقل عمومی (مترو) در مقیاس فرامنطقه‌ای. پرهیز از بارگذاری فزاینده بر شبکه ترافیکی محدوده. اولویت‌بخشی به کسب و کارهای محلی با محوریت ساکنین محدوده و تأمین نیروی کار لازم از طریق توانمندسازی و آموزش نیروهای کار ساکن ری و پیرامون.</p>	<p>اصول، ارزش‌ها و باورها</p>		
<p>بعد مطالعاتی</p>			
<p>توضیحات مطالعات گردش بازار یاس ری</p>			
<p>تجاری - تفریحی با رویکردی مذهبی فعالیت‌های فرهنگی نظیر نمایشگاه و فرهنگسرا با توجه به عملکرد فرامنطقه‌ای این گردش بازار فعالیت‌های متنوع دیگری نظیر رستوران و بازارچه‌های خرید نیز می‌توان در طراحی آن لحاظ نمود شهری و فراشهری با توجه به معیارهای اقتصادی، در بین گردش بازارهای شش‌گانه، ساخت گردش بازار ری از اولویت دوم برخوردار است.</p>	<p>نوع کاربری مقیاس عملکردی اولویت از دیدگاه اقتصادی</p>		<p>اقتصادی</p>
<p>مطالعات اجتماعی فرهنگی</p>			
<p>مطالعات زیست محیطی</p>			
<p>تأمین حداکثر ایمنی در حدفاصل ایستگاه مترو- حرم مطهر حضرت عبدالعظیم از طریق اعمال روش‌های برنامه‌ریزی، مهندسی و قانونی جهت به حداقل رساندن تعداد تصادفات و میزان آسیب دیدگی و تلفات مالی و جانی.</p>			

تأمین حداکثر آسایش، راحتی و امنیت برای استفاده کنندگان از سیستم.		حمل و نقل و ترافیک
تأمین و تسریع امکان جابجایی و تسهیل دسترسی راحت، مقرون به صرفه و قابل اطمینان برای انسان، کالا و خدمات از طریق تنظیم علمی و عملی رابطه سیستم حمل و نقل و نحوه کاربری زمین در سطح شهر با هدف کوتاه کردن سفرهای درون شهری و حذف سفرهای زائد (مدیریت تقاضا) و ارائه خدمات مختلف شهری قابل دسترسی در مقیاس پیاده و استفاده از وسایل نقلیه غیرموتوری		
تأمین به هم پیوستگی و یکپارچگی لازم برای سیستم حمل و نقل شهری به منظور سهولت استفاده از وسایل مختلف در ارتباط با هم و راحتی و آسایش استفاده کنندگان و به حداقل رساندن هزینه برای رفت و آمدهای شهری با تأکید بر حمل و نقل عمومی.		
تأمین حداکثر کارایی و سطح خدمات رسانی از طریق بهبود کیفیت سیستم با تلاش در نگهداری و مدیریت سیستم و بهینه کردن استفاده از منابع و تسهیلات موجود و حرکت در جهت بکارگیری تکنولوژی جدید در مدیریت ترافیک.		
ارائه سیستم مدیریت ترافیک ساکن و ارائه راه کارهای علمی و عملی در خصوص پارک و وسایل نقلیه در حاشیه معابر و خارج از سطح سواره رو.		
توجه به سابقه تاریخی ری به عنوان یک مرکز فراشهری گردشگری، زیارت، خرید و خدمات و نیز جاذبه‌های گردشگری ری در برنامه ریزی و تعیین نقش و جایگاه گردش بازار ری		
جلوگیری از برهم خوردن تعادل بافت مسکونی مجاور و گسترش احتمالی توسعه تجاری به این بافت در مراحل مختلف برنامه ریزی، طراحی و فعالیت گردش بازار ری		
استفاده از موقعیت مناسب در منطقه ۲۰ و نیز مجاورت با مناطق مناطق ۱۶، ۱۵ و ۱۹ به عنوان پتانسیل و نقطه قوت مهم در توسعه گردش بازار ری		
تلاش جهت تجهیز به عنوان یک مرکز فراشهری در ارتباط با شهر تهران، سکونت گاه‌های بخش جنوبی منطقه کلانشهری تهران (و همچنین استان تهران) و به ویژه شهرهای ورامین، اسلامشهر، رباط کریم و پاکدشت		
تقویت محور حرم تا ایستگاه مترو شهر ری		
عملکردی	استقرار عملکردهای فرهنگی مذهبی با توجه به امکان تعامل با حرم حضرت عبدالعظیم (ع) پیشنهاد می گردد.	مطالعات طراحی و معماری و طراحی شهری
	جانمایی عملکردهای هنری به خصوص آموزش هنر به کودکان و نوجوانان توصیه می گردد	
	واحد تجاری خرد با تنوع کالا و خدمات به صورت متمرکز در حجم شاخص گردش بازار در گوشه شمال غربی جانمایی گردند.	
	پیش بینی راهروهای وسیع و مجهز به مبلمان مناسب در فضای داخلی توصیه می گردد.	
	طراحی رواق‌های نیمه باز در ارتباط با فضای باز عمومی در گوشه جنوب غربی سایت به صورت غرفه‌های عرضه محصولات مذهبی فرهنگی هنری پیشنهاد می گردد.	
عقب نشستگی ورودی اصلی پیاده در گوشه شمال غربی سایت، فضای باز وسیعی جهت برگزاری مراسم مذهبی را فراهم می آورد.		
کالبدی	استقرار حجم شاخص گردش بازار در گوشه شمال غربی به صورت عقب نشسته نسبت به میدان فرمانداری برای ایجاد فضای باز وسیع عرصه عمومی	
	ایجاد رواق‌های نیمه باز در ارتباط با حیاط مرکزی و هم چنین در ارتباط با مسیر پیاده به سمت حرم حضرت عبد العظیم (ع)	
	پرهیز از دیوار کشی سایت گردش بازار به خصوص در ضلع غربی و هم چنین نیمه غربی اضلاع شمالی و جنوبی	
دسترسی	استفاده از عناصر عمودی ستون مانند به منظور تعریف محدوده عرصه عمومی مقابل ورودی اصلی پیاده	
	ورودی اصلی سواره از خیابان آستانه منشعب می شود و به دلیل ترافیک سنگین خیابان سپاهیان انقلاب انشعاب ورودی سواره از آن مجاز نمی باشد.	
	مسیر منتهی به پارکینگ شرقی سایت توسط حصار سبز از فضاهای باز سایت جدا گردد.	
	تعریف مسیر پیاده از پارکینگ به سمت ورودی فرعی شرقی بنا ضروری است.	
بصری و زیباشناختی	ورودی اصلی مختص پیاده در ارتباط با عرصه عمومی گوشه شمال غربی سایت می باشد.	
	حجم شاخص رو به میدان فرمانداری و عرصه عمومی مجاور آن دارد.	
	بدنه غربی و جنوبی گردش بازار به صورت رواقی ممتد دارای ارتباط با مسیر پیاده خواهد بود.	
	استفاده از پوشش گیاهی و آب در حیاط مرکزی ضروری است.	
	فراهم آوردن سکوهایی برای نشستن در عرصه عمومی مدخل گردش بازار توصیه می گردد. بهتر است هندسه ای مرکزی در چیدمان آن‌ها مورد رعایت قرار گیرد.	

شده در ابعاد مختلف گردش بازار یاس باغ آسمان آورده شده است (جدول ۴).

۳-۳- گردش بازار یاس هنگام

سایت گردش بازار یاس هنگام در جنوب منطقه چهار تهران با وسعت تقریبی پنج هکتار قرار دارد. در محدوده این سایت عناصر تأثیر گذار مهمی چون اتوبان و میدان رسالت، دانشگاه علم و صنعت، ایستگاه متروی علم و صنعت، مبل فروشی های خیابان دلاوران، و... قرار دارد. با توجه به مطالعات این طرح عملکرد اصلی این گردش بازار می تواند مرکز نمایشگاهی مبل منطقه شرق تهران باشد. این مجتمع در واقع می تواند به محل عرضه و نمایش محصولات تولید شده در کارگاه های چوب منطقه بومهن و همچنین کارگاه های تولیدی منطقه دلاوران و سراج تبدیل شود. در افق این چشم انداز، گردش بازار هنگام به عنوان یک

جدول ۴- بیانیه مأموریت و خلاصه مطالعات انجام شده در ابعاد مختلف گردش بازار یاس باغ آسمان

سرمایه گذاری در بخش توسعه شهری و نیز حمایت از بهسازی و نوسازی بافت های نامطلوب پیرامونی (به ویژه فضاهای فرسوده، فاقد ایمنی و خطرپذیر و کارگاه های محله شمیران نو، پادگان نظامی کوهک در محدوده جنوبی سایت و سایر اراضی نظامی در حوزه بلافاصل شمال سایت)	فلسفه وجودی	بیانیه مأموریت گردش بازار یاس باغ آسمان
ایجاد فرصت های کارآفرینی و اشتغال برای جامعه محلی در قالب خدمات خرید و گردشگری		
رفع کمبودها و نیاز به مراکز خرید و گردشگری در مقیاس های محلی، منطقه ای، شهرستانی و فراشهری	مخاطبان اصلی	
افزایش جذابیت های شهر تهران برای شهروندان، مراجعان و گردشگران داخلی و خارجی		
ساکنان ، فعالان کسب و کار و نظام مدیریت در محلات مجاور و منطقه ۴ شهرداری تهران	اصول، ارزش ها و باورها	
ساکنان و فعالان کسب و کار مناطق ۳، ۷، ۸ و ۱۳ مجموعه نهادهای دخیل در مدیریت توسعه شهری		
سرمایه گذاران اصلی زنجیره گردش بازارهای یاس (بنیاد تعاون ناجا)		
ساکنان و صاحبان کسب و کار مستقر در محدوده شرقی تهران با آهنگ مراجعه نامنظم و فصلی تا سالیانه (شهرهای اوشان، فشم و میگون، لوسانات، دماوند و فیروزکوه و ورامین)		
تأکید بر اصول "توسعه پایدار"، "ارتقاء کیفیت زندگی"، "سرمایه گذاری بخش خصوصی" و "تقویت جایگاه رقابتی تهران" در تمامی مراحل برنامه ریزی، طراحی، احداث و فعالیت		
ضرورت توانمندسازی در بافت های مسأله دار پیرامونی و بهبود محیط اقتصادی و کسب و کار در محدوده منطقه ۴		
تأمین نیروی کار لازم از طریق آموزش نیروهای کار محلی و دادن اولویت به نیروهای کار ماهر موجود در محدوده پیرامونی		
جلوگیری از هر گونه دست اندازی به میراث طبیعی محدوده (به ویژه پارک جنگلی لویزان)	بعد مطالعاتی	
ضروت تلاش در زمینه ایجاد اشتغال و بهبود اقتصاد محلی		
پرهیز از بارگذاری نامتناسب و برهم زدن نظم ترافیکی بزرگراه زین الدین (همت)	نوع کاربری	
توضیحات مطالعات گردش بازار یاس باغ آسمان		
مراکز عرضه کالاهای مصرفی (خوراکی، پوشاکی و ...) به همراه عرضه کالاهای فرهنگی (نمایشگاه، تئاتر و سینما و...)		مقیاس عملکردی
ایجاد مراکز تفریحی ورزشی		
شهری	اولویت از دیدگاه اقتصادی	
با توجه به معیارهای اقتصادی در بین گردش بازارهای شش گانه، ساخت گردش بازار یاس باغ آسمان از اولویت یکم برخوردار است.		
بر اساس مطالعات انجام گرفته پیشنهاد این بخش، ایجاد یک عملکرد تخصصی برای باغ آسمان و تمرکز بر روی خدمات مربوط به مراسم ازدواج است.	مطالعات اجتماعی فرهنگی	
در نظر گرفتن موارد زیست محیطی تعریف شده برای پروژه هنگام		
تهیه پروژه های مختلف و هماهنگ برای سایت		
تهیه پروژه ساماندهی زیست محیطی در جهت جلوگیری از آلودگی های مختلف مانند فاضلاب، پسماندها، زباله های بیمارستانی و...		
در نظر گرفتن امکان بازنگری و اصلاح پروژه ها	مطالعات زیست محیطی	

تصویر (۴) - سازمان کابردی فضایی گردش بازاری

حمل و نقل و ترافیک	تأمین حداکثر ایمنی در مجاورت بزرگراه‌های همت و امام علی (ع)
	تأمین حداکثر آسایش، راحتی و امنیت برای کاربران
	تأمین و تسریع امکان جابه‌جایی و تسهیل دسترسی راحت، مقرون به‌صرفه و قابل اطمینان برای انسان، کالا و خدمات
	کاهش آلودگی‌ها و به حداقل رساندن اثرات منفی زیست‌محیطی سیستم حمل و نقل
	تأمین هم‌پیوندی و یکپارچگی لازم برای سیستم حمل و نقل شهری
	مدیریت مناسب منابع و تسهیلات موجود و استفاده از تکنولوژی روز
مطالعات برنامه ریزی شهری	ارائه سیستم مدیریت ترافیک ساکن
	تأمین نیاز شدید محلات و شهرک‌های مسکونی مجاور به فضاهای خدماتی، گردشگری و عمومی در برنامه‌ریزی
	توجه به کارکرد منطقه‌ای گردش‌بازار باغ آسمان در منطقه‌ی ۴ و وکارکرد فرامنطقه‌ای آن در مناطق ۸، ۷، ۳ و ۱۳
	برنامه‌ریزی برای حفاظت محیط طبیعی پیرامونی
	توجه به تأمین دسترسی مناسب محلی، توسعه خطوط حمل و نقل عمومی و تأمین ورودی‌ها و خروجی‌های مناسب به سایت
	ایجاد فرصت‌هایی برای نوسازی، بهسازی و اصالت‌بخشی به بافت فرسوده و ابنیه غیراستاندارد در محلات مجاور
ایجاد امنیت و ایمنی لازم در فضاهای پیرامونی	
عملکردی	جانمایی عملکردهای تفریحی ورزشی به خصوص مواردی که امکان فعالیت در فضای باز را دارند؛ در قطعه زمین شمالی پیشنهاد می‌گردد.
	عملکردهای تفریحی فرهنگی به همراه عملکردهای خدماتی تجاری خرد، به منظور تکمیل یکدیگر در توده ساختمانی مستقر در قطعه زمین شمالی جانمایی گردند.
	امکان نفوذ گستره تحت پوشش عملکردهای سازگار در داخل و خارج بنا فراهم خواهد بود.
	جانمایی عملکردهای تجاری متنوع به صورت بازارچه در قطعه زمین جنوبی پیشنهاد می‌گردد.
	لازم است بخش وسیعی از مساحت سایت در هر دو قطعه شمالی و جنوبی به فضای باز و سبز اختصاص یابد.
	امکان برپایی غرفه‌های موقت نمایشگاهی به خصوص در فضای باز قطعه زمین جنوبی فراهم گردد.
کالبدی	استقرار حجم شاخص گردش‌بازار در قطعه زمین شمالی
	ترکیب توده و فضا به صورت الگوی حیاط مرکزی
	الگوی متمرکز در قطعه زمین شمالی و الگوی خطی در قطعه زمین جنوبی
	عقب نشینگی حجم شاخص ورودی بنا نسبت به لبه بزرگراه
	پیش‌بینی فضاهای نیمه‌باز تراس مانند در همکف و طبقات
	استفاده از نورگیری سقفی
دسترسی	وجود دو ورودی پیاده از پارک جنگلی لویزان به‌صورت تعریف مسیر زیرگذر یا روگذر شیب‌دار
	وجود ورودی پیاده اصلی در میانه سایت به هر دو قطعه زمین شمالی و جنوبی
	امکان ارتباط مسیرهای دسترسی دو قطعه زمین از طریق زیرگذر یا روگذر شیب‌دار
	بدنه متخلخل شرقی و جنوبی با امکان دسترسی پیاده از بافت مسکونی
	تعریف مسیر پیاده ممتد از پارک جنگلی لویزان به داخل گردش‌بازار به صورت لوپ
	استقرار ورودی‌های سواره منتهی به پارکینگ در محورهای شمالی و میانی
بصری و زیباشناختی	تعریف مسیرهای پیاده از پارکینگ‌ها به سمت داخل گردش‌بازار
	وجود گشایش‌های فضایی به منظور خروج از توده و ورود به فضای سبز
	دید به پارک جنگلی لویزان به خصوص از فضاهای نیمه باز در طبقات
	حیاط‌های مرکزی سبز
	استفاده از عنصر آب (ساکن و روان)
	استفاده از پوشش گیاهی انبوه به خصوص در لبه‌های دسترسی‌های بزرگراهی
استفاده از دیواره‌های کوتاه متخلخل در اضلاع شرقی و جنوبی	
نورپردازی شبانه فضاها	

استفاده از فضا و تأثیر آن در مکان‌یابی و همجواری چنین کاربری‌هایی روشن خواهد شد. امید است طرح‌های پژوهشی انجام گرفته، گامی مؤثر در جهت اعتلاء بیش از پیش اهداف توسعه شهری کشورمان باشد.

مجله ایده قصد دارد در شماره دوم خود به طور تخصصی، با پشتیبانی مطالعات انجام شده در مرکز پژوهشی توسعه محیط و سکونت‌گاه‌ها، به معرفی و بحث پیرامون موضوع گردش‌بازارها (مال‌ها) و مسائل و چالش‌های آن‌ها در سطح ملی و بین‌المللی بپردازد. از کلیه مالکین و از عموم متخصصان و صاحب‌نظران دعوت می‌شود تا ما را در این امر یاری نمایند. ضمناً مجله ایده آمادگی دارد نسبت به معرفی برترین‌ها از طریق رپورتاژ آگهی اقدام نماید.

محورهای اصلی تدوین مقاله در شماره بعد به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- مطالعات نظری در حوزه گردش‌بازار (مال): مفاهیم، رویکردها و راهبردها
- واژه‌شناسی و بررسی پیشینه گردش‌بازار از گذشته تا به امروز
- نظریه‌های مرتبط با پیدایش و توسعه گردش‌بازارها
- رویکردها و نگرش‌های خاص مطرح در نظام گردش‌بازارها
- سیر تحول و شکلگیری گردش‌بازارها
- طبقه‌بندی انواع گردش‌بازارها و تعیین فعالیت و فضا

۲- مطالعات تطبیقی در حوزه گردش‌بازارها (بررسی و تحلیل تجارب داخلی و خارجی)

- طبقه‌بندی انواع نمونه‌های داخلی گردش‌بازارها (مرکز خرید، پاساژ...)
- تعیین و تبیین معیارهای ارزیابی تجارب داخلی گردش‌بازارها
- تحلیل و ارزیابی نمونه گردش‌بازارهای داخلی
- طبقه‌بندی انواع نمونه‌های خارجی گردش‌بازارها (آسیایی، آمریکایی شمالی و جنوبی، اروپا...)

تصویر (۶) - سازمان کالبدی فضایی گردش‌بازار یاس باغ آسمان

تصویر (۵) - موقعیت سایت گردش‌بازار یاس باغ آسمان

شبکه دسترسی از یکسو و نزدیکی به ایستگاه‌های حمل و نقل عمومی، به شیوه‌ای طراحی و سازماندهی شده است که بافت پیرامونی آن عمدتاً پذیرای ترافیک سواره و مراجعان محلی بوده و بدین منظور مسیرهای مناسبی برای دسترسی به نظام حمل و نقل عمومی (به ویژه ایستگاه‌های مترو) فراهم می‌کند.

جمع‌بندی

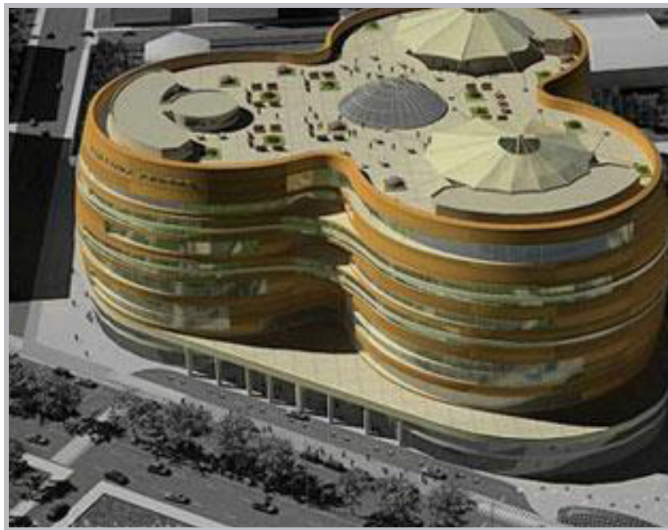
پژوهش‌های انجام گرفته، نشانگر فقدان و کاستی منابع موجود در زمینه رویکرد صحیح به مسأله مکان‌یابی و همجواری کاربری‌های عمومی در شهرها است که یکی از نتایج آن عدم شکل‌گیری مراکز به سامان شهری در مقیاس‌های مختلف و بروز آشفتگی‌های بسیار ناشی از همجواری‌های نامطلوب عناصر شهری با یکدیگر در بافت اطراف خود می‌باشد. اما واضح است که چنانچه پژوهش بر اساس رویکرد مکانی، برداشت میدانی و نیز مرور گسترده منابع خارجی ادامه یابد، ابعاد و زوایای بسیار دیگری به خصوص در زمینه الگوی

فضای مرکب از فعالیت‌های کسب و کار و خرید، گذران اوقات فراغت و تبادلات اجتماعی، با فراهم کردن زمینه لازم جهت تأمین بخشی از نیازهای منطقه‌ای (منطقه ۴) و فرامنطقه‌ای (مناطق ۳، ۷، ۸، ۱۳)، نقش مهمی در نظام فعالیت و گذران اوقات فراغت محدوده شرق تهران ایفا می‌نماید. فضاهای فرهنگی و هنری پیش‌بینی شده، محیطی مناسب برای تقویت شرایط فرهنگی بافت پیرامونی مهیا می‌سازد.

این گردش‌بازار ضمن تلاش جهت ایجاد پیوند دوسویه مطلوب با کلیه عناصر سازگار به ویژه راسته تجاری میلان دلاوران و راسته تجاری خرید هفت حوض - نارمک (مجاور خیابان شهید آیت)، بخشی از نیازهای بافت مسکونی مجاور را مرتفع نموده و نیروی محرکه مهمی در زمینه تشویق بهسازی، نوسازی و توسعه مجدد در محدوده‌های مسالهدار پیرامونی محسوب می‌شود.

گردش‌بازار هنگام با توجه به محدودیت‌های

تصویر (۷) -
گردش بازار یاس
هنگام (منبع: وب
سایت مهندسين
مشاور شیب راه)

- تعیین و تبیین معیارهای ارزیابی تجارب خارجی گردش بازارها
- تحلیل و ارزیابی نمونه گردش بازارهای خارجی
- ۳- مطالعات اقتصادی گردش بازارها (مالها)
- مبانى و راهبردهای اقتصادی گردش بازارها
- تعیین و تبیین معیارهای ارزیابی اقتصادی گردش بازارها
- ابعاد مختلف اثرات و تبعات اجرای گردش بازارها در نظام اقتصادی شهر
- مطالعات و بررسی اثرات اقتصادی تجربیات مشابه گردش بازارها (نمونه‌های خارجی و داخلی)
- عوامل موثر بر انتخاب مراکز خرید از دیدگاه خریداران و سرمایه‌گذاران

- بررسی اسناد فرادست در گردش بازارها
- بررسی و تحلیل عرضه و تقاضای فضاهای تجاری اداری و تفریحی در گردش بازارها
- بررسی و تحلیل اقتصادی سرمایه‌گذاری در ساخت و ساز گردش بازارها
- ۴- مطالعات فرهنگی و اجتماعی گردش بازارها (مالها)
- مبانى و راهبردهای فرهنگی و اجتماعی گردش بازارها
- تعیین و تبیین معیارهای ارزیابی فرهنگی و اجتماعی گردش بازارها
- ابعاد مختلف اثرات و تبعات اجرای گردش بازارها در نظام اجتماعی شهر
- مطالعه و بررسی اثرات فرهنگی و اجتماعی تجربیات مشابه گردش بازارها (نمونه‌های خارجی و داخلی)
- نحوه اثرگذاری ویژگی‌های فرهنگی جامعه بر طراحی گردش بازارها

تصویر (۸) -
گردش بازار یاس
هنگام (منبع: وب
سایت مهندسين
مشاور شیب راه)

- روش تعیین حوزه نفوذ مراکز خرید و گردش بازارها از ابعاد اجتماعی

تصویر (۹) -
گردش بازار یاس
هنگام (منبع: وب
سایت مهندسين
مشاور شیب راه)

- ۵- مطالعات زیست محیطی گردش بازارها (مالها)
- مبانى و راهبردهای زیست محیطی گردش بازارها
- تعیین و تبیین معیارهای ارزیابی زیست محیطی گردش بازارها
- ابعاد مختلف اثرات و تبعات اجرای گردش بازارها در نظام زیست محیطی شهر
- مطالعه و بررسی اثرات زیست محیطی گردش بازارها (نمونه‌های خارجی و داخلی)
- ۶- مطالعات حمل و نقل گردش بازارها (مالها)
- تدوین مبانى راهبردی گردش بازارها از طرجهای شهری در حوزه ترافیک و حمل و نقل
- تعیین و تبیین معیارهای ارزیابی حمل و نقل و ترافیک گردش بازارها
- ابعاد مختلف اثرات و تبعات اجرای گردش بازارها در نظام حمل و نقل و ترافیک شهر
- مطالعه و بررسی اثرات ترافیکی گردش بازارها (نمونه‌های خارجی و داخلی)

مجتمع تجاری روشا

آدرس: تهران، میدان قدس، خیابان دزاشیب، سه راه عمار، ابتدای خیابان عمار، پلاک ۳.

• پس از طبقات تجاری، یک طبقه به طور کامل به ۳ رستوران مورد علاقه ایرانیان اختصاص یافته که به همراه رستوران فضای **roof garden** در طبقه آخر، تجربه دلپذیر روشا را برای بازدیدکنندگان تکمیل می‌کند.

چشم انداز روشا، نگاهی نو به مفهوم فروشگاه

دیدگاه مدیریت روشا پایه‌ریزی یک فرهنگ نو در صنعت فروشگاه‌های ایران است؛ فرهنگی نو برای تبدیل تصویر کنونی تجربه خرید از امری زمان‌بر و بعضاً خسته‌کننده به زمانی مغتنم برای تفریح و با هم بودن. با این دیدگاه و به پشتوانه تحقیقات وسیع در بازار ایران، مدیریت روشا، مفهومی متفاوت از «فروشگاه در فروشگاه» را در کشور پیاده‌سازی می‌نماید. به عبارت دیگر، با معماری چشم‌نواز، امکانات ویژه و فضایی خاص، روشا جایگاه خود را در میان بازار هدف مورد نظر، تثبیت خواهد کرد.

مشاورین روشا

یک گروه از مشاوران کارآزموده و حرفه‌ای، نتیجه سال‌ها تجربه و نیز تازه‌ترین دانش روز جهان را در زمینه‌های گوناگون در اختیار مدیریت روشا می‌گذارند؛ از طراحی معماری گرفته تا مدیریت مرکز خرید. شرکت بیل‌فینگر واقع در آلمان، یک شرکت بین‌المللی است که به عنوان مشاور ارشد روشا برگزیده شده است. بیل‌فینگر با تجربه‌ای بالغ بر ۲۵ سال و فهرستی بلند بالا از پروژه‌های موفق در این زمینه، دانش روز را در اختیار مدیریت روشا قرار می‌دهد.

تیم بهره‌برداری

پردازش ایده‌های نو یکی از اصلی‌ترین برنامه‌های تیم مدیریت اجرایی روشا است. این تیم با بهره‌گیری از مشاوران داخلی و خارجی در زمینه‌های مختلف بر آن است تا کیفیت خدمات و رضایتمندی مشتریان را تضمین

آنگور که مشاهدات بازار نشان می‌دهد، اکثریت قریب به اتفاق مراکز خرید، به لحاظ پوشش بازار، اهداف کلی، محصولات و خدمات کاملاً شبیه به عمل کرده و ظاهراً خط مشی استراتژیک خاصی را دنبال نمی‌کنند. در چنین شرایطی نیاز مبرم به «حرکتی متمایز» بیش از پیش نمایان شده و در پی آن، اهمیت انتخاب دقیق بازار هدف با توجه ویژه به حفظ تعادلی ظریف بین نیازهای فرهنگ بومی ایران و آخرین دستاوردهای عرصه بین‌الملل قوت می‌گیرد. هدف اصلی روشا حول این محور تعریف شده است که نه تنها کالاها و خدمات مورد نیاز مصرف‌کنندگان، می‌بایست در زیر یک سقف گردآوری شوند، بلکه مهمتر از آن، امکان تجربه متفاوتی است که باید برای تمامی بازدیدکنندگان فراهم شود. مدیریت مرکزی و یکپارچه روشا بر آنست تا فرهنگی جدید را پایه‌گذاری نماید؛ بدین ترتیب، تصویر ذهنی از خرید زمان‌بر و گاهی خسته‌کننده اساساً به یک فرصت فوق‌العاده تبدیل می‌شود. به گونه‌ای که همگان از لحظه لحظه تجربه خرید رفتن و با هم بودن لذت ببرند و این بخشی از سبک زندگی شان شود.

روشا مشتمل بر ۱۷ طبقه در مجموع فضای ۳۳۰۰۰ متر مربع، با طراحی خلاقانه، به خودی خود تجربه‌ای خاص و جالب توجه است:

• با در نظرگیری ۱۱ طبقه پارکینگ، آسایش برای تمامی بازدیدکنندگان تضمین می‌شود.

• فضای یک طبقه به طور کامل به سوپرمارکتی مدرن اختصاص یافته تا تمامی نیازهای مشتریان برآورده شود.

• ۴ طبقه فضای تجاری، با یک ترکیب فکر شده و در عین حال خاص از برندهای شناخته شده بین‌المللی، امکان پاسخگویی به سلیقه‌های متفاوت را فراهم می‌آورد.

نماید. تجربه‌ای متمایز که پیش از روشا، جای خالی آن در بازار ایران به شدت احساس شده بود.

کاربری و بخش‌های پروژه

روشا با ترکیب‌بندی و جانمایی حساب‌شده و همچنین سبد محصولاتی که با دقت بسیار، برندهای داخلی و خارجی را در کنار هم قرار داده است، در نظر دارد تا گروه‌های مختلف سنی و اجتماعی-اقتصادی را در جامعه هدف خود مخاطب قرار دهد. این پابندی اصولی به جلب رضایت مشتریان و ارائه تجربه‌ای متمایز، همان عاملی است که می‌تواند روشا را در صدر فهرست انتخابی مخاطبین قرار دهد.

• سوپرمارکت

اولین طبقه تجاری روشا به سوپرمارکت مدرنی اختصاص یافته که آماده ارائه کلیه خدمات مربوطه به مشتریان خواهد بود. همچنین دسترسی سریع و آسان به طبقات پارکینگ از طریق آسانسور و رمپ‌های برقی، مدیریت ترافیک بالای پیش‌بینی شده برای این بخش را امکان‌پذیر می‌سازد.

• طبقات تجاری

از پوشاک، جواهرات و لوازم آرایشی و تزئینی، پوشاک ورزشی و سایر وسایل مربوطه، تا لوازم منزل و آشپزخانه و بسیاری دیگر، همه و همه با ترکیبی خاص از برندهای محبوب داخلی و خارجی در ۴ طبقه تجاری روشا جای گرفته‌اند. به علاوه، وجود کافی‌شاپ و سایت بازی کودک، باعث می‌شود تا خرید به همراه خانواده برای همه تجربه‌ای دلپذیر باشد و تک‌تک افراد با آسودگی خاطر برای انتخاب محصولات مورد نیازشان وقت داشته باشند.

• رستوران و کافی‌شاپ

پس از طبقات تجاری، ترکیب دلچسبی از ۴ رستوران مورد علاقه ایرانیان در یک طبقه، به گرمی پذیرای بازدیدکنندگان خواهد بود. ترکیب بندی این قسمت به گونه‌ای پیش‌بینی شده است تا پاسخگوی سلیق و ذائقه‌های گوناگون باشد. و بالاخره در رستوران **roof garden** طبقه آخر، بازدیدکنندگان می‌توانند ضمن میل غذا، از منظره فوق‌العاده اطراف لذت ببرند.

امکانات و سرویس‌ها

• پارکینگ

با توجه به میانگین تعداد مراجعین، ۱۱ طبقه پارکینگ (۷۰٪ کل زیربنا) مطابق با استانداردهای روز دنیا جهت تامین آسایش خاطر برای بازدیدکنندگان از روشا پیش‌بینی شده است. پارکینگ‌های روشا براساس آخرین استانداردهای روز دنیا و برای استفاده‌ی افراد مختلف از جمله معلولین، طراحی و ساخته شده‌اند. ارتفاع متوسط طبقات پارکینگ ۳ متر و عرض رمپ در مسیر مستقیم ۶ متر و در پیچ‌ها ۵.۷ متر است.

• امنیت و حرارت

پیاده‌سازی سیستم‌ها و تجهیزات اطفاء حریق بر اساس استانداردهای روز دنیا (NFPA)، ساخت **PROTEC** انگلستان و استفاده از بوستر پمپ‌های آتش‌نشانی و آبرسانی به همراه پشتیبان پمپ دیزل ساخت **GRUNDFOS** دانمارک

• سایر سرویس‌ها

✓ سرویس‌های بهداشتی در طبقات برای خانم‌ها، آقایان و معلولین محترم در نظر گرفته شده و حتی قسمتی نیز برای مادران جهت تعویض نوزادان؛ به این ترتیب نیازهای گروه‌های مختلف بازدیدکنندگان حتی در طراحی سرویس‌های بهداشتی نیز دیده شده است.

✓ نمازخانه

مشخصات فنی

✓ ریز بینی در انتخاب به روزترین تجهیزات برای ساخت پروژه، نشان از دیدگاه متفاوت سرمایه‌گذاران روشا دارد؛ دیدگاهی با محوریت پیاده‌سازی الگوی مصرف بهینه انرژی و کاهش هزینه‌های تعمیر و نگهداری مرکز در برنامه‌های بلندمدت مدیریتی.

✓ عملیات اجرایی تأسیسات مکانیک و برق روشا تحت نظارت گروهی از متخصصان و کارشناسان مجرب در زمینه پروژه‌های کلان صنعتی، تجاری و اداری صورت می‌گیرد.

از جمله مشخصات فنی و تأسیساتی روشا می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. به کارگیری جت فن‌های پیشرفته **System Air** ساخت کشور آلمان برای جابه‌جایی هوا در پارکینگ‌ها،

۲. دیزل ژنراتور جهت تأمین برق اضطراری با پوشش ۱۰۰٪ بار کامل مجتمع از شرکت **CATERPILLAR** آمریکا،

۳. بهره‌گیری از فن کوئل‌های چهار لوله‌ای **EURAPO** ایتالیا که امکان استفاده همزمان از امکانات سرمایشی و گرمایشی را در چهارفصل در مرکز خرید فراهم می‌سازد. همچنین استفاده از چیلرهای تراکمی هواخنک با ظرفیت برودتی ۷۲۶ تن ساخت **CLIVET** ایتالیا با راندمان ۳.۱۷ جهت تأمین سرمایش مورد نیاز مجتمع،

۴. استفاده از بویلرهای حرارتی با بازدهی ۹۵٪ با مشعل دوگانه سوز، ساخت ایتالیا با ظرفیت ۲۴۸۰ کیلووات،

۵. به کارگیری ۵ دستگاه هواساز ساخت شرکت **TCF** ایتالیا برای تأمین هوای تمیز و مطبوع در داخل مجتمع و رستوران‌ها، و

۶. بهره‌گیری از پله و رمپ برقی هوشمند و آسانسورهای هوشمند ساخت **KONE** فنلاند و همچنین بهره‌گیری از سیستم **E-Link** در هدایت هوشمند آسانسورها.

سازه و نما

حساسیت سرمایه‌گذاران و مدیران روشا جهت پی‌ریزی بنایی ماندگار و نیز اعتقاد راسخشان به پیاده‌سازی استانداردهای روز دنیا در این صنعت، باعث شده است تا:

✓ سازه روشا به صورت بتنی و با سقف‌های پس کشیده (**Post Tension**) طراحی و ساخته شود؛ که البته از مزایای **Post Tension** ضخامت کم سقف (حدود ۲۵ سانتی‌متر) و فاصله نسبتاً زیاد ستون‌ها (۱۲ متر) از یکدیگر است.

✓ آزمایشگاهی محلی در پروژه مستقر شود تا به جهت حساسیت بالای پروژه، تمامی بتن‌ریزی‌ها با کنترل دقیق آزمایشگاه انجام پذیرد. شایان ذکر است که مقاومت مصرفی در پروژه حتی حدود ۲۰٪ بالاتر از مقاومت مورد نیاز است.

✓ نمایی متفاوت برای مرکز طراحی شده است که ترکیبی از شیشه، چوب و سرامیک می‌باشد و تضادی چشم‌نواز ایجاد می‌کند. همچنین با توجه به کاربری تجاری بخشی از ساختمان، به منظور ایجاد سادگی و شفافیت هر چه بیشتر در نما، درصد بالایی از شیشه (ساخت کشور بلژیک) استفاده شده است. لازم به ذکر است نمای شیشه‌ای روشا به سیستم **Curtain Wall**

ساخت (**GS**) ایتالیا اجرا می‌گردد.

طبقه اجتماعی-اقتصادی منطقه

جمعیت منطقه ۱ شمیرانات حدود ۵۰۰۰۰۰ نفر برآورد می‌شود که اکثر آن به لحاظ گروه بندی اجتماعی-اقتصادی جزو طبقات بالا محسوب می‌شوند. از مشخصات بارز نواحی مهم این منطقه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

✓ میدان تجریش با آمار رفت و آمد بسیار بالا به دلیل وجود بازار سنتی تجریش، ایستگاه‌های اتوبوس، تاکسی و همچنین مترو.

✓ محله نیاوران که به دلیل وجود کاخ-موزه و همچنین پارک نیاوران از مکان‌های مورد علاقه مردم محسوب می‌شود.

✓ نواحی مسکونی شناخته شده و سطح بالا از جمله: فرمانیه، نیاوران، جمشیدیه، آجودانیه، قیطریه، اقدسیه، الهیه و فرشته که از دیرباز مورد توجه و علاقه بوده‌اند.

افتتاحیه فاز اول مجتمع روشا

طبق تقویم کاری پروژه‌ی روشا، در نظر است تا فاز اول این مجتمع در تیر ماه سال ۱۳۹۴ برای استفاده عموم افتتاح شود.

پذیرش آگهی از طریق شماره تلفن : ۰۲۱۲۲۲۹۱۲۶۲

- مترجم آشنا به زبان انگلیسی
- کارشناس بازاریابی آشنا به امور تبلیغات
- منشی آشنا به امور مجله و نرم افزارهای مرتبط

راهنمای تهیه و شرایط ارسال نوشتارهای علمی در "فصلنامه ایده"

باشد. همچنین چنانچه مقاله مستخرج از طرح پژوهشی یا رساله باشد، عنوان طرح پژوهشی یا رساله نیز در صفحه اول درج گردد. صفحه دوم باید بدون نام و مشخصات نویسنده (نویسندگان) و فقط شامل عنوان مقاله، چکیده فارسی و واژه‌های کلیدی باشد. عنوان نوشتار باید کوتاه، گویا و بیان‌کننده محتویات نوشتار باشد.

• واژه‌های کلیدی مربوط به متن و عنوان مقاله بلافاصله بعد از چکیده و بین ۴ تا ۶ کلمه نوشته شود.

• عکس‌ها، نگاره‌ها، جداول و غیره باید با کیفیت مناسب تهیه شوند. شماره و مأخذ عکس‌ها، نگاره‌ها و غیره به ترتیبی که در متن به آن اشاره می‌شود در ذیل آنها قید گردد. همچنین می‌بایست فایل تصویری تمام عکس‌ها، نگاره‌ها و جداول، خارج از **Word** با فرمت **JPG** یا **TIFF** نیز ارائه گردد.

• چنانچه مقاله دارای چند نویسنده باشد، ارایه مقاله و تمام مکاتبات باید توسط نویسنده اول انجام شود. در غیر این صورت، نویسندگان می‌بایست کتاب یک نفر را به عنوان نماینده جهت ارایه مقاله و انجام مکاتبات به دفتر نشریه معرفی نمایند.

• چنانچه مقاله‌ای خارج از ضوابط راهنمای تهیه نوشتارهای علمی نشریه به طریق مزبور باشد، قبل از ارایه به هیأت تحریریه و داوران به نویسنده برگشت داده خواهد شد.

• نوشتارها و مقاله‌ها باید به صورت تایپ‌شده با نرم‌افزار **Word ۲۰۰۷** در قطع **A۴** به همراه نامه‌ای به عنوان سردبیر نشریه ایده به آدرس پست الکترونیکی مجله ارسال گردد.

• تأیید نهایی نوشتارها برای چاپ در نشریه پس از نظرات داوران با هیأت تحریریه نشریه است.

• صحت نوشتارهای علمی با نویسنده / نویسندگان است.

• چاپ نوشتارهای نشریه ایده بدون ذکر مأخذ در نشریه‌های دیگر ممنوع می‌باشد.

• اندازه و نوع قلم‌ها بایستی مطابق جدول ذیل تنظیم شوند:

موقعیت استفاده	نام قلم	اندازه قلم
عنوان مقاله	B Traffic Bold	۱۶
نام مؤلفان	B Mitra	۱۱
چکیده و کلمات کلیدی	B Mitra Bold	۱۳
متن	B Mitra	۱۳
عناوین بخش‌ها	B Traffic Bold	۱۲
عناوین جداول و شکل‌ها	B Mitra Bold	۱۰
متن جداول و شکل‌ها و مراجع	B Mitra	۱۱
قلم لاتین	New Roman Times	در هر موقعیت استفاده یک واحد کمتر از اندازه قلم فارسی در نظر گرفته شود.

راهنمای تهیه و شرایط ارسال نوشتارهای علمی در «فصلنامه ایده» هدف نشریه ایده، انتشار نتیجه پژوهش‌ها و تجربه‌های علمی در حوزه‌های مختلف شهرسازی، معماری و محیط زیست، عمران و اقتصاد شهری می‌باشد.

• نوشتارهای علمی، تحلیلی و مروری در زمینه‌های معماری و شهرسازی برای درج در نشریه، پذیرفته شده و پس از داوری و تصویب هیأت تحریریه به چاپ می‌رسند. نشریه ایده، تعداد معدودی در هر شماره مقالات ترجمه می‌پذیرد.

• نوشتارهای ارسالی نباید قبلاً در هیچ همایش یا نشریه‌ای به چاپ رسیده باشند.

• مقالات ارسالی در فضای اینترنت منتشر نشده باشند.

• مقاله‌های ارایه شده به نشریه ایده برای بررسی و چاپ نباید همزمان به نشریه‌های دیگر ارایه شده باشند.

• مقاله باید دارای بخش‌های چکیده، مقدمه، روش تحقیق، بدنه تحقیق شامل موضوعات مختلف، نتیجه، پی‌نوشت‌ها و فهرست منابع باشد. اندازه این نوشتارها با توجه به نوع مقاله از ۲۰۰ تا ۶۰۰ کلمه است، حدود بالا، پایین، چپ و راست صفحات به ترتیب برابر با ۲، ۲/۵، ۲ و ۲ سانتی‌متر انتخاب شود.

• نوشتارها باید دارای چکیده فارسی و انگلیسی باشند. چکیده مقاله باید شامل بیان مسئله، هدف، چگونگی پژوهش، موضوعات مقاله و یافته‌های مهم و نتیجه باشد. این بخش باید به تنهایی بیان‌کننده تمام مقاله و به ویژه نتایج به دست آمده باشد. اندازه چکیده فارسی حدود ۲۰۰ کلمه و چکیده انگلیسی حدود ۳۰۰ کلمه است.

• مقدمه نوشتار، ارایه‌کننده مسئله، هدف تحقیق و معرفی کلی مقاله است.

• نتیجه نوشتار باید به گونه‌ای منطقی و مفید که روشن‌کننده بحث و ارایه یافته‌های تحقیق باشد، ارایه گردد.

• در بخش تشکر و قدردانی، راهنمایی و کمک‌های دیگران یادآوری شده و به‌طور خلاصه از آنها سپاسگزاری می‌گردد.

• پی‌نوشت‌های مقاله (اصطلاحات و معادل‌های واژه‌ها، توضیحات و غیره) می‌باید در متن به ترتیب شماره گذاری شده و در پایان مقاله و قبل از فهرست منابع نیز تحت عنوان پی‌نوشت‌ها گنجانده شود.

• ارجاعات مربوط به منابع، در متن و داخل پرانتز، شامل نام خانوادگی نویسنده، سال انتشار و شماره صفحه، پس از نقل مطلب می‌آید.

• فهرست منابع به ترتیب الفبایی نام خانوادگی یا نام شهر نویسندگان در انتهای مقاله می‌آید.

• ترتیب عناصر اطلاعات کتاب‌شناختی در مورد مقالات، کتب، گزارش‌ها و سایر مراجع به شرح زیر است:

• مقالات: نام خانوادگی و نام نویسنده مقاله (سال انتشار)، عنوان کامل مقاله، نام نشریه، جلد، شماره، شماره صفحات مقاله در نشریه.

• کتب: نام خانوادگی و نام نویسنده (سال انتشار)، عنوان کتاب، نام مترجم یا مصحح، نام ناشر، محل انتشار.

• صفحه اول مقاله باید شامل نام و نام خانوادگی نویسنده (نویسندگان)، عنوان (رتبه علمی)، آدرس، تلفن، نمابر و پست الکترونیکی نویسنده (نویسندگان)

